

WO I Donk

Oorlogsherinneringen van hoofdonderwijzer Achilles
Vanvuchelen verschenen in 'T Nieuws der Week.

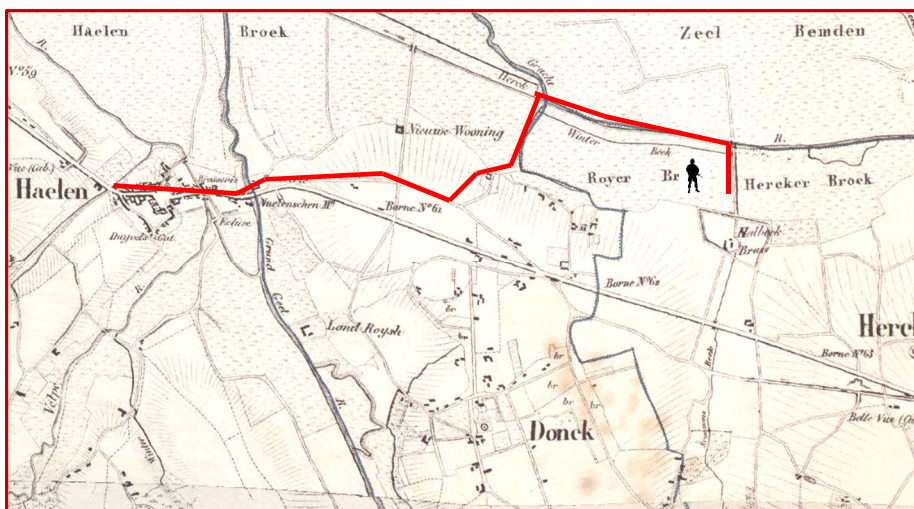
Oorlogsjaar: 1914

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 10 – 22 Februari 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

Den 6 Augustus 1914, rond den voormiddag verspreidt zich het gerucht dat eene patrouille Duitsche ruitery van omtrent veertig mannen, zich te Bergeneinde, gemeente Rummen, kort bij de grens van Herck-de-Stad, bevindt. Eenige jongelieden van Donck en omstreken, door nieuwsgierigheid gedreven, willen ze zien. Per velo trekken ze er op af. Dit komt hun duur te staan, want R.W., FB, Fl G. allen Donckenaren, zien hunne velos met de lansen doorstoken en onbruikbaar maken. De zoon van Eg. Gr. van Herck, ontvangt een revolverschot in de zijde. Den 7den, 8sten en 9den Augustus worden er steeds meerdere en grootere patroouilles gezien. Zij vertoonen zich ook reeds in Donck, maar kunnen nergens tot aan de Gethe-rivier naderen. Daartoe versperren Belgische soldaten hun den weg. Zij ver blijven meest tusschen Donck en Herck, ter plaatse "De Galg" en aan de woning van E.V.

Dinsdag, 11 Augustus, om zeven uren 's morgens gaan 9 Belgische soldaten (Jagers en Lanciers) op verkenning. Zij vertrekken van Haelen, passeeren te Donck door de gemeentevroente, gaan over de Herck-brug, volgen den rechteroever der Herck tot tegenover Halbeek. Hier komen ze over de brug en volgen de dreeft die naar het kasteel Halbeek leidt¹. Eene Duitsche patrouille van 27 man verrast hen. Seffens worden de Belgen aangevallen. Twee Belgische Jagers worden getroffen: Viseur van Uckel in volle borst; hij viel in de dreeft op een veertigtal meters van den vijver, hij was niet gansch dood en werd verder afgemaakt door de toegesnelde Duitschers en De Roover van Exaerde, deze laatste heeft een gewerschot gekregen van rechts naar links door het lichaam ter hoogte der bovenarm.

¹ In die tijd lag er zowel over de Herk ter hoogte van de Vroente als ter hoogte van Halbeek een (houten) brug. Deze van de Vroente is nu gebetonneerd, deze ter hoogte van Halbeek (waarvoor men vroeger tol diende te betalen; een Meid diende vanuit het kasteel "Halbeek" naar de dreef te lopen om de cent te innen) is er niet meer. Vijftig jaar geleden kon men nog stukken houten palen in de Herk zien.

Hij wordt door Em. Macours van Donck naar het kasteel gedragen, spreekt nog eenige woorden en sterft. De arme jongen overtuigde zich of hij zijn schapulier nog aanhad en toen hij daarvan verzekerd was, vroeg hij dat men hem eenen akt van berouw zou voorzeggen. Vervolgens stierf hij. Vijf andere Belgen blijven gevangen. Zij worden verplicht hunne wapens af te geven en de Duitschers te volgen. Een Duitscher werd gedood langs den vijver. Zijn lichaam werd in den vijver gevonden. Twee paarden, een Belgisch en een Duitsch werden insgelijks gedood. De Duitschers vervolgen eenige oogenblikken de twee vluchtende Belgen en vertrekken vervolgens met de 5 gevangenen in de richting van St-Truiden.

De drie menschenlijken werden in den namidag door J. Donné, dienstbode van Mr. L. Van der Smissen op eene kar naar 't kerkhof van Herck-de-Stad, gevoerd.

Kerkhof Herk-de-Stad: de graven van Viseur van Uckel, De Roover van Exaerde en Stockmans van Zichem

Tusschen 8 en 9 uren wagen de Duitschers het de grooten steenweg te volgen, tot op een honderdtal meters van de Gethe-brug, die de gemeenten Donck en Haelen scheidt. Van aan de Haelensche molen wordt op hen gevuld. Een Duitse husar wordt gedood, door een geweerkogel in volle borst. Hij tuimelt van zijn paard langs den steenweg tusschen de huizen van Joseph Hardy en Emile Knaepen. De gemeente Donck laat eene zerkkast maken en rond half vijf wordt hij naar het kerkhof gebracht, waar hij op ongewijde aarde wordt begraven. Een andere Duitser valt doodelijk gewond neer, tegenover de woning van Clement Kimps. Hij wordt door Belgische krijgers in een automobiel naar het verpleeghuis van Diest vervoerd, maar sterft onderweg. Een derde valt en blijft onder zijn gedood paard met zijn linkerbeen steken. Dit geschiedt in de gracht, langs den steenweg, naast den hof van Cl. Kimps. Hij is niet gewond en wordt door Belgische soldaten gevangen genomen. Buiten dien liggen nog twee gedooide Duitse paarden. Andere Duitse paarden en wellicht ook ruiters, moeten erg getroffen zijn want vluchtende hebben ze den steenweg op vele plaatsen met bloed geverfd.

In den namiddag wagen de Duitschers het niet zoo verre verkenningen te doen als den voormiddag.

Belgische soldaten, die de oevers der Gethe bewaken klagen van honger. De onderwijzer van Donck draagt ze boterhammen en hesp en gelast Alf. Vanhees eenige flesschen bier te Haelen bij Mr Jos. Wauters, brouwer te Donck, die ze bereidwillig geeft.

Demeer Eg. brengt hun eieren, Vandepoel Boni en Vaelen R. bezorgen hun melk.

Woensdag, 12 Augustus. Des nachts om drie uren vertoont zich de eerste Duitse patrouille. Na geweerschoten te hebben gewisseld met de Belgische Carabiniers, die aan Haelen wacht houden keeren de Duitschers terug in de richting van Herck-de-Stad. Te 8 uren in den voormiddag trachten 16 Duitse husaren verkenningen te doen. Zij volgen den grooten steenweg tot voorbij de woning van Ch. Reynders. Een hevig geweervuur wordt op hen geopend. Slechts 5 Duitschers rennen terug ; 11 zijn gedood of zwaar gewond neergestort. Een, welke voor de woning van C. Reynders viel, smeekt zoo zeer om hulp dat C. Reynders en Knaepen E. hem bij eerst genoemde binnenbrengen. Later voeren de Duitschers hem naar het klooster der Eerw. Ursulinnen van Herck, dat grootendeels tot verpleeghuis gebruikt werd.

Rond half negen volgen Duitse wielrijders den grooten steenweg. In dichte gelederen houden ze halt aan de tramhalte te Donck. Zij vallen bij de burgers binnen, nemen al wat eetbaar is en veroorzaken de bange lieden zeer veel last. D. Hardy verplichten zij het half gebakken brood (13 stuks) uit den oven te Haelen, ze nemen het mede, alsook eene zeer groote hoeveelheid boter en eieren. (In 't huis van D.H. is de zetel der samenwerkende melkerij van Donck). Dit alles natuurlijk zonder betaling.

Rond 9 uren hadden de Duitschers hunne kanons schietvaardig gesteld ; één voor de woning van Kimps Cl., vier achter zijne woning op 't veld, vijf op 't veld langs den Vroenteweg en eenige andere achter de woning van Leo Bex.

Het voetvolk was vooruitgekropen langs de diepe kanten in de gracht langs den steenweg, andere zochten schuilplaatsen achter de huizen en de vele hoopjes. Wanneer de kanonnen hun oorverdoovend gebulder met dat van de geweeren mengden konden de Belgische Carabiniers die slechts met geweeren gewapend waren het niet langer aan de Gethe volhouden.

Zij doen rond 9 uren 's morgens de brug over de Gethe springen, alsmede die over de Velp. Als voorzorg hebben ze bij middel eener ladder, waarop planken waren gelegd, eene smalle brug getimmerd over de Gethe, achter de woning van den brouwer Wauters.

Het springen der Gethebrug is mislukt. Alleen aan den kant stoomopwaarts is zij zeer beschadigd. Het smalle brugje heeft grooten dienst bewezen, want geen enkel Belg is in Deutsche handen gebleven. Allen hebben gelukkig hunne goed ingerichte standplaats bezijden de statie van Haelen bereikt. Weinige oogenblikken later waren de Duitschers in groot getal aan de Gethe. Om de brug over de Ghete te herstellen werpen ze er de groote poorten der woning van Mr Wauters over en schieten er zand en aarde op. Nu kunnen ze er met hunne wagens zonder gevaar overrollen.

Om 10 uren steekt Donck en omstreken vol Deutsche soldaten. Een Duitscher, die tot het doortrekkend leger behoort, en mij zijn volgend adresse schrijft : Friedrich Helmig, Tylsdorf b/zeitz N° 47, Prov. Saksen, verzekert mij dat het Deutsche leger uit 60.000 man bestaat. Daarvan zijn er 15 000 à 20 000 in Donck ; de andere bevinden zich tusschen Donck en Hasselt. Het zijn krijgers van alle wapenen ; husaren, kanonniers, lansiers, cyclisten, voetgangers.

Overall vragen ze eten en drinken voor hen en hunne paarden. Van in den voormiddag liggen op den steenweg reeds 11 dooden en zeer vele gekwetsten. Rond de 30 paarden zijn insgelijks neergeschoten. De Duitschers hebben de villa van Mr J. Wauters in brand en tot puin geschoten. De stallen der brouwerij van J. en R. Wauters ondergaan hetzelfde lot. Het brouwershuis werd in brand gestoken ofschoon er eene wel ingerichte zaal met bedden voor gekwetsen was ingericht en het rood kruis van verre er goed zichtbaar was.

Het huis "Belle Alliance", eigendom van Smeets Livinus en bewoond door J. Peeters-Saels, de pachthoeve van de wed. Jacobs H. en bewoond door Saels Hyp. en de stallen van Cl. Kimps, ondergingen hetzelfde lot. Al deze gebouwen liggen te Donck langs den steenweg van Herck naar Haelen.

Worden insgelijks in brand gestoken het huis van Soors Henri en dat bewoond door J. Caerlens. Deze huizen liggen te Donck ter plaatse Ganzenhoek.

Het verschrikkelijk kanongebulder en het geknetter der gewerschoten houden onafgebroken aan. Ik kan het geweergeschut niet beter vergelijken dan met eene aanhoudende hagelvlag die op de vensterruiten knettert. De Belgische soldaten verdedigen zich dapper, maar moesten toch hunne verschansingen aan de statie ontruimen. Zij hebben toch reeds meningen Duitscher neergeveld en

den weg die van 't centrum van Haelen naar de statie leidt met lijken van menschen en paarden dicht bezaaid. 't Werd tijd dat ze rond den middag hunne verschansingen verlieten, want eene afdeeling van 't vijandelijk leger dreigde hen in den rug aan te vallen. Daarna verwoegden zij, zoohaast ze konden hunne strijdende makkers die achter den Mettenberg en in 't Velperveld stand hadden gekozen. Onder weg, in eene kleine weide, door hagen omgeven en in de holle straat viel menig Belgisch soldaat.

2014 IJzerwinning

In groote getalle komen de Duitschers steeds uit Haelen. Velen volgen den statieweg, anderen den weg naar Diest. Ze denken zeker dat de weerstand der Belgen verbroken is; maar ze zijn deerlijk mis. 2400 Belgische krijgers met 12 kanonnen staan onverschrokken vaardig om hun overal den doortocht te beletten. Van wederkanten de IJzerwinning tot in het Velperveld, langs den linkerkant, en den Bokkenberg te Zelck langs den rechterkant staan van den eenen kant de 1e en 3de compagnie cyclisten 4 escadrons lansiers (2 van het 4e en 2 van het 5e regiment), van den anderen kant de 1e batterij te paard, 2 escadr. der 5de lanciers, terwijl 2 andere de reserve uitmaken.

(Wordt voortgezet).

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 11 – 1 Maart 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

VERVOLG

Te Zelck is een escadron der 4^e lanciers, en pelotons cyclisten. Daarenboven strijden te Velpen 2 escadrons van het 2de Gidsen regiment, terwijl 3 andere escadrons gidsen zich aan het bosch van Bleckom, strijdvaardig houden. Rond de middag werden de Duitschers te Zelck afgeslagen; 't was toen dat zij te Haelen ongenadig door kanonvuur en mitrailleusen bestookt werden. Niet een schot miste haar doel. Als strooihalmen werden gansche gelederen weggemaaid. De Duitschers vonden geene voordeelige schuilplaats om hunne kanonnen op te stellen. De weide waar ze hunne kanonnen naartoe brachten was met water doordrenkt en bood geene vaste standplaats. Bijna voor ieder schot moesten zij eene andere plaats kiezen en een nieuw mikpunt vaststellen, dit alles onder een moorddadig vuur. Daarbij alsof zij dachten dat er achter den Mettenberg eene groote legerschare verscholen bleef, vielen hunne projectielen veel te verre. Woedend om de reeds geleden verliezen jagen de Duitschers vele burgers voor hen op en in grootere benden komen ze steeds uit het centrum van Haelen. Het was toen dat de cyclisten-carabiniers moesten achteruittrekken in de richting van de IJzerwinning. In dichte gelederen deden de Duitschers nu den eenen stormloop na den anderen. Eerst te paard, vervolgens te voet. Meermalen werden ze afgeslagen. Het lukte hun echter de IJzerwinning stormenderhand te

nemen. Nu scheen het voordeel ten gunste der Duitschers. Maar in de verte rijst hulp op voor de wakkere Belgen. 4 Bataillons der 4^e en 24^e linieregimenten, elke om 9.30u van Hakendover vertrokken waren hebben 25 kilom. te voet afgelegd. 6 Kompagnies trekken op Velpen aan, 1 bataillon naar de IJzerwinning en het laatste wordt tot reserve gehouden. Ofschoon zeer vermoeid maken ze zich meester der IJzerwinning en van het gehucht Velpen, dit alles onder een echten hagel van geweer- en mitrailleuskogels. Omtrent 6 uren werden de Duitschers voor goed afgeslagen. Zij ontruimden in haast het slagveld, hunne dooden en gekwetsten achterlatend!

De meest waarschijnlijke opgave der vermiste Duitschers stelt vast dat het Duitse leger bij den slag van Haelen 3108 manschappen verloor. De verliezen der Belgen bedroegen ongeveer een zesde van die der Duitschers.

Tussen de Belgische soldaten die zich in den slag van Haelen onderscheiden, moeten wij den cycliste carabinier Roger van Luik noemen: 1° hij haalt zijn luitenant de Waepenaere gewond van het slagveld, 2° keert weder en brengt dit maal eene achtergelaten mitrailleuse mede; 3° keert nogmaals weder en doodt twee Duitschers die op hem gevuld hadden toen hij zijn gewonden luitenant naar zijne makkers bracht.

Modeste Jorissen², schepen van Loxbergen bracht vele gekwetste Belgen in veiligheid en verzorgde ze. Deze diensten werden door onze zeer geliefden Vorst erkent. Modeste Jorissen werd gedecoreerd. Proficiat!

Den ganschen dag door voeren de Duitschers dooden en gekwetsten weg. Al de huizen van Donck, langs den steenweg gelegen werden door hen benuttigd om er de eerste zorgen aan hunne gekwetsten toe te dienen. Daarbij maken ze zich meester van huismeubels, bedden, beddegoed, lijnwaad, enz. Het gansch bebloed en bevulde lijnwaad wordt ter plaatse gelaten, het ander nemen ze mede.

Niet alleen in de huizen, ook in de schuren en zelfs in den buiten worden de gekwetsten verzorgd. Daarbij jagen ze de verschrikte burgers eenen zoodanigen angst op het lijf, dat er géén Belg in de huizen langs den steenweg blijft. Allen zijn gevlucht. Ik zeg allen, er waren er nochtans ook die niet vluchtten konden. Onder dit geval was vooreerst de familie Clement Kimps. Uit vrees hadden zij de huisdeur dicht gesloten en in de schuur eene schuilplaats gezocht. Wanneer de Duitschers met hunne gekwetsten en anderen afkwamen beukten zij de ingangen der huiswoning open en maakten zich meester van al wat hun onder de hand viel. Weldra ontdekken eenige soldaten de schuilplaats der familie en werkpersoneel, samen tien personen. Ze hadden zich boven op het stroo veilig gewaand. Maar de barbaren staken langs onder, het stroo in brand en het was door vlammen en rook heen dat gelukkiglijk allen nog levend ontsnapten. Nu zochten ze schuilplaats in eene schob, achter de woning waar zij voorts den dag en een groot deel van den nacht doorbrachten. Om honger en dorst te stillen molken de dochters van C.K. hunne daarloopende koeien. Rond 4 uren in den morgen waagden ze hunne schuilplaats te verlaten en in de brandende stallen een oogslag te werpen. 't Was meer dan tijd ook om nog het paard te redden. Nauwelijks was het buiten of de stallen stortten in. Het was ook in den voormiddag van den **12 Aug.** dat het mannenvolk van Donckerwinning, samen 5 personen, door nieuwgierigheid gedreven op den hooischelft waren gekropen. Zij verschoven eenige pannen om beter het uitwerksel van den woedenden strijd na te gaan. Die onvoorzichtigheid werd weldra opgemerkt door Duitse waarnemers welke op den steenweg stonden. Eenige ogenblikken later was de pachthoeve omsingeld, eenige Duitschers doen opzoekingen en weldra was er gevangen F.R., E.G., E.L., F.H., E.S, Ook werden er 5 vrouwen gevangen genomen. Op rij en op de knieën worden ze geplaatst, terwijl de gansche pachthoeve van onder tot boven werd onderzocht. Geluk voor de ongelukkige gevangenen, de Duitschers vinden geene wapens. Onze 10 gevangenen worden medegenomen. De mannen zijn blootshoofd, op hunne kousen en zonder jas. Om twee uren namiddag werden de vrouwen, alsmede het huisgezin Nollet-Brants, dat insgelijks gevangen was, los gelaten. Dit gebeurde op den steenweg, nabij de woning van Fr. Smeets. De mannen werden gehouden en meermalen met de dood bedreigd. Onder Duitse wacht werden ze om 6 uren 's avonds naar het

---

2 Was van 1922-1964 meer dan 40 jaar burgemeester in Loksbergen.

dorp geleid en geplaatst tegen de varkensstallen van Jan Heeren. Daar werden ze rond 7 uren 's avonds achtergelaten. Zij hadden wel bevel gekregen daar tot 's morgens te blijven, maar wanneer de laatste Duitscher uit hun gezicht verdwenen was kozen ze het hazenpad. Om ze te verlossen hebben menschlievende personen van Donck ongemeen veel bijgedragen.

De dag **12 Augustus 1914**, is ook niet voorbijgegaan zonder den dood van burgers te moeten beweenen. In Donck werd Henri Adriaens gedood door een geweerkogel in het hoofd. Het lijk van dien ouderling werd gevonden op het veld naast de oude straat, achter eene haag, op een hondertal meters van den Vroenteweg.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 12 – 8 Maart 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

-
2 VERVOLG.

Florent Liesenborghs werd door het linkerbeen geschoten.

Ta Haelen worden Jules Severeyns, Guillaume Michiels en Eduard Volders geschoten en afgemaakt.

Tijdens het kort oponthoud te Donck stelden de Duitschers zich weder strijdvaardig. Hunne kanons waren geplaatst in de Pastorijstraat, het centrum van het dorp en in de wegen er rond. Allen waren weder met den loop naar Haelen gesteld. De voetgangers verspreidden zich in het veld en in de weiden, gelegen op den buik, het geweer schietvaardig wachtten zij den aanval af. Duitse officiers klimmen op den zolder der villa van Mr H. Hardy, schuiven eenige pannen weg en trachten alzoo de legerplaats der Belgen te verkennen. Ook klimmen ze in den toren der kerk en kijken langs de alpgaten. Wat geluk voor Donck en omstreken ! De Belgen achtervolgen de terugtrekkende Duitschers niet. Ware het anders dan zouden er veel meer verwoestingen aangericht zijn. Om kwart na zeven waren de laatste Duitschers Donck ontvlucht. Aan de tramhalte lieten zij een stuk geschoten munitiewagen achter en hier en daar een gedood paard. Tijdens hun kort oponthoud in Donck maakten de Duitschers zich meester van vijf paarden. Zij hoorden toe aan : Joseph Hardy, Nulens Renier, Brants Silv. Ruelens Man. en Nollet Arthur. Dat van N. R. wordt begeleid door J. M., dien zij dwingen mede te varen. Bij de andere paarden is geen Donckenaar bij. Twee dagen later komt J. M. met kar en paard terug. Het paard van N. A. komt eenige uren later, zonder geleider, terug in Herck-de-Stad aan. Daar wordt het herkend door August Jeckleers die het verder naar huis brengt.

18 Augustus 1914. De wakkere Belgen hebben van den 12 tot den 18 Augustus iedere poging der Duitschers belet om tot de Geete-rivier te naderen en hunne legerplaatsen te erkennen. Zij hebben eenige grachten gegraven weerszijden den steenweg, bijzonder in de onmiddellijke nabijheid der Geetebruggen hier en daar aan den linker oever der Geete.

Van 4 ure 's morgens ronken de vliegmaschinen, de beangstigde burgers, die sedert eenige dagen nog slechts op een oor slapen, springen op. Deze ongemeene bedrijvigheid verwekt het voorgevoel dat er dezen dag groote gebeurtenissen op handen zijn. Van in den vroegen morgen ook dreunt de lucht van de buiten gewoon harde kanonschoten, welk van op den Mettenberg te Haelen neer. Bij het geraas dezer schoten vluchten de meeste Donckenaars. In het dorp blijven thuis de Z. Eerw. Heer Pastoor en de heer onderwijzer met hunne familiën, misschien ook hier en daar nog iemand anders. Dezen zoeken schuilplaats in den kelder.

Aan de overgrootte overmacht der Duitschers kunnen de Belgen met hun klein getal niet lang den doortocht beletten. Niettemin verdedigen zij zich dapper en beletten den overgang der Geete tot rond 10 uren. Het was bij de verdediging der kleine op ongeveer vijf honderd meters der woning van Mr Van Hamont, dat de Brusselaar Gustaaf-Georges De Deken, onder-luitenant der 1ste Guide, gedood werd, alsmede den Guide Georges Veronez. Een Saxisch aalmoezenier ontdeed De Deken van zijn gouden knoping, zijn geld en zijne medalie en belooft aan de familie L.R. waar de Deken stervend werd binnengedragen dit alles terug te bezorgen aan de familie. Over weinige dagen nog verzekerden de vader en de moeder van den gesneuvelde dat hun niets werd teruggezonden.

De overige verdedigers dier brug moesten de vlucht nemen. Van den kant der Duitschers zijn er, volgens alle waarschijnlijkheid acht doden en verscheidene gekwetsten gebleven.

De woning van Mr Van Hamont werd gedeeltelijk tot verpleeghuis der gewonde Duitschers ingericht. Zij schreven op de voor- en achterdeur:

Deutsches Ziekenverwundete
fröliche Leute
Schönen.

Vier gewonden brachten zij er heen.

Om half tien stormen reeds zooveel Duitschers Donck binnen dat de bestaande overgangen der Geete hun onvoldoende wezen. Zij herstellen de beschadigde bruggen en timmeren er twee nieuwe : eene achter de woning van Mr Van hamont en eene nabij de Haelensche molen. Om de brug aan de Hollaken, welke reeds den 8 Aug. door de Belgen opgeblazen werd, te herstellen plunderen de Duitschers het kasteel van Landwijk en de huizen van Jan Cuypers, Ferdinand Hardy en Vaelen Raphaël. Tafels, bedden, kisten, deuren zoowel als eenvoudige planken worden aan herstel verbruikt.

Zonder branden kunnen de beschaafde cultuur-Duitschers niet, 't is misschien daarom dat ze toen de pachthoeve van Louis Vanschoenbeek en het huis bewoond door Renier Nulens afstookten, terwijl de huizen van Frederik Smeets en Karel Wuestenberghs door het geschut beschadigd werden.

Zij hoeven nochtans het Belgisch leger hier niet meer te vreezen, want voor de overmacht zijn ze achteruitgetrokken van vroeg in den voormiddag reeds, geen enkel Belgisch soldaat is er nog te zien. Dit ook wisten de Duitschers want om half tien kwam een Duitsch vliegtuig, dat over Haelen en op de boorden der Geete verkenningen gedaan had terug. Het wierp hier en daar glinsterende lichtvonken uit, dit moest een teeken wezen dat er geen weerstand meer te vreezen was, want het kanongeschut werd gestaakt en 't doortrekken der Duitschers begint ; dit duurt 19 uren en 25 minuten onafgebroken voort en gebruiken daartoe vijf bruggen over de Geete.

(Wordt voortgezet.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 15 – 29 Maart 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

-
3 VERVOLG.

12 Aug. 1914. Buiten de vijf reeds genoemde paarden werden er nog medegenomen door de Duitschers de drie volgende paarden met gespan, dit van Frederik Smeets, van Bex Eugène en Nollet Louis.

Woensdag **19 Aug. 1914.** Geen enkel Belgisch soldaat is er nog te zien. Inderdaad onze soldaten hebben moeten plaats maken voor de overmacht van vijanden, die steeds in grotere getalsterkten onafgebroken voorbijtrekken. De Duitschers zijn nochtans op hunne hoede want van 7 uren 's morgens ronken reeds vijf hunner vliegtuigen in de lucht. Een Belgisch vliegtuig waagt het rond tien uren het grondgebied van Haelen en Donck te overvliegen. Duizenden schoten worden er op gelost, maar 't is te hoog om getroffen te worden; Het maakt tot tweemaal toe de ronde boven Donck en verdwijnt vervolgens in Noord-Westelijke richting. Om een gedacht te geven over het groot aantal schoten, welke de Duitschers losten op dit Belgisch vliegtuig, zal ik hier bijvoegen dat de neerkomende kogels ieder mensch in haast deden binnenvluchten.

Donderdag, **20 Aug.** Zoowel bij dag als bij nacht trekken de Duitse troepen voorbij. Van tijd tot tijd kondigt het trompetgeschal aan dat een nieuw regiment voorbijtrekt.

Vrijdag, **21 Augustus.** Om acht uren komen negen Duitschers van het 165^e Regiment voetvolk, waarvan een gedeelte de bruggen over de Geete, achter de woning van Mr van Hamont bewaakten, in het centrum van het dorp eetwaren opvorderen. Bij den onderwijzer stelen ze anderhalve hesp, 30 eieren, een brood en twee kassen sigaren. In de andere huizen ook rooven ze wat hun medenemens waard is. Zij moeten bij dit plunderingswerk niet geholpen worden, want zij zelf openen de schappraaien, onderzoeken kelders en benedenplaatsen. Hun buit is ook weldra te zwaar om gedragen te worden, daarom dwingen ze Fl. Ruelens een kruiwagen te Haelen en het geroofde te voeren. Ook voor den kruiwagen wordt de vracht te zwaar en dan worden paard en kar bijgehaald.

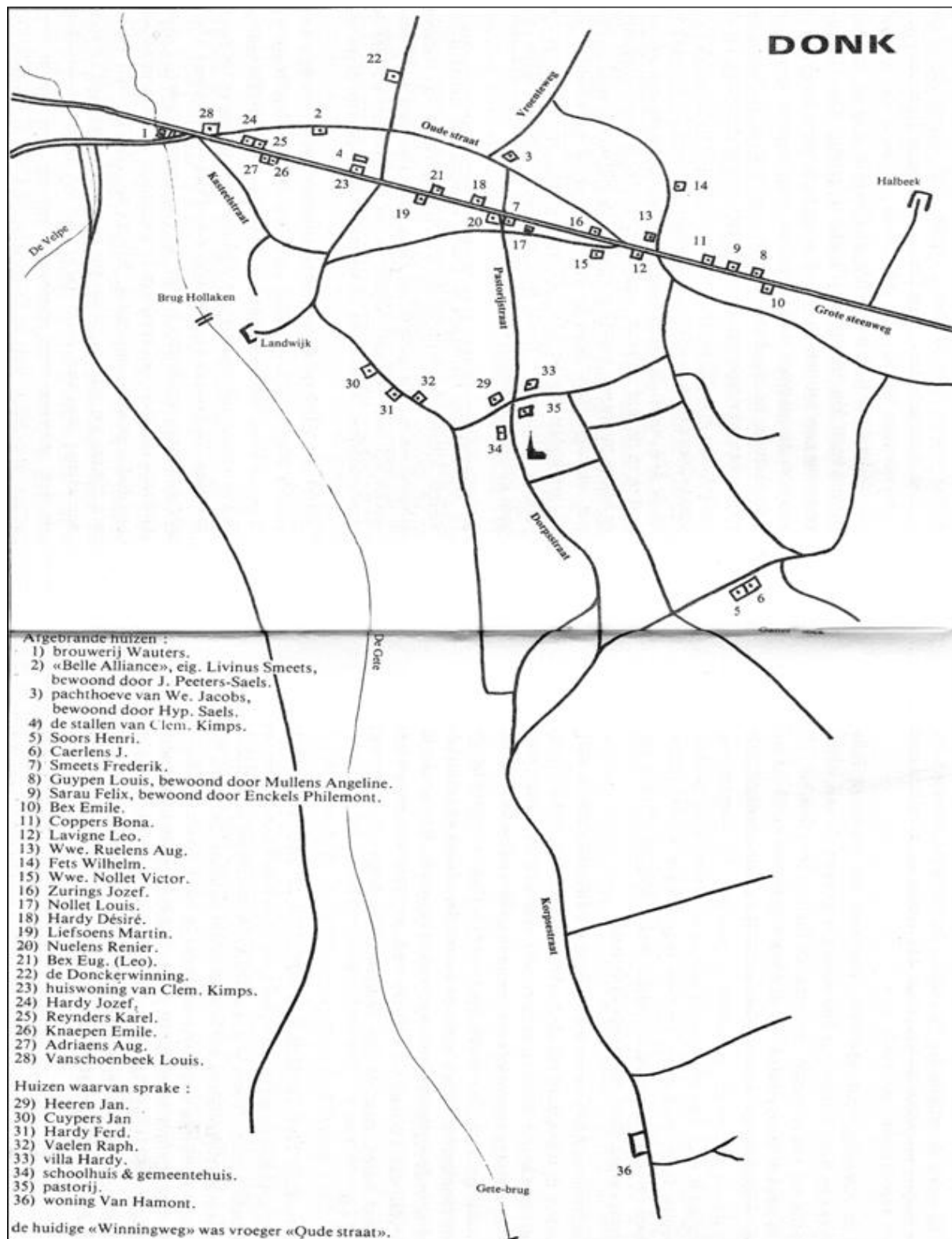
Van den nood moet men soms eene deugd maken. Dit begrepen sommige vooruitdenkende burgers en vroegen aan de plundersaars op de deuren hunner woningen de eene of andere aanbeveling te schrijven. Hieraan voldeden de Duitschers en op eene deur schreven ze: *Diezes Haus ist zù schönen*, op eene andere: *Gute Leute, schönen*, op eene derde: *Alles zu schönen*, enz...

In het centrum van het dorp hebben die aanbevelingen, welke klaarblijkend het bewijs daarstellen dat het Duitsch barbarenleger er op voorbedacht was te plunderen en te branden, misschien wel de huizen van afbranding gespaard, doch niet van uitplundering. Op den steenweg was het gansch anders gesteld.

Rond den middag stijgt een voorbijtrekkende ruiter van zijn paard, hij verlaat een oogenblik het leger, treedt het huis van Frederik Smeets binnen en steekt het in brand. Te half één branden de Duitschers alle huizen af welke er nog recht staan langs den steenweg. Dit zijn de huizen van Guypen Louis, dat bewoond door Mullens Angeline, Sarau Felix, dat bewoond door Enckels Philomont, Bex Emile, Coppers Bona, Lavigne Leo, W^e Ruelens Auguste, Fets Wilhelm, W^e Nollet Victor, Jozef Zurings, Nollet Louis, Hardy Desire, Liefsoens Martin, Nuelens Renier, Bex Eugène,

Donckerwinning, de huiswoning van Clement Kimps, Hardy Jozef, Reynders Karel, Knaepen Emile en Adriaens Auguste.

Louis Nollet en zijne dochter trachtten het vuur te blussen aan hun huis, maar de barbaren schoten verscheidene malen op hen en 't is alleen aan de vlucht te danken dat zij toen niet, evenals andere burgers, vermoord werden. 't Was hartverscheurend om te zien hoe de weenende en vluchtende lieden, mannen, vrouwen en kinderen, allen half dood van angst, langs het centrum van 't dorp in de richting van Rummen verdwenen. Vele anderen hadden in Linckhout eene schuilplaats gevonden.

Verbrande huizen in Donck

't Zij terloops gezegd dat de gevluchte Donckenaars in Linckhout allerbest werden ontvangen, iedereen droeg er het zijne bij om de zoo zeer beproefde lieden eetwaren en onderkomen te bezorgen. Daarom bied ik hier in 't openbaar den welverdienden dank aan de Linckhoutsche bevolking aan en roep haar toe: "Mochtet Linckhout eens de broederlijke hulp van Donck behoeven, dan zal U die met alle liefde en bereidwilligheid geschonken worden."

Van uit de verte, zien de ongelukkige Donckenaren, het eene huis na 't andere in vlammen opgaan. Daar verteert nu het vuur, door misdadige handen aangestookt, in enkele uren huis en inboedel, de vrucht van vele jaren arbeid... en de ongelukkigen konden of durfden geene redding beproeven.

Om een uur komen omtrent 300 Duitschers het centrum binnen. Eenige achtergeblevenen, die nog vluchten konden, verdwijnen weldra. De Duitschers schieten er op en gaan als bezetenen te werk. De meesten zijn dronken.

De onderwijzer waagt het, tot aan de buitendeur te gaan. Op 50 meters afstand van hem staan 8 Duitschers. Zij schreeuwen hem toe: "Heraus, heraus!" (hieruit) Hij antwoordt: "Wat hebben wij toch gedaan en wat moeten wij toch doen". Twee Duitschers leggen aan en schieten. Gelukkig treffen de kogels hun doel niet, zij komen zich op den venstersteen naast hem te pletter drukken. Nu viel er aan blijven niet meer te denken, hij vertelt haastig aan vrouw en kinderen wat er gebeurd was, sluit de deuren en vertrekt met zijne familie om eenige uren later weer te keeren.
(Wordt voortgezet)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 16 – 5 april 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

-
4 VERVOLG.

De cultuur Duitschers slaan deuren en schapraaien aan stukken, breken kamers en kisten open en rooven en plunderen alles wat hun medemens waard is; het overige wordt overhoop gesmeten of onder de voeten vertrapt. Het ziet er ellendig uit in de huizen waar ze hun vernielingswerk hebben uitgeoefend. Tijdens hun plunderingstocht verrassen ze in hunne woningen de volgende personen, welke ze als gijzelaars gevangen nemen : Eerw. h. Alfons Geurts, pastoor, zijne zuster Maria en zijne Meid, Victor Maris, Henri Hardy, Leo Ruelens, Hardy Ferdinand, Ruelens Bona, Vandepoel Corneille, Nollet Arthur, Strauven Leo en Ector Auguste. Kort aan Haelen worden Nollet A. en Vandepoel C. vrij gelaten. De andere nemen ze mede tot bijna te Zelck. Onderweg werd hun geene belediging gespaard. Eindelijk worden ze ondervraagd over het schieten van burgers iets wat de Duitschers hebben uitgevonden om hunne schelmstukken zoo goed ze maar konden te rechtvaardigen ; er wordt gevraagd waar die lieden gevangen werden. Zij werden allen in hunne woningen aangetroffen. Geene beschuldiging kon stand houden en de gijzelaars werden, door Duitsche wachten begeleid, terug naar Donck gestuurd. Beledigingen werden hun bijzonder in 't centrum van Haelen, door de Duitschers in overvloed toegeroepen.

Aan de woning van Mr Jos. Wauters moesten ze halt houden. 't Was eerst kwart voor zeven als ze toelating kregen om langs de oude straat huiswaarts te keeren. Op eenige meters van hen lagen de lijken van vier vermoorde burgers. Dit wisten nochtans de gijzelaars niet. Was het misschien om ze onwetend te houden dat de Donckenaren in de woning van Jos. Wauters werden binnengebracht en er wel twee uren moesten blijven? 't Zij hier ter loops gezegd dat de zuster van den E.H. Pastoor tot tweemaal toe den arm van een Duitsch soldaat naar beneden trok, toen deze op de huizen in 't centrum van Donck schoot, misschien wel met het doel er ook brand te verwekken. De gevangenen komen vermoeid en gansch afgemat rond zeven uren terug in Donck en worden er door de teruggekomen bevolking geestdriftig ontvangen. Onnoodig te zeggen, dat de Duitschers verboden, eene enkele deur te sluiten, toen zij die lieden gevangen namen. Hun doel was immers plunderen en onder de oogen der eigenaars werden de wijnflesschen van den E.H. Pastoor en Mr Hardy Henri veelvuldig door de Duitschers gestolen en rondgedeeld aan den schepen Is. Vliegen, welke ze den H. Pastoor heeft weergegeven.

Toen de onderwijzer met zijne familie zijne woning verliet legden twee Duitschers aan en hielden het geweer schietvaardig, doch schieten deden ze dit maal niet. Hij ging naar de woning van Mr van Hamont, welke zooals reeds gezegd werd, gedeeltelijk tot verpleeghuis was ingericht. Onderweg waren de gevluchte lieden, half dood van angst, verspreid op 't veld. Zij zochten de hoogste plaatsen en trachtten te onderscheiden wiens huizen brandden. De onderwijzer vroeg mannen van goeden wil met hem mede te gaan om de voorspraak trachten te verkrijgen van den Duitschen officier, die wacht hield aan de Geetebrug en nu en dan de zieken kwam bezoeken in de woning van Mr van Hamont. Geen burger kon hij ertoe doen besluiten mede te gaan en ten laatste gaat hij alleen. In de ziekenkamer waren nog drij gewonden. een vierde was gestorven en door zijne makkers begraven in eene kleine boomkweekerij naast den hof van Mr van Hamont. Hij vraagt om den officier te spreken. Hem wordt geantwoord dat hij wacht houdt aan de brug. Daar wil de onderwijzer naar toe en met de handen in de hoogte maakt hij zich gereed er naartoe te gaan. Een gewonde soldaat van Brunswick roept : "De wacht schiet". De meester vertelt hem den allerdroevigsten toestand der gemeentenaren. Hij zegt: "De vogel heeft zijn nest, het konijn zijn hol

en mogen dan toch rustige burgers en kleine kinderen geen huis hebben; kunnen toch de nog staande huizen niet gespaard blijven, kom ik wil en moet uw officier spreken." De soldaat vertelt zoo iets van 80 Duitsche gekwetsten die rond Luuik door burgers de oogen werden uitgestoken, van honderden gekwetsten die afgemaakt werden enz. De meester tracht hem te overtuigen dat dit uitvindsels zijn, dat later de waarheid zal den dag komen en dat hier in Donck niemand iets tegen de Duitschers heeft misdaan. De Brunswicknaar, die door den rechterschouder was geschoten gaat zelf den officier roepen. Deze komt, vergezeld van zes soldaten, een weinig later af. Van die zes soldaten waren er vier die in den voormiddag eetwaren hadden opgevorderd. Zij herkennen den meester. Deze vraagt de voorspraak van den officier om toch te redden in Donck wat nog gered kan worden en na dat de officier de gewonden had toegesproken en zijne soldaten over hun wedervaren tijdens hunnen opvorderingstocht had onderhouden, schreef hij het volgend briefje :
Das Bezhtüm dieses Mannes ist unbedingt zu schönen. Er hat uns in jeder Weise geholfen.
Peter Burchardt, leutenant der Reserve im 5 Hannoverschen Inf. Reg. Nr 165, Domane Drübeck.
Met dit briefje in de hand verliet de onderwijzer de ziekenkamer en het hoog-stekend begaf hij zich met zijne familie en gevolgd door vele burgers terug naar het dorp. 't Was daar dat hij te weten kwam hoe de gijzelaars medegenomen waren. Een blik in de bezochte huizen was voldoende om het plunderingswerk der gecultiveerde Duitschers te beseffen. (Wordt voortgezet)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 17- 12 April 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

-
5 VERVOLG.

Een enkel huis was niet verbroken. 't Was de woning van den onderwijzer. Was het omdat op de voor- en achterdeur geschreven stond: "Dieses Haus zù schönen, Leutnant Burchardt"? 't Is wel mogelijk. In de klas waren zij gebroken, zij hadden daarom eene ruit stuk geslagen en de deur geopend. Een dozijn potlooden, eenige gomstukjes en bladen postpapier werden er vermist. De bibliotheek was hun ook niet ontsnapt. Naast eenige boeken die zij op de schoolbanken geworpen hadden lag het boek: "Bismarck" open. Het boek over dien man, den stichter van 't Duitsche rijk, had hun misschien aangezet hier geene grootere vanden streken uit te zetten. Den 11^{en} (Augustus) ook heeft Donck den dood te betreuren van vier rustige burgers. 't Was in den voormiddag omtrent tien uren dat Jozef Hardy en August Adriaens, beiden gevlucht naar Linckhout, het waagden om tot in hunne woning, die toen nog niet afgebrand was het eene en het andere te redden. Zij kwamen door de weiden die Donck van Linckhout scheidt en op een honderdtal meters van hunne woningen werden ze door Duitschers, die onder het bevel van den toenmaligen plaatscommandant van Haelen stonden, opgemerkt. Werden ze gehouden voor spioenen, ik weet het niet? Maar wat zeker is, ze werden gevangen, medegesleept en voor hunne woning gemarteld. Jozef Hardy werd met lanssteken vermoord en Auguste Adriaens werd opgehangen aan een arm van den wegwijzer welke thans nog staat ter plaatse waar de Kasteelstraat zich met den steenweg verbindt. De E.H. Pastoor van Haelen wordt door de Duitschers bijgehaald en hij moest de vermoorden erkennen. De Duitschers schreeuwen dat die burgers geschoten hebben, maar wat wonder is, zij hebben géene vuurwapens op hen gevonden. In den namiddag omstreeks kwart vóór twee uren beproeven Felix Gijsens en Rem. Guypen tot hunne woningen te geraken. Zij ook willen redden wat te redden viel. Maar de Duitschers bemerken hen, als wild worden ze opgejaagd, op hen werd geschoten en ze lukken er in te vluchten tot waar de Geete en de Herck zich vereenigen, hier konden ze niet verder en werden er gevangen. De klompen van Guypen R. vindt men eenige dagen later in de weiden tusschen Donckerwinning en de Herck-rivier. De twee ongelukkigen werden medegesleurd tot op den steenweg, ter plaatse waar J. Hardy en A. Adriaens vermoord werden. Daar ook vinden zij den dood. Hardy Jos. en Adriaens werden in een en dezelfde kuil naast den mesthoop in de boomgaard van Mr Jos Wauters begraven terwijl Gysens Felix en Guypen Rem. in den hoek op 't veld, waar de Kasteelstraat en den steenweg samenloopen, in eene en dezelfde kuil onder de aarde werden gestoken.

Tot heden toe is men in Donck van meening dat deze twee laatste levend begraven werden. De mening schijnt zich te staven in de ligging der lijken, toen men ze ontgroef. Wat wonder is, denzelven dag 's avonds wist iedereen reeds dat Hardy Jos. en Adriaens vermoord waren, maar de twee anderen bleven langen tijd als vermist aanzien.

Den 21 (Augustus) 's avonds vertrekken de Duitsche wacht, die de Geetebrug bewaakte, alsmede de gewonden die in de woning van Mr van Hamont gelegerd waren. Het gerucht dat Donck gansch afgebrand wordt verpaidt zich meer en meer.

Angstig en met benepen hart wachtten de ter neergeslagen Donckenaren de voorvallen der volgende dagen af.

Ter nagedachtenis van zaliger
JOANNES - HENRICUS ADRIAENS
 overleden van 1835 tot 1893
 geboren te H. den 24 Maart 1835.

op 120 ten twee
AUGUST - LOUIS ADRIAENS
 geboren te Doonch den 11 September 1872.
 Beiden werden door de Duitschers vermoord: de
 vader op 12 Augustus 1914, de zoon op 21 Augustus 1914.

De dood is zeker, maar wat zal zeggen van een
 nabespreken?

Verantwoordt gemoed eens terug te blikken op
 zijn levensloop, met een oog in de toekomst en het
 besef van den dood. Wat kon hij
 hebben gedaan om zijn bestaan, die ogen op de
 moeder, die omzichtig getuigen, die Christus de
 verzoeken en bidden... En men is gemoed ver-
 dan, 'koud' moesten van de afkomst van de
 'liberal'.

Overschuldigd schuldigen, God heeft! geen loof.
 Ter neering van verdien, de vruchten, de ruste,
 die de dierbare die ik te gaven probeer.

Danken wij den Heer en den Heer wij voor een die
 's onachtzaam, op het op weggevoerd met het joch van
 angst, samen te eenige stede.

J. K. L. P.

De plechtige uitvaart met vijftien heeft plaats
 in de parochiekerk van Doonch, op Maandag 15 Fe-
 bruari, ten 9 ure.

Cleremans & Sarda, Harlem.

J. M. J.
 Bid voor de ziel van zaliger
Louis-Felix GYSENS

geboren te Doonch, den 6 September 1875 en als
 slachtoffer van den oorlog overgeleverd, den
 Augustus 1914.

Als 't reeds middag geworden, vertrouwt he-
 tice niet, om u den komenden avond toe te zeggen.
 De mensch immers leeft het einde zijn leven
 niet. Wees daarom altijd bereid en leef zoo, dat de
 dood u immer ongetoed vande. 't is u hem
 gelukkig de Christus die, als de Heer komt, wa-
 kende is, want de rechtszake, al wordt hij on-
 door den dood verrast, zijn vrede leven. Mat XX
 Gelieve ouders, broeders en zusters, weest niet
 over me. Ik heb de ziele van de overleden verlaten en
 een gelukkig leven te beginnen.

Bedwing dan uw droefheid en verdraag verdu-
 dig den slag, die u van elkander scheidt.

Nadat ook 'gij dit tranendal, maar leden on-
 gevaren en rampen met menschdom bedrogen, en
 verlaten hebben, zal de goede God ons allen o-
 veral tijd vereenigen.

Mijn Jezus barmhartigheid. 100 dagen af!

Zoet hart van Maria, wees mijn heil. Jood, af!

Onze Vader. Wees gezest.

100

De plechtige uitvaart zal plaats hebben te Doonch
 op Donderdag, 14 Januari 1915, om 9 1/2 ure.

De vijftien om 9 ure.

Het dertigste de volgende dagen.

151 Cleremans & Sarda, Harlem.

7
 Bid voor de ziel van zaliger
JOANNES-JOSEPH H A R D Y
 echtgenoot van
BLONDINA FORIER

geboren te Doonch, den 18 September 1874 en als
 slachtoffer van den oorlog overgeleverd op 21 Augustus
 1914.

De dierbare overledene wees afsterven wij be-
 treuren, was te de liefde van God en der menschen,
 die zijn zachtaardige karakter teide bij alle den
 vrienden, nochthans wees deed hij, om te behagen,
 God alleen had hij voor ogen, haat zijn wet weg
 de hij te eenen vreden.

Gelieve echtgenote en kind weest niet ontroef
 haar te uw droefheid noch over mijn vreesdelijk
 afsterven, denk dat Gods wil geschiede, eenen rich-
 bopen wij elkander weder te vinden in 's Hemels
 vaderland.

O Maria hij was uw kind, toon dat Gij ziele lie-
 der zijt. H. A. G.

Dierbare echtgenote bedroeft U niet te zeer,
 ik zal U in den Hemel beminnen, getik ik U op
 Maria heb het geluk, dat 't godverricht en vre-
 delievend, 'gij mijn geliefde kind weest u steun,
 trouw en vrede uw goede moeder.

Grote H. Jozef, bid voor ons 100 d. af!

Zoet hart van Maria, wees mijn heil. Jood af!

100

De plechtige uitvaart zal plaats hebben in paro-
 chiekerk van Doonch op Maandag 16 April 1915
 om 9 ure. Het dertigste de volgende dagen.

Leentwede dienst wees 't Broederschap van
 den H. Amandus te Stockroy later te bejelen.

151 Cleremans & Sarda, Harlem.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 18 - 19 April 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

Terechtwijzingen:

In het 4e vervolg staat : Hun doel was immers plunderen en onder de oogen der eigenaars werden de wijnflesschen van den E.H. Pastoor en Mr Hardy H. veelvuldig door de Duitschers gestolen en rondgedeeld aan den schepen Is. Vliegen, welke ze den H. Pastoor heeft weergegeven.
Het moet zijn : Hun doel was immers plunderen en onder de oogen der eigenaars werden de wijnflesschen van den E.H. Pastoor en Mr Hardy H. veelvuldig door de Duitschers gestolen en rondgedeeld aan andere Duitschers die buiten bleven. De pastorij werd gesloten door teruggekomen Donckenaren, de sleutels werden aan den Schepen Isid. Vliegen overhandigd, die ze den H. Pastoor heeft weergegeven.

In het 5e vervolg staat : Hier wordt vermeld dat op den 11 Aug. vier burgers van Donck door de Duitschers werden doodgemarteld. Dit is den 21 Aug. gebeurd.

In het 3e vervolg werd vergeten dat ook den 21 Aug. 1914 het huis van Fets Wilh. door de Duitschers werd afgestookt.

Het vervolg van deze bijdrage in 't volgend nummer.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 19 - 26 April 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

6 VERVOLG.

22^{en} Aug. 1914. - De nacht tusschen den 21 en 22 Aug. 1914 is wel de verschrikkelijkste, dien ik ooit beleefd heb. Aan slapen kon er toen niet gedacht worden, 't was al te gevaarlijk. De vermoeide en zorglooze kleinen alleen hadden op een in haast bereid "paillasse par terre" hunne kommerlooze leden uitgestrekt en sliepen den slaap der onschuldigen. De oudere lieden en vooral de ouders waakten. Rond middernacht waagde ik het in den buiten rond te gaan. 't Was al vuur, waar ik ook de oogden heenrichtte. De meeste der aangestookte huizen brandden, in de weiden tusschen het kasteel van Landwijck en Haelen, alsmede in de straten tusschen Donck en Herck bivakkeerden duizen-den Duitschers. Overgrooten vuren hadden zij er te dien einde aangelegd. Een groot gedeelte der huizen van Haelen werden insgelijks door het vuur verteerd. Veel Duitschers vonden er een helsch vermaak in te schreeuwen als bezetenen en de benauwde burgers alzoog nog meer schrik op 't lijf te jagen. Andere hoorde ik nog breken, kloppen en schreeuwen aan de brandende huizen. De vlammen van eenige gebouwen van Haelen kronkelden hooger dan de toppen der kanadaboomen. Koeien, runders en varkens dwaalden in de velden, alsof zij niemand toehoorden. Ik dacht dien nacht te vluchten en ging in de naastbijgelegen huizen om hulp. Helaas! ik vind de deuren open, maar geen mensch is er nog in de huizen. Wat gedaan? Het helsch geschreeuw der Duitschers neemt toe en dreigt te naderen. Als een waanzinnige loop ik op en neer, ik bid een vurig "Onze Vader" en kom tot het besluit te blijven. De goede God bracht verzachting. Rond half drie werd alles stil en de nacht ging zonder nieuwe ongelukken voorbij

Den **22 Aug.** in den voormiddag om half twaalf moeten de burgers alweer vluchten. De Deutsche soldaten stoken vuur in de puinen der afgebrande huizen Op de burgers die ze zien wordt geschoten. Zij worden verjaagd en 't is enkel in de vlucht dat velen hun levensbehoud te danken hebben. Om 2 uren houdt het schieten op en langzamerhand komen eenige der verjaagde burgers in hunne huizen terug.

Rond 4 uren komen een vijftigtal Duitschers in het centrum van Donck. Al de mannen, die ze vonden, op straat of in de huizen werden gevangen genomen. De onderwijzer is dit maal ook tusschen de gevangenen. Hij toont den hoofdman het daags te voren verworden briefje: "Das Bezihtum dieses Mannes ist unbedingt zu schönen Er hat ons in jeder Weise geholfen. Peter Burchardt, leutnant der Reserve im 5 Hannoverschen Inf. Reg. N° 165. Damane Drübeck". Hij vraagt thuis te mogen gaan. Dit wordt hem toegestaan, doch nauwelijks had hij eenige stappen gedaan of hij wordt teruggeroepen. Hij vraagt dan om zijne vrouw te gaan zeggen dat hij gevangen is en schoenen te mogen aandoen. Eerst wordt dit toegestaan maar weldra wordt hij ook dit maal teruggeroepen. Het zijn 18 mannen die gevangen waren. Dat de Duitschers de gevangenen nog al in 't oog hielden bewijst het volgend: toen eenige Duitschers de pastorie binnentraden om den Heer Pastoor aan te houden had Leo Ruelens, die dacht te kunnen ontsnappen, zich schuil gehouden achter een thuyasboompje. Als ze nu met de aangehoudenenen verder marcheerden misten zij L.R. Dadelijk hoort men de Duitschers van alle kanten roepen: "Waar is de witte? - Waar is de witte?" tot ze hem eindelijk achter zijn boompje uithaalden. De gevangenen werden op en af de Dorpstraat geleid onder Duitsch escorte. Voor de school der E. Zusters gebiedt de hoofdman staan te blijven. Hij haalt een geschreven bekendmaking voor den dag en leest voor dat den 21 Aug. door burgers op de Deutsche troepen geschoten werd, dat, zoo zulks nog voorviel, het gansche dorp afgebrand en de zwaarste straffen aan de inwoners zullen

opgelegd worden, dat hij voor dit maal geen gijzelaars zal houden, enz. Dadelijk wordt er geantwoord dat niemand in Donck op de soldaten geschoten heeft, dat iedereen integendeel uit vrees al gedaan heeft, wat hij kon en dat de burgers onschuldig zijn. Niets kon die wreedaards overtuigen. De E.H. Pastoor werd aanzocht die bekendmaking, welke in de Duitsche taal geschreven was, te vertalen en het origineele met de vertaling aan te plakken op de gewone plaats der aanplakkingen.

Daarna mogen de gevangenen huiswaarts keeren.

Tegen den avond wordt alweer gestookt in de puinen der afgebrande huizen en op vele plaatsen te Haelen.

Het zien van Duitsche soldaten is voldoende om de burgers van angst te doen beven.

De herinneringen aan de schrikdagen van 1914, vergen ook een woordje over de familie J. Moors, onderwijzer te Halen. Zijne vrouw was sedert geruimen tijd ziek en stierf den 21 Aug. 1914. Reeds eenige dagen te voren werd zijn huis door kanongeschut zoodanig beschadigd dat langs eene zijde er geen enkel pan opgebleven was. Al de balken en kepers gelijken aan eene zijg zoodanig zijn ze door schrapnels doorboord. De zoldering van vele vertrekken was ingevallen. Nog eene kleine slaapkamer was min of meer onbeschadigd. 't Was de ziekenkamer, doch veilig was Mad. daar ook niet. Meermalen moest Mr. Moors haar in den kelder dragen. De dood stelde een einde aan haar lijden, maar niet aan dat van den vader en zijne kinderen. Wat gedaan! Omtrent geen burger was in Haelen gebleven en toen hij zelf met zijne kinderen naar Linckhout wilde vluchten versperden Duitschers hun den weg en hij moest terugkeeren. Geen schrijnwerker of grafmaker was er te vinden en ten langen laatste moest hij zelf zijne echtgenootte gewikkeld in een beddelaken ter aarde bestellen en ze zoo laten tot de tijdsomstandigheden mogelijk maakten haar eene zerkkist te bezorgen.

Vervolgens kon hij en de kinderen den nacht doorbrengen in een kelder onder de kerk van Haelen gelegen. Ook hier zochten de Duitschers naar hem, doch ofschoon zij het gekerm van kinderstemmen hoorden en riepen "kinders, kinders", vonden zij hunne schuilplaats niet. 's Anderendaags om tien ure waagde hij het den kelder te verlaten.

Zondag, 23 Aug. Druk gevoer van Duitsche rijtuigen. De meeste rijden in de richting van Haelen naar Herck. Het zullen die zijn, welke voor de bevoorrading van het leger moeten zorgen. In eene halve uur tijds telde ik 109 voertuigen, die de aangeduide richting volgden.

Maandag, 24 Aug. In Donck worden paarden en karren opgeëist om versch aangekomen troepen verder te varen. Jos. Ruelens wordt gedwongen zijne geladen kar te ontladen en de Duitschers nemen kar en paard mede. Bij Louis Hardy halen zij een paard, 't was een soldatenpaard van 't Belgisch leger, bij Ed. Zurings spannen zij dit paard in eene kar, enz.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 21 – 10 Mei 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

7 VERVOLG.

De meeste landbouwers waken en zoodra er gevaar dreigt vertrekken ze met de paarden naar afgelegen plaatsen.

De Duitschers vorderen ook vele eetwaren op en voeren die naar Herck.

De wachten aan de bruggen zijn vertrokken. Wij ademen wat vrijer.

Dinsdag, 25 Aug. Alweer wordt gezocht naar voertuigen om de troepen verder te brengen. De paarden zijn uit de hoeven weggeleid naar afgelegen weiden. De Duitschers gaan ze daar zoeken en dwingen de burgers hen behulpzaam te zijn om ze in bezit te krijgen. Alzoo wordt L. Ruelens gedwongen zijn eigen paard en veulen in te leveren.

Om 8 uren kruipen Duitschers door de weidehaag van Arth. Nollet, komen zoo in de weide, pakken twee kalveren en trekken ze door eene opening der haag. Zij vertrekken er mee naar Herck. Zij vragen daarbij geene toelating of berichten niet dat zij er mede vertrokken zijn. Onnoodig te zeggen dat er noch bon, noch eenig ander bewijs van dezen diefstal door de Duitschers werd afgeleverd.

Woensdag, 26 Aug. Reeds van vijf uren 's morgens doet het grof kanongebulder zich hooren in N.W. richting. Het vervoer is niet meer zoo druk dan de voorgaande dagen.

Den **27 Aug. 1914** vertrekken de Deutsche wachten en Donck en de omliggende gemeenten zijn wat ontlast en ademen lichter. In den namiddag durven de burgers op den steenweg gaan kijken. Wat een verwoesting ! Geen enkel huis, waarin het niet gebrand heeft. Hier en daar liggen dieren in ontbindenden staat; potten, pannen en ander huisgerief is aan stukken. Wijn- en bierflesschen, geleiglazen, blikken dozen, enz. ziet men overal liggen. In het veld aan de tramhalte liggen twee voorsten van kanonwagens.

Vrijdag, 28 Aug. Er zijn geene Duitschers meer te zien. In de voormiddag ga ik naar Haelen, onderweg onderzoek ik de plaats waar ze gebivakkeerd hebben. In eenen hoek der weide van C. Kimps langs de Kasteelstraat is een grafheuvel. Op een eenvoudig houten kruis staat:

*Die Erde sei Dir leicht
Hier ruht in Frieden
Unser lieber Kameraad
Paul Noach. R.I.P. 52. 11
C. 22/8. 14.*

In de grachten tusschen de weiden liggen honderden wijnflesschen, allerlei glazen, kroegen, potten en ook wat huisgerief.

In Haelen is het al zoo ellendig gesteld als in Donck. Bij het naar huis keeren bemerk ik in de nabijheid der afgebrande huizen nog eenige verschuwde hennen, kiekens en duiven. Op verscheiden appel- en perenboomen hangen de vruchten half gebraden, eenige boomen zijn zelfs meer dan half op- en overgebrand.

Zaterdag, 29 Aug. Kort na den middag worden de lijken van Joz. Hardy en Aug. Adriaens gezerkt door L. Celis en op kruiwagens naar 't kerkhof van Donck gevaren door L. Enckels en G. Greven op er begraven te worden. Bij dit nare werk kon men zien hoe de ingewanden van J. H. langs de breede lanssteken naar buiten werkten. Het hoofd van A.A. geleek een bloedbol. Hij was onkenneijk. In den hals droeg hij nog de teekenen der verhanging. Daarenboven had een geweerkogel hem de borst doorboord.

Zondag, 30 Aug. Donck, Haelen en vooral het slagveld van Haelen worden druk bezocht door vreemdelingen. Het kanongeschut buldert dag en nacht in Westerrichting.

Maandag, 31 Aug. Reeds beginnen de moeilijkheden om zich voldoende hoeveelheid eetwaren, bijzonder koffie, zout, meel en gist te bezorgen. Petrolie wordt ook al zeldzaam en vele lieden bedienen zich van waskaarsen. Vooral banauwd zijn de gezinnen wier brandvoorraad bijna is uitgeput, dit is ook niet zonder reden, want de Winter gaat komen en hoe zich in zulke tijden brandstoffen bezorgd ? De eerste Septemberdagen gaan zonder veel bijzonderheden voorbij.

Den **5 Sept.** komt de briefdrager L. Gacoms voor de 1e maal weder zijne ronde maken. Hij is in burgerkleeding, zonder brievenstasch. Hij heeft eenige brieven en nieuwstijdingen in den binnenzak verborgen. Hij vertelt dat de Duitschers tweemaal de brievenbussen in Haelen hebben opengebrouken en alles wat er in stak hebben geroofd en vernietigd.

Zondag, 6 Sept. De bewoners van het Zuiden van Donck (Korpsche straat) hebben eene geldinzameling en twee H. Missen laten celebreeren tot dankzegging dat zij en hunne bezittingen tot heden gespaard zijn gebleven.

Zondag, 13 Sept. Om half zes 's morgens begint het doortrekken van versch gekomen Deutsche soldaten. Het zijn voetgangers, wielrijders en kanonniers. Rond half zeven steken ze de schuur van R. Nulens in brand.

Een stormwind had den ganschen nacht geloeid, hij heeft een zijgevelmuur van het afgebrande huis van R. Nulens omgeworpen en de steenweg is door de puinen versperd. De Duitschers beweeren dat dit door de burgers is gedaan. Zij dwingen Smeets T., Nollet L. en Gysens J. den steenweg te ontruimen. Daarbij is een klein oponthoud noodzakelijk geworden. Dit is den Duitschers voldoende om het paard van Hip. Ruelens, welk in zijn boomgaard liep, te pakken. Zij binden het aan eene kar en nemen het mede. Rond half tien trekken de laatsten dezer ongenoodigde gasten voorbij. De beangstigde bevolking is alweer gevlucht. De Hoogmis wordt vervangen door eene gelezen mis. Heel weinig volk hoort ze bij. Dien dag ook wordt de gemeenteoverheid verzocht het volgend aan te plakken :

Op bevel van het Duitsch krijgsgouvernement te Tongeren :
Provincie Limburg.

Commissariaat van het arrondissement Hasselt-Maeseik.

Op bevel van het Duitsch krijgsgouvernement te Tongeren heb ik de eer aan de Heeren Burgemeesters en Schepenen der gemeenten van het arrondissement Hasselt-Maeseik laten weten dat zij op hun leven en hunnen eigendom verantwoord worden voor de veiligheid der Deutsche soldaten of andere Deutsche nationalen die in deze gemeenten zouden verbleven zijn ter oorzaak van ziekte, verwondingen of voor welke andere reden het ook zij.

Hasselt, den 5 Sept. 1914.

De arrondissement-kommissaris,
Claes.

Verzoek aan te plakken.

Maandag, **14 Sept.** Hip. Ruelens is de Duitschers nagegaan en heeft gepoogd zijn paard terug te krijgen, maar hij komt onverrichterzake weder.
(Wordt voortgezet)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 31 – 19 Juli 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.
8 VERVOLG.

Zaterdag **19 Sept.** Te Graesen krijg ik kennis met twee Belgische soldaten E. Vandersmissen en E. Hougardy, beiden van Mont St Guibert. Zij zijn tijdens de gevechten te Namen moeten vluchten en na honderden moeilijkheden trachten ze het belgisch leger toch nog te verwoegen. Ik neem ze mede naar Donck, bezorg ze paspoorten, logeer ze en vergezel ze des morgens om drie uren naar Schaffen. Daar kunnen ze nog den tram nemen die hen naar Antwerpen brengt. Zij sluiten zich opnieuw aan bij 't belgisch leger. 't Was ook tijd, want **Zondag 20 sept.** te vier uren beschieten de Duitschers de trams te Schaffen. In de week van Zondag 20 tot 27 September komen er vele patrouilles de lieden den schrik aanjagen. Andere Duistschers voeren beddegoed en velos per kar voorbij.

Zondag 27 Sept. In den voormiddag komt eene sterke patrouille te paard in Donck. Zij vinden er een helsch genoeg in de burgers schrik aan te jagen. De families C. Kimps en L. Lavigne die na het afbranden hunner huizen in het kasteel van Landwijk een onderkomen hadden gevonden vluchten alweer. De Duitschers trekken er heen. Zij vinden er het middagmaal gereed en laten het zich goed smaken. Daarbij zijn ze niet tevreden want ze nemen ook nog eene hesp, boter, brood en schoenen mede.

Zij dragen beddegoed buiten om er een middagslaap op te doen. Dit gebeurt in de nabijheid van den grooten waakhond van C. Kimps. De getrouwe hond, die gebonden is, blaft op de ongenoodigde gasten; dit lijden de Duitschers niet. Ze schieten hem neer en laten op de tafel binnenshuis het volgend briefje achter: Wer die Deutschen in ihren Ruhe stret wird einen gefhrlichen Tod sterben. Also Belgier, gebet acht. Hetgeen wil zeggen: Wie de Duitschers in hunne rust stoort, zal eenen gevaarlijken dood sterven. Alzoo Belgen geeft acht.

Des avonds wagen de gevluchte famielin terug te keeren. Zij vinden den trouwen hond stuiptrekkend en moeten het arme dier verder afmaken om het van zijn schrikkelijk lijden te verlossen. In huis is alles het onderste boven gesmeten en veel beschadigd. Het vinden van bovenstaand briefje, boezemt hen nog meer schrik in.

De Duitschers vonden er ook meermalen behagen in, een lied te zingen waarvan het refrein zoo wat moest zijn als

Dat Belgenland is schoon maar klein,
Het zal weldra het onze zijn,

De volgende dagen dreunt het kanongedonder in de richting van Antwerpen onafgebroken voort.

Vrijdag 16 October 1915³. Meer en grootere patrouilles passeeren. Dien dag wordt het volgend bericht in de Duitsche, Fransche en Vlaamsche talen aangeplakt.

---

³ Zal wel 1914 dienen te zijn

Bericht

Bevel van den Heer algemeen gouverneur van België dato 3 October 1914.

In de bezette belgische distrikten zal het duitsch geld in betaling moeten aangenomen worden. De mark zal tot nader bevel moeten geteld worden aan ten minste 1 fr. 25 centiemen.

Luik, 7 Oct. 1914.

Het Keizerlijk Duitsch burgerlijk bestuur

Gerstein

Maandag 19 October. In den vroegen morgen verspreidt zich het gerucht dat het Duitsche paard, welk zwaar gewond aan Isid. Vliegen verkocht werd door een Duitsch officier en nu omtrent genezen was, uit de weide verdwenen is. Weldra bekomt men de zekerheid dat het gestolen werd. **Donderdag 22 October 1914.** Vijf Duitschers doen zich photographieeren door den photograaf van Herck, midden in de puinen van het huis N.R. Dit is een der meest verwoeste huizen van Donck, en het feit dat de vijf Duitschers zulke puinen verkiezen tot standplaats bij hun photographieeren, bewijst genoegzaam dat zij er roem op dragen ons Vaderland tot verval te hebben gebracht. Maar ja, het waren en zijn nu nog barbaren.

Zaterdag 24 October. Zeer hevig kanongebulder in N.W. en Westerrichting. Een wagen met 2 paarden bespannen, waarop een dertigtal kinderen zitten, rijdt voorbij. 't Zijn kinderen der krijgsgevangen en gefusilleerden van Aerschot en Rillaer.

Zondag 25 October. Het vervoer met den ijzerenweg blijft immer stopgezet. Echte karavanen wagens en karren rijden om brandstof naar Luik.

Dinsdag 27 October. Buiten de gewone patrouillies ontvangen we vandaag het bezoek van 8 Duitschers, 6 ruiters en 2 wielrijders rond een uur des namiddags. Zij willen weten hoeveel stroo, hooi, haver, aardappelen, enz. Donck leveren kan. Men roept den onderwijzer. Seffens doet hij opmerken dat er in Donck 38 huizen zijn afgebrand met hunnen ganschen inboedel, dat daarbij op eene bevolking van 840 inwoners er 300 van alles beroofd zijn, dat de niet-afgebranden de anderen helpen moeten en dat de gemeente bijgevolg niet leveren kan. Daar de Duitschers dreigen alles op te laden wat ze bij huiszoeking vinden zullen, wordt er eene zeer geringe hoeveelheid der opgevorderde waren aangegeven, die niet geleverd zijn geworden.

Woensdag 28 October. Rond den middag komen 3 Duitse militairen de achtergebleven soldatenpaarden in onze gemeente Haelen. Een was er bij L. Ruelens en een bij H. Pypops . Het was de Duitschers bekend dat er bij I. Vliegen ook een soldatenpaard stond, en daar het nu als gestolen is aangegeven, werd er bij I.Vl. nauwkeurige huiszoeking gedaan, om, zoo de Duitschers zegden, toom en zadel te vinden. Zij vinden er een tweeloopgeweer weggestoken in de hofhaag. Ze brengen Vliegen en het geweer mede naar den burgemeester, welke het geweer naar het gemeentehuis doet overbrengen.

's Namiddags gaat de veldwachter alle huizen af, om de inwoners te verwittigen alle geweeren en wapens naar 't gemeentehuis te brengen, daar de Duitschers huiszoeking zullen doen.

Donderdag 29 October. Om half drie komen 18 Duitschers te paard 6 per velo en 1 per rijtuig naar 't gemeentehuis om het ingeleverde mede te nemen. Zij vonden er twee tweeloopen, 2 enkelloopen, 1 soldatengeweer, 1 sabel met schede, 1 zaag, 1 buis van een geweer, 1 zadel, 1 toom en eenige sargiën. Van huiszoeking doen komt niets. Te 4 uren rijdt de bende terug naar Diest

Zaterdag 31 October. Het wordt verboden wol en katoen uit te leveren. Ook is het verboden genever of andere sterke dranken te verkoopen, op straf van 100 m. boete en onmiddellijke sluiting van het drankhuis. Van heden ook moet het duitse uur gevolgd worden en de kerkuurwerken moeten dit uur wijzen.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 39 – 27 September 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en onmiddellijke omstreken.

Zaterdag, 7 November 1914 brengen de Duitschers bevel de graven hunner gesneuvelden op te maken. Enckels Louis wordt met dit werk belast. 7 graven vindt hij: één in de weide van C. Kimps aan Landwijk, en de andere op het veld en in de weiden langs de oude straat, kort aan Haelen.

Dinsdag 24 Nov. 1914. Tot heden weet in Donck nog niemand wat er van Gysens Felix en Guypen Remi gekomen is. Om aangaande hun iets te vernemen worden familieleden van beide gezinnen, met brieven voor inlichtingen, naar Hasselt gezonden. Een dezer brieven laten wij hier volgen:

Donck, 24 Nov. 1914.

Aan den H. Krijgsgouverneur der provincie Limburg te Hasselt.

Mijnheer,

De ondergetekende Louis Gysens, landbouwer te Donck, neemt de vrijheid Ued. hetgeen volgt ter kennis te brengen en te verzoeken :

Den 21 Aug. 1914 en voorgaande dagen was ik meermalen verplicht mijn woonhuis te ontvluchten met mijne familie. Wij hadden allen in Schuelen een veiliger verblijf gezocht en onze huisvoorwerpen en huisdieren moeten achterlaten.

Den 21 Augustus kwam mijn zoon Felix, oud 32 jaren naar onze woning in Donck terug, ten einde de dieren het noodige voedsel te geven. Om kwart voor twee u. in den namiddag werd hij gevangen en medegevoerd door de wacht Duitsche soldaten, die onder bevel van den toenmaligen plaatscommandant van Haelen dienst deden. Sinds dien datum hebben wij niets meer van hem vernomen. Mijne vrouw, kinderen en ik, verkeeren sedert toen in zoo groote onrust en droefheid, wij allen trachten zoo zeer hem weder te zien en daarom aarzel ik niet mij tot u te wenden.

Mag ik Ued. verzoeken mijn aangaande zijn lot juiste inlichtingen te bezorgen en zoo mogelijk hem mij terug te sturen.

Aanvaard, mijnheer, de verzekering mijner beste gevoelens.

Get. L. Gysens.

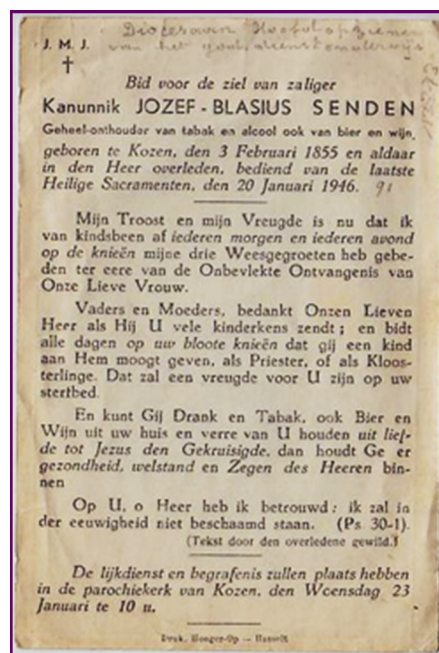
Echt verklaard den inhoud van dezen brief,

De Burgemeester,

J. Leenaers.

Zondag, 29 Nov. Duitsche patrouilles brengen de volgende kennisgeving :

Priester Jozef Blasius Senden, schoolopziener te St-Truiden is wegens belediging aan Duitsche soldaten veroordeeld tot 3 maanden gevang en de kosten van 't gerecht. Vonnis uitgesproken te Hasselt den 25 Nov. 1914.

Allen die den Z. Eerw. H. Senden kennen zijn het eens om te getuigen dat hij niet in staat is eene vlieg kwaad te doen. Hij, de goedheid en zachtheid zelve, is dan veroordeeld wegens belediging. Wat verstaan de Duitschers toch door belediging ? - Wie voelt in zich de verontwaardiging niet opstijgen en daarmee de verachting voor zulke gewetenlooze dwingelanden ? Maar zij hebben de ruwe macht en gebruiken ze om onrecht te plegen.

't Is ook op **Zondag, 29 Nov.** dat Louis Enckels, werkman der gemeente Donck, de lijken vindt der twee vermisten : Gysens Felix en Gypen Remi. Hunne lijken steken, in een zelve grafkuil, in den hoek van het land tegen den grooten steenweg en de Kasteelstraat.
('t Vervolgt.)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 41 – 5 October 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken

-
Guypen wordt erkend aan zijne kleederen en Gysens aan zijne schoenen. Op 25 meters afstand ontdekt Enckels ook nog het lijk van een Duitsch soldaat.

Dinsdag, 1 December. Om acht uren ontgraven Gisbert Greven en Louis Eckelmans, de lijken van Gysens Felix en Guypen Remi. Guypen R. heeft de twee handen stevig op den rug gebonden. Gysens F. is nog in bezit van een zakuurwerk. 't Is niet het zijne. Zeker heeft een Duitscher het lijk beroofd van zijn uurwerk en een van minder waarde in de plaats gestoken.

Op 't lijk van Gysens wordt ook eenig geld en een pennemes gevonden. Deze zaken worden aan de familie weergegeven. De lijken worden gekist en beide zerken worden naar het parochiaal kerkhof van Donck gebracht en naast elkaar ter aarde besteld.

Denzelfden dag brengen Duitsche patrouilles de brieven terug, naar den krijgsgouverneur gezonden aangaande Gysens F. en Guypen R. ; zij zeggen dat die papieren in de Duitsche taal moeten opgesteld zijn. De onderwijzer schrijft op de brieven : "Lijken der slachtoffers zijn gevonden", en hij geeft ze de Duitschers weer.

't Ware zeer te wenschen geweest dat de vijf lijken der vermoorde burgers in Donck op eene rij en naast elkaar begraven waren.

Woensdag, 2 December 1914. Vijf Duitschers, waaronder een officier doen zich vergezellen door den burgemeester, den veldwachter en den grafmaker. Zij gaan de lijken erkennen der Duitsche soldaten op het grondgebied der gemeente Donck.

Vrijdag, 4 December. Twee Duitschers komen verwittigen dat zij aanstaanden Dinsdag kruisjes komen zetten op de graven der gevallen Duitschers.

Donderdag, 10 December. De veldwachter plaatst de kruisen op de graven der Duitschers. Op 't kerkhof : Hier ruht een preussicher Krieger, gef. 11 Augustus 1914. In de weide van C. Kimps: Hier ruht ein preussicher soldat v. F.R. 52.

Naast den hof van Mr van Hamont. Hier ruht ein Deutscher Krieger gef. 20 Aug. 1914.

Op 't land in huur bij K. Rynders en vormende den hoek der kasteelstraat en den grooten steenweg: Hier ruht ein Unteroffizier v. Dragoner Regt nr 7, en Hier ruht ein Gefreiter v. Dragoner Regt nr 17.

In de weide der kinderen van Aug. Ruelens : Hier ruhen Jäger Becker, 2 comp. 7. Jäg. batl. met einem Kameraden.

Maandag, 14 December 1914. Personen van Hasselt, daartoe aanzocht door het gemeentebestuur, komen de aangerichte schade der brandstichtingen schatten.

Vrijdag, 18 Dec. Twee Duitschers komen aankondigen dat de jongelingen der lichten van 1914-15-16 zich moeten aanbieden op Dinsdag aanstaanden. Zij moeten hun portret en identiteitspapieren bij zich hebben. Dat is de instelling der gehate control-vergaderingen.

Oorlogsjaar: 1915

Dinsdag, 5 Januari 1915. Voor de eerste maal worden er te Herck voederwaren afgehaald.
(’t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 42 – 12 October 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

De gemeente Donck ontvangt 2000 kil. bloem, 150 kilos rijst en 150 kilos boonen. De prijzen zijn 0.39 fr per kilo bloem, 0.55 fr. per kilo rijst en 0.65 fr per kilo boonen. Per persoon kan men van die waar ontvangen rantsoenen voor 8 dagen berekend aan 250 gr. bloem per dag, 100 gr. rijst en 100 gr. boonen per week. Op Maandag 11 Januari worden die waren voor de eerste maal in Donck uitverkocht. Van af 8 uren 's morgens tot 4 uren in den namiddag komt het volk druk af. Iedereen is uiterst tevreden over de schoone waar, die aan ordentelijke prijzen te bekomen is. De Amerikanen die ons deze waren zonden, zijn hartelijk bedankt.

Vrijdag, **8 Januari**. Om 8 uren 's morgens vertrekken de burgemeester, de veldwachter, 8 werklieden en de voerman **Didon** om de lichamen der gesneuvelde Duitschers te ontgraven, te zerken en ze vervolgens naar het kerkhof van Haelen te voeren. Zij moesten met zich hebben: 2 emmers ongebluschte kalk, beddelakens en zwart geverfde kisten. Aan de grens van Haelen, tegenover de afgebrande woning van K. Reynders wachten ze de Duitschers af, die bij de ontgraving tegenwoordig zullen zijn. De werklieden graven eerst eene breede groeve en maken het lijk bloot, zij doopen een laken in een emmer water dat ontsmet werd, brengen het tegen het lijk, stooten dit op het laken en trekken het naar boven. De Duitsche geneesheer doet vluchtig een lijkschouwing, snijdt een knop van de kleederen en het nummer – indien dit nog zichtbaar is. Dan wordt het lijk gezerkt en de kuil wordt gevuld. In twee maal voert **Didon** 8 zerken naar 't kerkhof van Haelen. De Duitscher, die op 't kerkhof begraven was, had van vroeger eene zerkkist en daar er in eene grafkuil twee lijken gevonden werden, waar men maar een meende te ontdekken werd er aan de gemeente Haelen eene nog ontbrekende zerkkist gevraagd en ook verkregen. Om 3 uren was het werk in Donck volbracht. Vervolgens zijn de werklieden moeten medegaan naar 't kerkhof van Haelen om daar tot de nieuwe begrafenis over te gaan. Daar was het werk om 5 uren 's namiddags afgelopen.

Hier laat ik een staaltje volgen der opvorderingen. Twee dragonders van het 5 regiment brengen bevel dat Donck bij de wed. **Colemont** te Stevoort leveren moet de volgende hoeveelheden hooi: den 8 Januari 1915, 650 kgr. den 11 650 kgr. den 14 650 kgr., den 16 825 k. den 18 650 kg. den 21 650 kgr. den 23 825 kgr. den 25, 650 kgr. den 28, 650 kg. den 30, 825 kgr. Samen 7025 kgr. Het hooi wordt tegen 7fr. de 100 kilos geschat. De 1^e levering wordt vervoerd door **Ruelens Tr.** Hij ontvangt geen geld, maar een bon.

Dinsdag, **12 Januari 1915**. De gemeente Donck moet op morgen Woensdag, **13 Januari** 5000 kilos stroo leveren.

De gemeente overheid zendt den veldwachter om het opgeëiste stroo bijeen te krijgen. Arme lieden, zoowel als begoeden, brengen hun deel op de dorpsplein samen. Het wordt gewogen en men heeft 3000 k. bijeen. Op drie karren wordt het stroo geladen. Eene kar moet naar de statie van Zeelhem, eene naar die van Linckhout en eene naar die van Schuelen gevaren worden. Een bon van 3000 kil. stroo aan den prijs van 50 fr. de 1000 kilos afgeleverd. Van betalen, houden de Duitschers nog niet.

('t Vervolgt)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 43 – 18 October 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Donderdag 14 Januari. Heden om half tien is de lijkdienst van Gysens Felix, het onschuldig slachtoffer der Duitsche barbaren.

Denzelfden dag houden de Duitschers klopjacht op de duiven, die rond de afgebrande woningen nog rondwalen. Ook houden ze van grooter wild, want denzelfden dag schieten ze ook 3 hazen in Donck.

Maandag, 18 Jan. 1915. Om 9 uren voormiddag verzoeken twee Duitsche gendarmen, van St-Truiden, het gemeentebestuur dadelijk eene lijst op te maken, van de wassende notelaars, welke minstens 30 cm. doorsnede hebben. Om half vier komen twee andere Duitschers van Hasselt en vragen dezelfde lijst. Nadat ze in bezit zijn van die lijsten zal eene commissie Duitschers komen, die oordeelen zal welke boomen er moeten uitgekapt en te St-Truiden of te Hasselt geleverd worden. De boomen zullen berekend worden tegen 50 mark den kubiek meter.

Als men nu weet dat er notelaars zijn welke jaarlijks voor 30 fr. en nog meer noten opbrengen dan geeft men zich allicht een gedacht der schade welke de bezitters van zulke boomen zullen ondergaan.

Woensdag, 20 Januari. Om half elf passeeren eenige zwaar geladen karren. Een automobiel, waarin twee Duitschers zitten, rijdt er insgelijks. De voerlieden rijden niet af. Dit ergert de Duitschers. Voor de eerste kar houden ze stil, en dwingen den voerman met hen in den automobiel te treden, en verdwijnen met hem in de richting van Hasselt. Wie hij was, of wat van hem gekomen is, ben ik niet te weten gekomen.

Donderdag, 21 Januari. Om 9 uren voormiddag komen zes Duitschers aan. Ze dragen met zich eene groote kortzaag en eene bijl. vergezeld van E.L., den werkmán der gemeente, gaan ze alle notelaars bezichtigen, welke aangegeven waren op de lijst van 18 Januari. Om half twaalf komen ze op de speelplaats der jongensschool. De onderwijzer deed opmerken dat de notelaar waarschijnlijk hol is, dat hij alleen schaduw verschaft voor de schoolkinderen, dat hij jaarlijks voor meer dan 30 fr. noten voortbrengt, dat hij om wille zijner schoonheid bij het schoolgebouw behoort, dar Freiherr van Bissing beloofd heeft en zelfs heeft doen aanplakken dat er geene nieuwe opvorderingen zullen gedaan worden. Het kon al niet baten. De schoone notelaar, die op manshoogte een omtrek bezat van 1 m. 56, en waarvan de kruin eene oppervlakte besloeg, gelijk aan die van een cirkelvlak met 12 m. 50 doorsnede, werd veroordeeld om neergeveld te worden. Zijne rechte stam, die boven denzelfden omtrek hield als op manshoogte, werd op 2 m. 65 overgezaagd en zal alzoo 4 lengten leveren om geweerkolven te maken. De afgezaagde rol houdt 0,520 m.³ in. Het hout is door de Duitschers geschat op 50 mark den kub. m. De boom zal dus 26 mark of 32,50 fr. waard zijn. Die onrechtvaardigheid, met bedrijging uitgevoerd, veroorzaakt aan den onderwijzer aanzienlijke schade, wijl zij hem van een wettig vruchtgebruik berooft. Tot heden toe heeft hij daarvoor niet de minste schadevergoeding ontvangen.

De volgende dagen gaan de Duitschers voort met notelaars neer te vellen. Zij hebben er samen in Donck 10 uitgehouwd. ('t Vervolgt.)

Station Herk-de-Stad; na de notelaars werden ook de canadabomen gehakt.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 44 - 25 October 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Zaterdag, 23 Januari. - Van heden af eischen de Duitschers dat op de identiteitspapieren der personen welke nog met den tram willen reizen, den stempel staat der kommandatuur. Om dien stempel er op te drukken vragen zij een taks van 2,50 fr. of 2 mark.

Maandag, 25 Januari. - Om kwartier voor 8 uren trekken de jongelieden van Rummen hier voorbij, het zijn die welke behooren tot de klassen van 1912 13-14-15. Ze zijn dus 22, 21, 20 of 19 jaren oud. Ze zijn verplicht zich te Diest op de kommandatuur te vertoonen en daar te teekenen dat ze het land niet zullen verlaten, noch dienst nemen in 't Belgisch leger. Met bedrukt gemoed trekken ze voorbij om aan de grillen van den overheerscher te voldoen. Des namiddags komen ze terug en zingen den Vlaamschen Leeuw. Die maatregel heeft tot uitwerksel dat er steeds meer jongelieden trachten over de Hollandsche grens te geraken.

Donderdag, 28 Januari. - De Duitschers bevelen het kappen van notelaars te staken.

Woensdag, 3 Februari 1915. - De gekapte boomen moeten seffens naar Hasselt gevoerd worden. Ze worden opnieuw gemeten en om de middellijn te bepalen bedienen ze zich van een soort winkelhaak met twee dunnen armen, die omtrent 0,70 m. lang zijn. Een dier armen is vast, de andere kan verschoven worden. De lat waaraan de armen bevestigd zijn, is in centim. verdeeld. Dit tuig kan de ware middellijn niet aangeven, aangezien de uiteinden der armen gemakkelijk veel verder uiteengaan dan het deel aan de gegraduateerde lat.

Donderdag, 4 Februari. - August Oprée en zijn zoon, beiden van Haelen, doen eene geldinzameling, ten einde de Belgische Soldaten, tijdens de slag van 12 Augustus 1914 te Haelen gesneuveld, eene waardige begraafplaats te bezorgen. Zij leggen eene lijst voor en ieder onderschrijft naar beliefte.

Ik zie met genoegen dat iedereen zijn penning tot dit edel werk bijbrengt. De begraafplaats dier helden wordt aangelegd op omtrent tien minuten van de statie van Haelen, rechts langs den steenweg naar Loxbergen. De oorspronkelijke begraafplaats is omtrent 4 aren groot. Mogen onze helden Gods barmhartigheid verwerven en in vrede rusten!

Maandag, 15 Februari. - Om half twee bezoek van drie Duitschers. Ze vertellen dat, volgens getuigenis van een Duitsch soldaat, die aan den slag van 12 Aug. 1914 deelnam, er in de loopgraven in de weiden aan de Gethe nog vele Duitsche gesneuvelden begraven liggen. Ze verzoeken den burgemeester dadelijk mede te gaan en eischen dat er boomtakken gestoken worden op de plaatsen, waar er door de burgers van Donck paarden begraven werden. De H. Burgemeester verzoekt den Duitschen krijger te ontbieden om zelf de plaats te komen aanwijzen, waar hij meent dat er nog Duitsche gesneuvelden begraven zijn. Ze beloven dat die soldaat komen zal.

Woensdag, 17 Februari. - Nieuw bezoek van Duitschers per automobiel. Ze houden aan de Gethe stil en graven in de loopgrachten eenige meters open.
(‘t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 45 - 1 November 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Waarschijnlijk hebben ze geene lijken gevonden, want ze komen de gemeenteoverheid van niets verwittigen.

Vrijdag, 26 Februari 1915. De gemeentelijke Nood-commissie deelt heden eene som uit van 3500 fr. welke de provinciale Noodcommissie haar tot ondersteuning der meest beproefde burgers heeft geschonken. De gemeentelijke Noodcommissie heeft de volgende groepen vastgesteld :
1e Groep. - De personen, wier eigen huis, met mobilair en oogst is verbrand. Deze gezinnen ontvangen elk 95 fr.
2e Groep. - De huurlieden, wier mobilair en oogst werd verbrand. Ze ontvangen ieder 65 fr.
3e Groep. - Degenen wier oogst alleen werd verbrand. Ze krijgen ieder 40 fr.

Zaterdag, 27 Februari. - De gemeente Donck krijgt toelating aan ieder afgebrand eigenaar⁴, die in de gemeente verblijft en verlangt terug te bouwen, een kanadaboom te schenken.

Maandag, 1 Maart 1915. - De door de gemeente Haelen aangestelde werklieden, die onder toezicht van Duitsche militairen verdere opzoekingen doen op het slagveld, vinden het lijk van een Belgischen kommandant. In de week van **1 tot 6 Maart** werden er te Haelen nog 29 Duitschers blootgelegd. Ze werden niet meer op het gemeentelijk kerkhof overgebracht, maar op eene plaats kort aan de IJzerwinning. Het totaal der op heden bekende Duitsche gesneuvelden is als volgt vastgesteld: 42 op 't kerkhof, 21 te Zelck naast den steenweg op Diest en 29 aan de IJzerwinning. De andere lijken zijn ofwel weggevoerd, ofwel nog niet ontdekt.

Woensdag 3 Maart. - Er worden te Donck 40 dikke kanadaboomen verlot tusschen de afgebranden. 't Is eene schoone en wel gekomen gift.

Zaterdag 20 Maart. - Om 9 uren voormiddag staan er aan 't gemeentehuis te donck acht burgers, waaronder vijf mannen en drie vrouwen. Ze zijn door de Duitschers naar hier geroepen. Het zijn menschen van Lummen, Meldert en Linckhout. Hunne zonen zijn onlangs weggetrokken. De Duitschers verdenken dat ze naar 't Belgisch leger zijn. Nadat ieder afzonderlijk werd ondervraagd over den datum van vertrek, of er brieven van hun zonen gekomen zijn, enz. moesten die lieden de ondervraging door de Duitschers opgeteekend, onderteekenen. Daarna keerden ze huiswaarts.

Maandag 22 Maart. - Heden om half tien vertrekken de jongelingen van Donck geboren in de jaren 1897 en 1896 naar Herck om zich daar aan de Duitschers te vertoonen. E.G. rookte en stond met gedekten hoofde. Een Duitscher sloeg hem de pijp uit den mond en wierp de klak ten gronde. Te half twee zijn ze terug in Donck.

Op 't zelfde uur waggelt een Duitsche tweedekker door het luchtruim. Hij komt uit de richting Thienen. Van uit die richting ook werden over een goed half uur vele schoten gehoord. Vele burgers moesten wel de vaste overtuiging hebben dat het luchtvaartuig zich niet meer in de

---

⁴ De gemeente Donck krijgt toelating aan iedere eigenaar van een afgebrand huis, die in de gemeente verblijft en verlangt terug te bouwen, een kanadaboom te schenken.

hoogte houden kon, want zeer talrijke personen liepen het te voet achterna. De tweedekker maakte vervaarlijk gedruis. Hij stortte in 't Zuiden van Donck op een korenveld neer.
(‘t Vervolgt.)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 46 – 8 November 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

De schok was tamelijk hevig en het vaartuig sloeg weldra het onderste boven. Twee Duitschers kwamen er uit gekropen, het scheen dat ze geene kwetsuren hadden bekomen. Ze vroegen waar ze zich bevonden en sloegen den weg in naar Herck de Stad. Ze nemen enkel hunne geweren mede.

Nauwelijks zijn de Duitschers verdwenen of het getal nieuwsgierigen groeit aan. Weldra staan er honderden burgers, niet alleen van Donck, maar ook van alle omiggende dorpen.

Eenigen wagen het, stukken te maken en weldra is het vliegmachien erbarmelijk toegetakeld. Velen munten uit door venielingsgeest. Rond half vier komen drie Duitschers om wacht te houden. Van nu af mag er geen burger nog omtrent komen.

Om half acht 's avonds brengen de Duitse bewakers eene nota bij den burgemeester. Zie hier wat die nota behelsde.

Is verdwenen :

1 hoogtemeter, 1 snelheidsmeter, 1 luchtpistool, 2 luchtpatronen, 1 luchtvaardersbril, 2 landkaarten en 1 strijdhelm. Het lijnwaad is verscheurd en gedeeltelijk weggenomen.

Hoogst waarschijnlijk zal de gemeente moeilijkheden hebben en zullen er marken moeten op volgen. De wacht blijft er den ganschen nacht bij.

Dinsdag 23 Maart. - kwartier voor elf uren komen Duitschers het vliegmachien Haelen.

Beurtelings rijden 6 ruiters, 2 automobielen en 1 auto-taxi voorbij. Om één uur is alles klaar en wordt het vliegmachien weggevoerd.

De burgemeester krijgt bevel in Donck en omliggende te doen afkondigen dat al wie iets weggenomen heeft ten strengste verplicht is hetzelfde seffens bij hem terug te brengen.

In het neergestort vliegtuig waren nog 3 bommen aanwezig. De helse vernielingstuigen waren door den val niet ontploft.

Donderdag 25 Maart. - De Duitschers doorzoeken de huizen om geschut of zaken van het gevallen vliegtuig te vinden. ze vinden niets.

Vrijdag 26 Maart. - Rond half twaalf uren voormiddag wordt de aandacht van Jos. Vanbergen van Haelen getroffen door een eigenaardig voorwerp, dat hij bemerkte in eene haag langs den kiezelweg in 't Zuiden van Donck. Hij verwittigt den burgemeester, die dadelijk den veldwachter er naartoe zendt. Deze, vergezeld van L.B. gaat naar de aangeduide plaats en vindt .... de hoogtemeter van het neergestort vliegmachien. ze brengen hem naar den burgemeester, die den burgerlijken gouverneur van de vondst kennis gaf.

('t Vervolgt.)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 49 – 22 November 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

De hoogtemeter was nog in goeden staat. 't Is een kubiekvormige doos, waar in eenen hoek een fleschje, in een anderen een sleutel, in een derde eene beweegbare naald aanwezig waren. In 't midden bevond zich eene rol waarop de hoogten aangeduid zijn. Deze gaan van 0 tot 5000 meters. Alle 100 meters is eene dunne en alle 500 meters eene dikke lijn. De grootste hoogte bereikt door het vliegtuig moet 3000 m. geweest zijn, dit volgens aanwijzing van het tuig.

Zaterdag, 27 Maart. – Twee Duitschers nemen den hoogtemeter mede.

Maandag 29 Maart. - twee Duitse gendarmen komen ondervragen: hoe, waar, wanneer, enz. de hoogtemeter werd gevonden. Van Donck trekken ze naar Haelen en ondervragen daar J.V.

Dinsdag 6 April – Heden betaalt men het tarwemeel in 't Noodcomiteit aan 0.54 fr. de kilo en de rijst aan 0.55 fr. In den handel zijn die prijzen veel hooger.

1 Mei 1916⁵ . – Het is zekerlijk niet van alle belang ontbloot een kort overzicht der prijzen van eenige waren te herinneren.

In 't Noodcomiteit werd verkocht:

Bloem aan 0.54 fr. de kilo. Tarwemeel 0.47 fr., Rijst 0.55 fr., Spek 2.50 fr., Boonen 0.65 fr., Zeep 0.30 fr., Aardappelen 0.12 fr.

In den handel werd verkocht of beter gezegd gesmokkeld:

Bloem aan 2.00 fr. de kilo of 200 fr. de 100 kilos. Tarwemeel 1.70 de kilo of 170 fr. de 100 kilos.

Koren 1025 fr. Aardappelen 0.21 de kilo. Spek 4 fr. Zeep 1 fr. Rijst 1.80 fr.

Ik laat aan de lezers over zelf eene vergelijking tusschen die prijzen te maken.

18 Mei 1915. – Heden morgen, heel vroeg, verwittigt M.S. den onderwijzer, dat er een venster van 't voedingsmagazijn openstaat en er waarschijnlijk gestolen is. Hij gaat dadelijk zien en vindt dat er eene ruit uit het venster gesneden is. De ruit is tegen de hofhaag geplaatst. Langs de haag is ook een stok achtergelaten. Hij heeft den vorm van een korten bezemsteel en is aan een uiteinde scherp gekapt. Men zou zeggen dat hij vettig is. Langs de haag zijn drij plaatsen waar bloemzakken hebben gelegen. Onder het opengebroke venster steekt een breekijzer in den grond, het is omtrent 60 centimeters lang. Op den grond ligt ook een stuk van den kiesscherf die voor het venster langs den binnenkant geplaatst was. Dit stuk is met een mes uitgesneden. De onderwijzer verwittigt dadelijk den burgemeester, die de overtuiging bekomt dat er niet veel geroofd is. De heer Wauters Jozef, die te dien tijde voorzitter was van het plaatselijk voedingscomiteit werd insgelijks geroepen. Het nazicht van den laatsten inventaris stelt vast dat er in 't geheel drie zakken bloem, ieder van 64 kilos verdwenen zijn.

Bij toeval maakt Leo Ruelens, schepen, eene wandeling langs de Gethe. Hij ontdekt er overal sporen van gevallen bloem en verwittigt de overheid. Dadelijk begeven zich de burgemeester, de voorzitter van 't Comiteit en de veldwachter naar de aangeduide plaatsen. Omstreeks half elf hebben zij een zak terug gevonden. Hij was ondergestopt onder de haag eener weide op 't grondgebied van Haelen. In den bloemzak was eene opening, daarvoor stak een roode zakdoek met groote zwarte ronden.

---

⁵ Zal 1915 moeten zijn

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 50 – 29 November 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

19 Mei 1915. - Na de Mis verwittigt E.S. van Haelen dat hij, nog een zak bloem in een bietenveld, langs de Gethe heeft gevonden. Die zak was gedeeltelijk in de aarde gedolven. Op den bloemzak lag nog een andere zak. Ook deze zak wordt terug gebracht naar 't magazijn van 't voedingscomiteit van Donck. De Heer Wauters verwittigt den Vrederechter van Herck. Van af den nacht volgend op den diefstal verblijven twee nachtwachters in het magazijn. Dit duurt tot een sterk ijzeren baarwerk voor de vensters geplaatst is.

23 Mei 1915. - Italië verklaart den oorlog aan Oostenrijk. De vijandelijkheden beginnen in den nacht van den 24 Mei.

26 Mei. - Het parket van Hasselt, samengesteld uit de Heeren Procureur, een onderzoeksrechter en een griffier komen in Donck een onderzoek doen aangaande den diefstal in het voedingscomiteit. De bewijsstukken door de inbrekers achtergelaten zullen naar Hasselt moeten overgebracht worden.

Zaterdag, 19 Juni 1915. - De Duitschers worden lastig. Hoor maar eens. Jacobs J. van Haelen was bezig met gerst af te zichten, toen een trein passeert waarin vele Duitschers reizen. Hij stak de zucht omhoog om, zoo hij beweerde, de musschen te verjagen. De Duitschers verstaan dit alzoo niet en ... de trein wordt stop gezet. Drie Duitschers naderen Jacobs, zij beweren dat hij op hen dreigde, nemen hem gevangen en voeren hem weg.

Zondag, 20 Juni 1915. - De Duitschers mishandelen een man van St-Truiden omdat deze een Duitse wielrijder bij toeval had doen neervallen. 's Anderendaags mishandelen ze Guypen F. van Donck, omdat hij geen in orde zijnde paspoort had, enz.

Dinsdag, 22 Juni 1915. - De Duitschers brengen bevel de opschriften der namen van de aangrenzende dorpen te vergrooten. De letters moeten minstens 20 centimeters groot wezen en de planken minstens 80 cent. Zwarte letters op gelen grond mogen alleen gebezigd worden. Dit alles moet zoo gauw mogelijk gemaakt, want ze dreigen met eene boete van 4000 mark.

Woensdag, 23 Juni 1915. - Heden worden alle personen, die naar den marktdag van Diest gaan en geene paspoorten bezitten volgens het laatst model, terug naar huis gestuurd.

Vrijdag, 25 Juni. - Jacobs komt in Haelen terug.

Vrijdag, 2 Juni 1915. - Negen Duitschers komen met een camion, bespannen met drie paarden, de twee stuk geschoten voorsten van kanonwagens Haelen. die dingen zien er erbarmelijk uit en kunnen nog slechts als oud ijzer gebruikt worden. Sinds lang zijn de raderen verdwenen.

Woensdag, 21 Juli 1915. - Daar er in 't Haelensche veld weder het lijk van een Duitschen uhlaan gevonden is, brengen de Duitschers het bevel na den oogst, aldaar, het land onaangeroerd te laten tot zij zelf er gezocht hebben. Overall waar de grond ingezakt is wordt er gegraven. Eene boete van 500 mark staat dengene te wachten wie zijn land bewerkt eer hij er toe gemachtigd is. ('t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 51 - 6 December 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Woensdag, 11 Augustus. - Een plechtige lijkdienst wordt heden om 9 uren te Haelen gecelebreerd voor onze Belgische gesneuvelde helden. Ene zeer groote menigte, die minstens op 5000 personen kan geschat worden, van Haelen en uit de omliggende gemeenten toegestroomd, vult de kerk, de markt en de straten van Haelen. Ook zijn er eenige Duitschers tegenwoordig. Na de kerkelijke plechtigheid begeeft zich de menigte in stoet naar het kerkhof. Bloemruikers, kronen, bloemen en nog bloemen draagt men mede. Stil en waardig is de menigte en nadert alzoo de rustplaats onzer dierbare martelaren. Bij menigeen rollen de tranen van de wangen. De geëerde doodenakker is puik verzorgd. Een groot kruis, omhangen met de Belgische nationale kleuren, verheft zich in 't midden hoog boven al de bloemen, struiken, dalhia's en treurboompjes. Links en rechts, op rijen zijn de grafheuvels der dapperen. Aan 't hoofdeinde is een ijzeren kruisje aangebracht, met een nummer er op. De naamlijst kan geraadpleegd worden bij August Oppré, den bewaker van 't kerkhof, die op eenige stappen van daar woont. Kransen, ruikers, bloemen bedekken weldra alle graven, ja de gansche binnenruimte van 't kerkhof is er mede gevuld. Als eene der schoonste kronen moet deze gemeld worden welke er door 't Voedingscomiteit van Haelen werd gebracht. Ook de Duitschers hebben eene kroon neergelegd. Den ganschen dag door is de toeloop van volk zeer groot.

Donderdag, 12 Aug. 1915. - Heden vierden de Duitschers hunne herinnering aan den slag van Haelen. Zij hebben er alle verkeer met dieren en voertuigen verboden van 8 uren 's morgens tot 3 uren in den namiddag. Zij ook moeten, naar 't schijnt, een groten toeloop van volk verwachten ! Maar, o wee ! hoe vinden ze zich teleurgesteld. Niet één Belgisch burger laat zich zien. Eenige honderden Duitschers scharen zich op de markt rond den kiosk. Deze is omhangen met groen, langs onder hangt rondom eene lange streep stof met de Duitse kleuren. Ook in 't midden hangt zulke stof in den vorm eener kroon. Een soort van spreekgestoelte is vaardig gemaakt op den kiosk aan den kant van Donck. Ook is er op die zijde een deel der ijzeren gril weggenomen. Naar ik verneem hebben er twee Duitse dominé's en een pater het woord gevoerd, verder werd er wat gezongen en zij bezochten hun kerkhof. De weg daarheen is niet lastig om vinden want op vele straathoeken zijn planken geplaatst waarop te lezen staat : "Zùm Deutscher Friedhof. Farm Eiserne Winning". Zij brengen kronen, bloemkransen en herinneringsteekens op hunne kerkhoven. De gemeente Haelen is verplicht op ieder der drie Duitse begraafplaatsen eene kroon neer te leggen. Op vele grafheuvels zijn ijzeren kruisen geplaatst waarop naam, regiment en jaartal te lezen staat.

Maandag, 16 Aug. 1915. - Heden morgen beginnen de Duitschers de rails op te breken van den buurtspoorweg. Zij beginnen aan de statie van Haelen.

Dinsdag, 17 Aug. 1915. - De Duitschers gaan voort met de rails en billen van de tramlijn op te breken. Reeds zijn ze tot aan de halte "den Gouden Leeuw" te Haelen gekomen. In den namiddag hebben ze niet gewerkt. Omtrent 150 man trekken zingend door Donck rond twee uren. Zij gaan waarschijnlijk naar Hasselt.
('t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 52 – 13 December 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Woensdag, 25 Aug. 1915. – De buurtspoorweg is reeds opgebroken tot aan den ingang van Herckde-Stad.

Oorlogsjaar: 1916

10 Mei 1916. – De edelmoedige bevolking der provincie Renfrewshire (Engeland) heeft aan het Nationaal Comiteit geld ter hand gesteld om het eene of andere landbouwwerktuig voor de meest in nood verkeerende afgebranden te bezorgen. Door toedoen van het plaatselijk comiteit van Donck worden zes van die werktuigen aan afgebranden van Donck geschonken. Bij die gelegenheid wordt de volgende dankbetuiging opgesteld en door de zorgen van het provinciaal Comiteit en den Amerikaanschen Consul aan de bevolking van Renfrewshire⁶ overgemaakt.

---

⁶ Schots plaatsje, kort bij Glasgow

Koninklijk België.
Provincie Limburg.
Gemeente Donck.

Dankbetuiging aan de Wel Ed. bevolking van Renfrewshire.

Wel Ed. en milde Damen en Heeren, De Schepper wist een heil naast elke ramp te stichten: het geneesvermogenend kruid groeit naast de doodende ziekte, de liefderijke moeder verzorgt het zwakke en hulpbehoevend kind. – Die schikking der Voorzienigheid is den menschen overgezet. Daar, waar de nood zeer dringend is, waar alle menschelijke berekeningen om zich aan gevaar en ondergang te onttrekken te kort schieten, rijst onverwacht als een troostende liefdeengel hulp op. Dit heeft ons geteisterd, maar duurbaar Vaderland in deze dagen van harde beproeving zoo dikwijls ondervonden. Getuige hiervan de bewonderenswaardige instellingen om in de bevoorrading der voeding te voorzien; de milde hulp in kleeding voor de behoeftige volksklassen en de zichtbare bescherming van bevriende landen, die eene min harde behandeling der bevolking voor heilzaam uitwerksel heeft. Een der verschrikkelijkste kwalen in oorlogstijd is brand. De vrucht van jaren lange en vooruitziende werkzaamheid wordt in enkele uren vernietigd. Aan iets van den inboedel te redden kan niet gedacht worden. In de vlucht alleen kan de ongelukkige, wiens woning in rook en vlammen opgaat, het behoud van het leven vinden of minstens zijne inhechtenisneming voorkomen. – Hoe teneergeslagen was dan ook de ongelukkige afgebrande, die voor 't eerst zijne tot puin vernielde woning wederzag. Meestal wat hem toebehoorde, wat hem tot levensonderhoud onontbeerlijk was, bestond niet meer. Wat aangevangen, waar geld gehaald! En, ditmaal is het de edelmoedige en liefdadige bevolking van Renfrewshire die mild en zegenend de hand toesteeft en de geteisterde Belgen eenen eeuwig dank afdwingt. Heden komen, aan zes afgebranden der gemeente Donck, allerschoonste en allerbeste landbouwwerktuigen toe, te weten aan:

- 1° Vrouw Pieters Jozef, eene boterkarn,
- 2° Guypen Louis, eene boterkarn,
- 3° Wed. Hardy Jozef, eene wanmolen,
- 4° Wed. Fets Wilhelm, een ploeg,
- 5° Vrouw Wuestenberghs Karel, eene wanmolen,
- 6° Smeets Frederik, eene wanmolen.

Erkentelijkheid en eeuwige dankbaarheid gepaard met vurige gebeden, bieden zij hunne edele Weldoensters en Weldoeners. Uwe dankbare en nederige dienaressen en dienaren.

Get. Vrouw Pieters Joz. Guypen Louis, Wed. Fets W. Wed. Hardy Jozef, Vrouw Wuestenberghs, K., Smeets Fr.

Vanwege het Voedings- en onderstandscomiteit van Donck.
De Voorzitter, A. Vanvuchelen.
Donck, 10 Mei 1916.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 53 – 20 December 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken

Vrijdag, 22 sept. 1916. – De Duitschers brengen bevel eene lijst op te maken der 38 afgebrande huizen. Er met op aangeduid wezen of ze teruggebouwd werden, ontruimd, of zich nog in den staat van vernieling bevinden. Die welke nog niet teruggebouwd hebben of niet voornemens zijn seffens te herbouwen, zullen de puinen verder moeten afbreken en de plaats ontruimen.

Zaterdag, 23 Sept. 1916. – In den voormiddag komen Duitse photographen en photographieeren de puinen der nog niet opgebouwde of nog niet in opbouw zijnde huizen. Heden koersen 5 groote luchtschepen (Zeppelins in Z.W. richting. Zij komen voorbij tusschen 5 en 7 uren namiddag.

Maandag, 25 sept. – Drie Zeppelings komen weder. Zij varen Oostwaarts. Een hangt met het voorste zeer naar onder.

Gemeente Donck.

Huldebetoog aan den WelEd. en Hooggeboren Heer Voorzitter der Vereenigde Staten van Noord Amerika.

Wel Ed. en Hooggeboren Heer,

Een spreekwoord zegt: "In den nood leert men zijne beste vrienden kennen." Laat toe dat het onderwyzend personeel en de schooljeugd van een nederig dorpje uit Belgisch Limburg UEL. en de gansche Amerikaansche Natie hunne innige dankbaarheid uitdrukken om de hoogewaardeerde hulp verleend aan het geteisterde België.

Ten allen tijde heeft het Belgisch volk de meeste waarde gehecht aan eigen zelfstandigheid en vrijheid. De Geschiedenis bewijst dat het zijne rechten tot het uiterste verdedigde, zelfs tegen de grootste overmacht; ieder bracht steeds zijn eigen belang ten offer voor het algemeene: het Vaderland!

In de dagen van vrijheid, vrede en geluk was er werk voor aller handen, rust voor den afgewerkten ouderdom, belooning voor alle deugd, ondersteuning voor eerlijke armoede en brood voor aller monden.

- De jeugd werd opgevoed in eer en deugd. Haar werden gevoelens ingeprent van trouw aan onzen welbeminden Koning en zijne Familie, gehoorzaamheid aan de wet, liefde voor de orde, eerbied voor de Overheid, nauwgezetheid in de plichtsbetrachting, gehechtheid aan Kerk en Staat en broederlijke genegenheid tot elkander.

- Van Noord tot Zuid, van Oost tot West was hier op wetenschappelijk en stoffelijk gebied eene ongemeene welvaart als vrucht van onze taaien arbeid ontstaan. De kleine Belgen waren gelukkig, - maar den ongehoorden naijver van machtige bureu onbewust. Niemand dacht dat het Vaderland zich op den boord van den afgrond bevond, dat de heerschzuchtige vreemdeling het zwaard wette om onze nationale glorie en onafhankelijkheid neer te vellen.

En nochtans, zoo was het! - Plots, als bliksem en donderslag viel de oorlogsverklaring der Duitse Regeering op 't hart van ieder Belg. Allen waren buitengewoon terneergeslagen en hielden als een man de oogen gericht op onzen jongen, maar dapperen Koning.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 54 - 27 December 1919

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Overtuigd was eenieder dat Hij den plechtigen eed, gezworen bij de Troonbeklimming, niet zou verloochenen en dat Hij uit al zijn macht België's Onafhankelijkheid handhaven zou. - Ja, dat wist elk; maar de reus, die ons aanviel, was zoo machtig, zoo sterk, zoo wreed. Daarbij al de ellenden, gevolgen van den krijg, kon niemand voorzien. De opvolgende gebeurtenissen bewezen dit. - Nauwelijks hadden de vijandelijke legerbenden onzen Vaderlanschen bodem betreden en hem door moord, brand, opeischingen en rooverijen ontheiligd of de hongersnood daagde, als een nieuw verdelgend element, het begonnen vernielingswerk te voltooien. Duizenden namen de vlucht naar het buitenland, en voerden weinig of niets mede. De overgrootte meerderheid bleef en was besloten liever alles te doorstaan dan het geliefde Vaderland te verlaten. De nood werd steeds grooter en het allernoodzakelijkste begon reeds te ontbreken. - God werd zoo vurig gebeden en Hij, de Algoede, raakte het hart der Noord-Amerikanen en maakte ze tot onze liefdadige en milde weldoeners. Voldoende levensmiddelen kwamen ons uit de Vereenigde Staten van Noord-Amerika toe en de hongersnood, die zoo gevreesde geesel, werd tot eene bijna onmerkbare schim ingekrimpt. Dank! Dank! O edelmoedig Land!

Een Natiaal comiteit, negen provinciale werden in 't leven geroepen en onder de hooggewaardeerde bescherming onzer Amerikaansche Weldoeners konden de leden der instellingen de levensmiddelen aan de geteisterde bevolking bezorgen. Uit het harte van ieder Belg steeg een vurig dankgebed op tot God die zijne hard beproefde dienaren alzo hulp verleende. Toen in dien uitersten nood leerden wij, Belgen, onze beste vrienden waardeeren, toen heeft de Amerikaansche Natie eene onvergetelijke dankbaarheid en eeuwige erkentenis verwekt in 't hart van ieder Belg. Ja, Wel Ed. en Hooggeboren Heer President, wij zullen nooit vergeten dat in de dagen onzer verdrukking er verre van hier een volk leefde dat reddend, mild en zegenend de hand toestak en ons voedde en beschermde.

Dankbaarheid en eeuwige erkentenis bieden daarom aan U Ed. en Hooggeboren Heer, alsmede aan "de" gansche Amerikaansche Natie, het onderwijzend personeel en de schooljeugd van Donck. Uwe dankbare en nederige dienaren en dienaressen.

A. Vanvuchelen,
Hoofd - Onderwijzer

Woensdag, 27 September. - Een Duitscher is belast de opbrengst dr aardappelen te komen vaststellen. Hij moet 1 aar op den goeden, 1 op den middelmatigen en 1 op den slechten grond uitdoen. Op het land van de wed. Grammen Louis vindt hij 188 kilos, op dat van Bex Leop. 136 kilos en op dat van Hardy Desire 68 kilos.

Maandag, 16 October 1916. - Twee Duitschers brengen bericht dat Smeets Frederik, Zurings Jozef, Celis Henri, Maris Bona en Cuypers Jozef ieder 50 mark boete moeten betalen om koren van den oogst van 1916 te hebben laten malen voor de vrijgeving. Bij gebrek aan betaling zullen er op **Donderdag 19 October** dieren van de gestraften verkocht worden.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 1 – 3 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

F.S. betaalt dadelijk; de anderen de volgende dagen.

Donderdag, **19 October**. Alle gestraften hebben betaald, maar wijl de Duitsche gendarmen nog geen bericht van voldoening ontvangen hebben, komen zij, vergezeld van twee personen in burgerkleding, naar Donck. 't Is enkel op verzekering van den Burgemeester, dat de belanghebbenden voldaan hebben, dat de Duitschers niet tot den verkoop van dieren overgaan. Overzicht van eenige prijzen in den handel: Bruine zeep 14 fr. de kilo; petrol 8 fr. den liter; Hesp 15 fr. de kilo; koffie 17 tot 24 fr. de kilo; boonen 3.50 fr. de kilo; manschoenen 70 fr. het paar, alle stoffen zijn verdriedubbeld in prijs.

10 November. Heden om 9 uren moeten alle paarden (boven de 3 jaar oud) van Donck en omliggende gemeenten te Herck-de-Stad bijeen gebracht worden. Van Donck werden 40 paarden opgeleid. Twee ervan worden op den linkerhoef gebrand en moeten den 18 November te Hasselt in de gendarmerie geleverd worden. Het zijn: dit van de familie van Hamont, geschat op 1250 fr., en dit van Kimps Clement geschat op 1600 fr. Van de 38 andere worden er 19 in den hals gebrand met de letters DZ. De 19 overige werden van de hand gewezen met de opmerking: uitgesteld of slecht.

Dinsdag, 27 November. – Heden brengen de Duitschers het volgend bericht.

Deutsches Meldeamt Hasselt.
Provinz Limburg.
Tagebuck n° 5225.

Hasselt, den 25 Nov. 1916.

Dem BürgeMeisteramt Donck.

“Alle männlichen Belgier und feindlichen Ausländer der GeMeinde Donck von 17, bis 55, lebensjahren, haben sich am Samstag, den 2 Dezember 1916, in Hasselt 12.30 uhr nachmittags an der Herckenroder Kaserne auf der Maastichterstrasse einzufinden. Dieser Befehl ist sofort dem GeMeinde ingesessenen bekannt zu geben. Sämtliche Gestellungspflichtige haben sich marschbereit zu halten. Mitname kleiner Gepäckstücke (winterkleidung und lebensmittel für 1 Tag) ist gestattet.

Nichterscheinen wird mit höhe Geld- und Freiheitsstrafen bestraft. Ausserdem tritt sofortige Abschiebung nach Deutschland ein.

Die BürgeMeister oder als Vertreter deren Sekretäre, sowie die Feldwächter haben sich bei Beginn der Versammlung der betreffenden GeMeinde zu melden und sind für volbrähliges Erscheinen und ordnungsgemasses verhalten ihrer GeMeindeangehörigen verantwortlich.

Von Oerthel,
Hauptmann ù Vorschlamt.

Den **28 Nov. 1916**, ontvingen wij volgend bericht.

Aan den Heer Burgemeester,
Wij hebben de eer Ued te melden dat ons kantoor zich gereed houdt op Zaterdag aanstaande alle inlichtingen te verleenen aangaande de wegvoering.
Geld kan op het kantoor neergelegd worden voor de weggevoerden.

Hoogachtend
Namens het Komiteit.

Welke ontroering, angst en vrees het bericht van 25 November, onder de bevolking te weeg bracht is niet weer te geven. ('t Vervolgt)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 2 - 10 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Met benauwden boezem werden de aanstaande gebeurtenissen in ieders huis en bij elke vergadering besproken. Kortom er werd van niets anders gesproken. Menige traan is er toen gevloeid, menige smeekbede tot God gestuurd en de Duitschers vervloekt en verwenscht. En niemand durfde hun bevel weerstaan.

De Burgemeester, de Schepenen, de Secretaris, de Geestelijke Overheid, de onderwijzers, geneesheeren en advocaten moeten zich op Donderdag vertonen om hunne identiteitskaarten te laten afstempelen. Zij moeten geene pakken medebrengen, zij zullen niet vervoerd worden. De onderwijzer wordt in Donck belast zooveel identiteitskaarten mogelijk op voorhand te doen afstempelen en terzelvertijd alle inlichtingen te vernemen welke in staat zijn de opgeroepenen tegen wegvoering te behoeden. Drij dagen achtereen gaat hij naar Hasselt. Hij lukt er in eenige identiteitspapieren in orde te brengen, maar dit met de grootste moeite en komt telkens in den nacht huiswaarts. Hij heeft ook eenige bijzonderheden vernomen en kan op Vrijdag, 1 Dec. bijna alle opgeroepenen van Donck in het gemeente-secretariaat vergaderen en hun zeer kostelijke mededeelingen doen.

Mej. Van Hamont en Mme Hardy deden eene geldomhaling, die 240 fr. opbracht. Dit zou voor de wegvoering te Hasselt aan de "veroordeelden" gegeven worden. Reeds de voorgaande dagen hadden de Secretaris en de onderwijzer aan iedereen, die zulks verlangde getuigschriften bezorgd. Deze geschriften beweren dat er geen enkel werkloos was, zij gaven overdreven bezittingen aan, enz.

Zaterdag, 2 Dec. 1916. - Om half zeven komen de mannen van 17 tot 55 jaar te Donck op de dorpsplein bijeen. Het zijn de lieden van 't dorp, die van den Ganzenhoek en der Korpsche straat. De onderwijzer, gemachtigd in naam van den Burgemeester te handelen, zal ze moeten opleiden. De mannen van den steenweg en den Waterkant staan om 7 uren vaardig aan de woning van Guypen L. dit alles zooals daags te voren was afgesproken.

't Was een schoon weder, niet al te koud en geen wind. De slavenmarkt of de slavenhandel in Belgische jongelingen en mannen ging dus plaats hebben. Schreiend en snikkend verliet menig jongeling de ouderlijke woon. De gehuwde man zijne aanbeden vrouw en lieve kinderen. Angstig vroeg men zich af: "Zullen wij elkaar nog wederzien?" Hartverscheurend vloeiden de tranen en klonken de zoenen in den nog half duisteren morgen. Dien dag werd er in Donck niet gelachen, maar getreurd en vurig gebeden.

Ieders pak, bevattende 1 onderbroek, 1 of 2 hemden, 2 of 3 paar kousen, 1 paar klompen en eetvoorraad voor 1 dag werd op de eene of andere kar gelegd. De karavaan van Donck vormde een lange groep. Onderweg zagen we veel kleine groepjes, die zich afzonderlijk naar Hasselt begaven om zich daar met de andere mannen hunner gemeente aan te sluiten.

In Curingen werden de voertuigen uitgespannen want in Hasselt was alle vervoer verboden. Na wat gerust te hebben trokken zij verder, want het kwartier voor elf uren moesten de mannen van Donck te Hasselt aan de Curingerpoort samen zijn.

('t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 3 – 17 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

In de vergadering van **Vrijdag 1 December** sprak de onderwijzer over de kleding. Wyl de Duitschers het vooral op werkvolk gemunt hadden moest iedereen gekleed zijn dat er niet te denken viel dat men met een werkmán te doen had. – Niemand mocht angst toonen, – de onderzoekers vlak in 't aanzicht kijken, – liegen alsof men zelf meende dat het waarheid was – spreken van vrouw en veel kinderen – spreken van stokoude en gebrekkelijke ouders, enz. Aan degenen die niet vervoerd zouden worden werd gevraagd dat zij eenig geld zouden geven aan Mej. Van Hamont of Mme Hardy welke daartoe aan de poort der kazerne zouden staan. Ook gedeeltelijk hunnen eetvoorraad zouden ze tot dit einde afgeven. Daar werd ook een oproep gedaan aan voerlieden, die met de kar zouden medereizen om pakken en eetwaar te vervoeren. Dadelijk boden er zich meer voerlieden aan dan men noodig oordeelde.

- Eindelijk kwam men overeen dat de lieden van 't dorp, den Ganzenhoek en de Korpschestraat, om half zeven te Donck aan de kerk zouden vaardig wezen, die van den steenweg en den Waterkant zouden de eersten op hunnen doortrek vervoegen aan de woning van Guypen Louis. Zoals wij reeds geschreven hebben, werden de voertuigen te Curingen uitgespannen en na wat gerust te hebben, gingen wij aan de Curingerpoort te Hasselt samen staan.

Daar bevonden zich reeds de mannen van zeer vele gemeenten der kantons Hasselt en Herck. Ze stonden achtereen in volgorde der uren dat ze opgeroepen waren. Langs den Boulevard stapte men naar de kazerne van Herckenrode in de Maestrichterstraat. De oudste mannen stonden vooraan.

Gedurig gingen de secretaris en de onderwijzer op waarneming en inlichting uit. Telkens wij verzekerd waren van eenige nauwkeurige (verder niet leesbaar)

Zoo konden wij hun voorhouden dat wie zeggen zou dat hij gehuwd was er ook moest voegen dat hij vele kleine kinderen had, dat al de niet gehuwden zeggen zouden dat ze eenige zoon zijn en eene stokoude moeder of gebrekkigen vader moesten ter zijde staan; dat het getal hectaren welke zij bebouwden in overeenkomst moest zijn met het getal koebeesten per hectare enz.

Eindelijk om drie uren in den namiddag was het de beurt van Donck.

De dienstdoende burgemeester, de secretaris en de veldwachter moesten voorop. Toen volgden de oudste mannen, deze geboren in de jaren 1861-62 -63 enz. Vervolgens kwam een jongere groep en eindelijk de jongsten, dit waren die elke in 1897 -98 - en 99 geboren waren.

Ik vroeg toelating om den Heer P. Van Hamont insgelijks van voor te laten blijven, ten einde mij des needs bij te staan, maar dit werd geweigerd en een Duitscher leidde hem seffens bij de mannen van zijne jaren. De veldwachter en secretaris mochten seffens hunne eenzelvigheidspapieren laten afstempelen, daar het mijne reeds van daags te voren, afgestempeld was, bleef ik. In het eerste ging alles vlot van stapel, 't waren immers de oudsten. Niemand van dezen werd veroordeeld om naar Duitschland verbannen te worden.

('t Vervolgt)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 4 – 24 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Terwijl naast mij de Zivilkommissar volop met de oudsten bezig was, verdeelden andere Duitschers de jongere klassen in nog twee groepen : de jongens der jaren 1897 - 98 - 99 vormden eenen groep, dezen moesten zich juist achter de oudste klassen houden, terwijl een derde groep op zij werd geroepen. Deze bedrieglijke handelwijze had tot gevolg dat juist de jongsten, welke het meest de hulp van ondervindingrijke mannen noodig hadden er gansch alleen voorstonden en noch ik, noch de secretaris, noch de veldwachter mochten er heen om ze bij te staan. Ook daar werd menigeen den weg naar Duitschland ingezonden om niet genoeg gelogen te hebben. Alzoo werd J.S. vervoerd omdat hij gezegd had dat zijn vader 52 jaar was; V.G. omdat hij vertelde dat zijn vader 55 jaar was, enz. Mannen van 52 en 55 jaar konden alleen nog werken voor het gezin beweerden Duitschers.

Doch ook de oudsten hadden soms hulp noodig. Zoo kon ik I.V. en A.G. redden met hen te doen doorgaan als hebbende uiterst weinig verstand. Een der bestgelukte kunstgrepen werd gespeeld door F. S. en zijn zoon G.S. De eerstgenoemde ging zijn zoon achterna. G.S. droeg dikke watten stoppen in de ooren en speelde den doove. Stijf als een stok komt hij voor den Zivilkommissar, deze ondervraagt maar G. verroert niet. Daarop neemt zijn vader het woord en zegt : "Dit is mijn zoon, hij is doof. Een ja knikken van mij bevestigt dit gezegde en vader en zoon passeeren ongehinderd de gevaarlijke proef.

Doch wat is er van mijne jongste mannen gekomen, ginds zie ik er zes, ze zijn verwezen tot de ballingschap, daar links staan er drie, ze zijn insgelijks verwezen : het zijn J.T., E.C., en J.G. Deze drie maken gebruik van een oogenblik dat ze niet bewaakt zijn om weg te vluchten, in allerijl verlaten ze die plaats des onheils, spoeden zich naar de afstempelaars en zijn weg.

Vlak voor mij door wordt F.G. door een Duitscher weggeleid naar den groep der veroordeelden. Fr. weert zich en roept mij zoo pijnlijk en droevig toe: "Meester ik moet naar Duitschland ! " Hij weent, snikt, jammert en ik kan of mag hem niet helpen. Een beul, een onmenschen van een Duitscher heeft hem bij den kraag hij schopt hem vooruit en met het aangezicht bijna ter aarde wordt de jongen voortgezweept. Droevig, onmenscheijk schouwspel. O God ! Hoelang nog laat Gij de onschuld zoo verdrukken ! Hoelang nog laat Gij toe dat die vervloekte Duitschers dagelijks duizenden teedere moeders, onmachtige vaders, verdrukte weduwen en weezen, kleine broeders en zusters, ja gansche huisgezinnen onder den druk van wee en smarte, van onzeglijk zielelijden het leven verkort en vergald worde?" De laatste mijner mannen, die gecontroleerd werd, was J.S. Een weinig hulp en hij is vrij. Nu wil ik nota's nemen, maar de Zivilkommissar verbiedt mij dit dadelijk. Daar staan ik, de secretaris en de veldwachter rond te kijken om juist te weten hoeveel bannelingen er van onze gemeente zijn of een groep van zes jonge Donckenaren werd tusschen twee Deutsche soldaten weggeleid om bij den hoop der verwezenen gebracht te worden. Het zijn R.B., J.L., M.M., H.S., M.G. en J.S. De veldwachter zag zijn eigen zoon bij de veroordeelden. ('t Vervolgt.)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 5 – 31 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Hij voelde zich niet meer van angst en verstomming. De jongens zeggen zoo hartverscheurend : "Wij moeten naar Duitschland". Toen ze vlak tegenover de uitgangspoort waren, spring ik vooruit, stoot R.B. geweldig rechts en roep : Rechts, rechts ! de poort uit !" De vijf eersten volgen mijnen raad en komen gelukkig en behouden aan de tafel waar gestempeld werd en zonder nog veel grond te raken springen ze de poort uit. Ze zijn gered. De zesde J.S. wordt door de twee Duitsche geleiders gegrepen en weggeleid bij de andere bannelingen.

Nu ook haast zich de veldwachter deze gevaarlijke plaats te verlaten, de secretaris en ik blijven nog. Nadat wij alle hoop om nog ongelukkigen te redden moesten opgeven, verlaten wij ook de caserne. 't Werd er gevaarlijk.

Aan de poort vinden wij Juffr. Marthe Van Hamont en Mme I. Hardy. Zij dragen den band van het Rood Kruis. Zij vertellen ons de blijdschap van hen, die de proef gelukkig hadden doorstaan, inzonderheid de blijdschap van Michel Morren.

Eene schoone som geld, gansche manden vol boterhammen en vleesch was er afgegeven. Juffr. M. Van Hamont beweert dat zij de veroordeelden in de statie nog zal mogen zien, ontvangt en bewaart dus al het geld om het daar ter hand te stellen. De mannen van Donck, die weggevoerd zullen worden, zijn : Mouling Cammille ; Celis Victor ; Grammen Frans ; Schip Camille ; Strauven Jozef ; Gemis Theophile ; Bungeneers Leo ; Gysens Victor.

Na een boterham geëten te hebben loopen ik en de secretaris naar het bureel van 't Rood Kruis; doch vruchteloos, men kan ons niet helpen. Van daar spoeden wij ons naar het bureel van den Zivilkommissar, ook hier is niets te verkrijgen. Na deze vruchteloze pogingen keeren wij terug naar de caserne in de Maestrichterstraat.

Aan den ingang werd het volk, door eene sterke Duitsche wacht op afstand gehouden. Ik beproef om door te geraken. Niets te doen. Ik roep : "Ik ben Burgemeester van Donck en wil den Zivilkommissar spreken!" Dit lukt. Aan den ingang, nieuwe moeilijkheden. Ik moest mijne eenzelvigeidskaart toonen en de volmacht verstrekt door den burgemeester van Donck. Ik geraak binnen. De Zivilkommissar is juist bezig de mannen van Stevoort te ondervragen. Het is half zeven. Gansche rijen worden verwezen, maar de jongens maken van de duisternis gebruik om rechts te draaien en de meesten geraken ook alzoo uit de val.

Ik nader thans den Zivilkommissar en smeeek hem de vrijstelling af van V.C. van Donck.

('t Vervolgt.)

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 6 – 7 Januari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Hij wil mij niet aanhooren. Ik geef niet op en roep : "In 16 der afgebrande huizen van Donck werkt hij, ik kan hem niet missen, geef mij dus dien jongen terug." - Niets te doen. - Ik roep opnieuw : "In naam van Mr Van Hamont van Donck, dien gij gekend hebt, geef dien jongen de vrijheid." Dit maakte indruk, want dadelijk riep hij een soldaat om mij te vergezellen, ik mocht V.G. tusschen de gevangenen uit Haelen en opnieuw voor den Zivilkommissar brengen. Weldra sta ik tusschen mijne geliefde oud leerlingen, die nu verwezen zijn om als ballingen naar het verwenschte Duitschland vervoerd te worden. Zij hangen mij letterlijk aan het lijf. Ze smeeken mij alles in 't werk te stellen om ze te helpen. Ook komen de gevangenen van Haelen bij mij ; de een vraagt mij zijne vrouw te verwittigen, een ander zijne ouders te troosten. Lang dralen durf ik niet en met V.C. vertrek ik naar den Zivilkommissar. Onderweg houd ik hem voor dat hij moet zeggen dat hij de eenige steun is zijner oude moeder en dat hij in de afgebrande huizen de herstellingswerken, door zijn vader zaliger begonnen, voltrekt. Voor den Zivilkommissar wordt hij opnieuw ondervraagd, ik mag voor hem niet antwoorden en hij is zelf zoo zeer aangedaan dat hij weinig of niets antwoorden kan. De Deutsche beul jaagt hem opnieuw terug naar den groep der veroordeelden. Ik smeeek opnieuw om zijne in vrijheidstelling maar de Zivilkommissar verwijdert zich en laat mij alleen staan. Ik tracht andere Duitschers tot medelijden te bewegen, maar er was niets meer te verrichten. Een grammoedig Deutsche beul en twee soldaten leiden mij met geweld naar den uitgang en sluiten de poort dicht.

Aan den anderen kant der Caserne vind ik den dienstdoenden Burgemeester van Haelen. Ik vertel hem dat Cuickx L. van Haelen zoo vurig smeekte om verlost te worden en zie het lukt ook nog dezen te verlossen op 't oogenblik zelf dat de ongelukkigen naar de statie geleid worden om vervoerd te wezen. Het was om half acht uren dat de poort der Caserne langs de Maestrichterstraat wijd werd geopend en dat alle toebereidsels aankondigden dat langs daar de slachtoffers naar de statie vertrekken zouden. Eene ontelbare menigte jammerende en weenende menschen moesten gedurig uiteen gedreven worden.

Wat onmeedoogend Duitsch beulenwerk !

Onder gejoel, gejammer, verwensching, geschreeuw, geweene, geklaag werden ze om acht uren de statie binnengeleid, waar de trein onder drukking wachtte.

Nu haast ik mij, met mijne gezellen, die plaats van onheil te verlaten en overdenk wat er nog te doen staat om zoo spoedig mogelijk redding en vrijstelling voor de ballingen te verkrijgen.

Het was één uur des nachts toen wij terug in Donck kwamen.

('t Vervolgt.)

9. Hasselt La Gare.
De Statte.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 7 - 14 Februari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Lijst der weggevoerden uit het kanton Herck:

Gemeente	ongeh.	geh.	samen
Donck	8	-	8
Haelen	33	11	44
Loxbergen	14	1	15
Linckhout	10	-	10
Schuelen	16	-	16
Zeelhem	23	4	27
Meldert	15	-	15
Berbroek	15	-	15
Spalbeek	21	-	21
Kermpt	10	-	10
Stevoort	16	-	16
Wijer	20	1	21
Herck-de-Stad	77	3	80
Samen	268	20	298

Zondag 3 Dec. 1916. - 's Morgens heel vroeg komen de familieleden der weggevoerden af. Wat zijn ze bedroefd en terneergeslagen. Ik vertel hun alle omstandigheden die ik weet en zal den ganschen namiddag smeekschriften opstellen om verlossing te verkrijgen voor hunne duurbaren. In dit belangrijk werk staat de H. secretaris van Donck mij trouw ter zijde. We doen wat we kunnen, maar er is weinig hoop dat er iets aan te verhelpen zijn zal. Tal van verzoekschriften worden naar invloedrijke mannen gestuurd om de weggevoerden terug te eischen. Niet een middel, dat maar eenigszins kans op welgelukken laat veronderstellen, wordt verwaarloosd. Door tusschenkomst van het plaatselijk en provinciaal comiteit worden de gezanten van Spanje en Holland verzocht hunne gewaardeerde hulp te verleen om de invrijheidstelling te bekomen. Al die schriften en verslagen ten voordeele van ieder weggevoerde hier neerschrijven zou ons te verre leiden. En toch, 't was al boter aan de galg. Wel kwam nu en dan een Duitscher inlichtingen nemen aangaande de families der weggevoerden ; ja, meer dan eens beloofde hij dat de een of ander weldra zou mogen terugkomen, maar .... ze kwamen maar niet. Meermalen ben ik zelf den kreischef gaan vinden, ik heb hem eigenhandig verzoekschriften afgegeven, maar er kwam geen goed gevolg aan. De ongevoelige Duitschers hadden reeds lang alle medelijden met de ongelukkige Belgden verloren en niets scheen in staat te wezen om de ongelukkigen te verlossen.

Vrijdag 8 December. - Een Duitscher brengt een aanplakbericht. De Duitschers vragen hierbij Belgische werklieden die zich willen verbinden in België of in Duitschland ten hunnen voordeele te werken. Op dit bericht wordt de controlvergadering van 2n December genoemd : "Controlvergadering van Belgische werkloozen". Welke hatelijke en schandige leugen. Allen, rijk en arm, werkers en werkgevers, renteniers, enz. , moesten op straf van zware geldboete en wegvoering naar Duitschland zich te Hasselt aan de willekeurige grillen der gehate verdrukkers onderwerpen. Zulke knevelarij kan dan ook alleen

door Duitschers geheeten worden : "Controlvergadering van Belgische werklozen". Wij vrijheidsliebende Belgen heeten zulke vergadering eenvoudig : "slavenmarkt".

Oorlogsjaar: 1917

Zondag 4 Februari 1917. - Om 5 uren namiddag passeeren 57 Duitse lansiers. Ze komen allerwaarschijnlijkst van 't front en schijnen veel te lijden van de hevige koude, die hier heerscht. Wat zijn ze vervallen sinds 1914. Om hlaaf zes passeeren 60 Duitschers. Hunne paarden zijn mager en hun materieel is in slechten staat.
('t Vervolgt.)

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 8 – 21 Februari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Woensdag, 7 Februari 1917. – Des nachts om 2 uren komen hier een tachtigtal Duitsche lansiers aan. 't Is zeer koud en de mannen zoeken binnen te komen waar ze kunnen. J.R. wordt door een Duitsche luitenant met de dood bedreigd, zoo hij zijn eigen paarden niet buiten jaagt om die der Duitschers in hunne plaats te stallen. In den morgen vertrekken er een vijtigtal naar Haelen en gaan daar inkwartiering nemen. De anderen blijven in Donck.

Vrijdag, 9 Februari 1917. – Heden komt Mouling Camille terug in Donck aan. Dit is de eerste der weggevoerden van Donck, die de vrijheid terug bekomt. Hij heeft den tijd van zijn ballingschap in Cassel in Duitschland doorgebracht. Hij is zeer vermagerd en ziet er ook ziekelijk uit. Veel honger heeft hij er geleden. Hij vertelt dat de weggevoerden in den beginne nog al met de kaarten speelden; doch weldra was het hoofd te licht, de maag te ledig en zij konden daarom het kaartspelen niet meer verdragen. Toen hielden ze meer van slapen..

Den 12 Februari vertrekken de Duitschers uit Donck.

Maandag, 19 Februari 1917. – De kolenvoorraad der scholen is aangeslagen. De scholen moeten gesloten worden. Een Duitsch bevel luidt; " 't Is verboden zeep te fabrikeeren en te verkoopen." De eetwaren worden zeldzamer en het broodrantsoen wordt gesteld op 1 kilo 575 grammes per hoofd en per week.

Dinsdag, 20 Februari 1917. – Drie Duitschers leggen telefoondraden tusschen de takken der boomen op den steenweg.

Zondag, 25 Februari 1917. – Aankomst van 150 Duitschers, meest voetvolk. Zij maken deel van het Rood-Kruis en nemen bij de burgers inkwartiering.

Dinsdag, 27 Februari 1917. – Een Duitsch officier doet de scholen ledig maken. Hij moet in de jongensschool plaats voor 3 rijen bedden het eene boven het andere. In de lengte zullen er 7 rijen geplaatst worden. Dit maakt alzoo 21 bedden in dit lokaal. Hij geeft ook dadelijk bevel aan het Gemeentebestuur de noodige planken te leveren. Daar er geen beschikbaar zijn moet er zonder uitstel een boom gekapt en gezaagd worden.

Zaterdag, 3 Maart 1917. – Heden beginnen de Duitschers de tramlijn Hasselt - Herck-de-Stad - St.-Truiden op te breken.
De gemeentebesturen zullen maatregelen moeten treffen om de gekapte boomen naar de statie van Schuelen of naar Hasselt te doen varen.
Heden komt ook het bevel dat Demeer Egide een paard, oud 5 jaar; Kimps Felix een van 14 jaar en W^e Gijsens Louis een van 14 jaar zullen moeten leveren op 8 Maart aanstaanden te Hasselt in de Gendarmerie.

Donderdag, 8 Maart 1917. – Voormiddag komen 16 Duitschers en namiddag nog 8 andere, zij logeeren in de jongensschool. Het zijn mannen van 't Rood-Kruis. Ze zijn meest van 35 tot 40 jaren oud. Twee Duitsche timmerlieden hebben reeds eenige bedden gemaakt en zetten hun werk nog

onafgebroken voort. De bedden zijn 1,90 m. lang en 1,30 breed. Op 0,40 m. van den grond wordt er plaats gemaakt voor 2 mannen, daarboven wordt nog een bed getimmerd, zoodat er in iederen bak 4 mannen slapen zullen.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 9 – 28 Februari 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Maandag, 12 Maart 1917. – De aangekomen Duitschers vertrekken naar Luik om, zooals ze zeggen, er eene zuiveringsproef te ondergaan. 't Is ook noodig want ze zijn geplaagd door een soort van kwelgeesten, die wij in Donck vlooiën en huidluizen noemen. Ze zullen nog terugkomen want ze laten bagage achter. Rond den middag komen 8 andere Duitschers. Zij nemen inkwartiering in de klas der jongensschool. Des namiddag komen er alweer andere. Op het kasteel van Landwijk zijn er reeds een zestigtal ingekwartierd. De Duitschers welke van de frontlinie komen worden in de klassen ingekwartierd; daar ze huidluizen hebben worden ze, na een kort oponthoud, evenals de voorgaanden naar Luik gezonden om er gezuiverd te worden.

Donderdag 15 Maart vertrekken er om half zes 's morgens 25 naar Luik.

Zaterdag 17 Maart komen ze terug, nu moeten ze op 't kasteel van Landwijk inkwartiering nemen; ze mogen in de school niet meer komen.

Op **Zaterdag 17 Maart** overtuig ik 4 Duitschers dat hunne dagbladen leugens schrijven. Ik spreek hun over de weggevoerden. Toon hun de huizen waaruit jongens als werkloozen zijn weggevoerd, leg den fortuintoestand dier lieden uit, spreek hun over de landerijen, hoornvee, zwijnen, enz. dier lieden. Ik haal ook het voorbeeld van Debruyne Emile van Haelen, een rijke koopman, die als werklooze werd vervoerd en zeg hun dat hunne bladen, al die vervoerden als werkeloos werkvolk

afschilderen. De Duitschers kunnen niet geloven, maar als ik spreek van samen bij de families der vervoerden te gaan en alzoo allen twijfel weg te nemen, roept een Lotharinger uit : "En dan zeggen: "Gott mit uns!"

Des anderendaags komt, diezelfde Lotharinger mij vinden en zegt; "Veel ruzie en twist hebben wij dezen nacht ondereen gehad aangaande "uwe" mededeelingen van gisteren, wees ook "voorzichtig" want tusschen ons ben ik alleen Lotharinger, de anderen zijn Pruisen, gij moogt ze voor niets betrouwen. Toen maakte hij mij de volgende typieke schets van een Pruis; " 't Is, zegt hij, een man zoo valsch als een kat; hij heeft twee magen en geen hart; als hij eens iets vast heeft dan lost hij niet meer, liever laat hij er zich op doodslaan dan af te geven; 't is zoals een hond doet met een stuk vleesch.

Ik was tevreden over die mededeeling, maar nog meer was ik voldaan toen ik vernam dat er tusschen de Duitschers, die in de jongensschool gelogeed hadden, eene zoodanige ontevredenheid en onwilligheid, ten gevolge mijner gezegdens, was ontstaan dat er 19 van gestraft werden en ze des anderendaags uit Donck vertrekken moesten.

Op **Zondag 18 Maart** verlaten ze allen ons dorp. Ze gaan naar Herck-de-Stad. Alzoo dien dag is Donck verlost van 250 Duitschers. In de klas gelijkt het een waar nest. De Westerhelft is een strooleger. In den Z.W. en Oosterkant zijn bedden getimmerd.

Om half elf komen eenige Duitschers van Herck terug met gespan. Ze laden de met planken der gemeente Donck gemaakte bedden op in de school der Eerw. Zusters, bij Eduard Zurings en Heeren Jan. Ook laden ze bij Heeren eene vracht stroo. Toen ze in de jongensschool insgelijks (de) bedden wilden opladen hebben zich de secretaris en de onderwijzer tegen die onrechtvaardigheid verzet.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 10 – 6 Maart 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Wijl de gemeente Donck boomen heeft laten omkappen, planken zagen en al verschafte wat noodig was om bedden te maken zoo blijft dit alles ook eigendom van Donck. Zoo de Duitschers een bewijsstuk bijbrengen van den burgemeester van Herck, bevestigende dat de gemeente Herck ons zal vergoeden voor al wat de Duitschers uit donck naar Herck varen, zullen de genoemde Heeren zich niet verder verzetten.

De Duitschers vertrekken en willen op 't kasteel van Landwijk gaan opladen wat hun daar gediend had, maar op bevel der voornoemde Donckenaren werd daar insgelijks alles op slot gehouden.

De Duitschers brengen geen bewijs van den burgemeester van Herck en Haelen ook in Donck niets meer weg. In de jongensschool en op Landwijk werd geen stroohalm vervoerd.

Na hun vertrek wordt er een kort onderzoek gedaan aangaande de aangerichte schade in de huizen waar ze ingekwartierd geweest waren. Die schade is betrekkelijk klein. Hier zijn eenige konijnen, daar hennen en op vele plaatsen eieren verdwenen. In de jongensschool is eene ruit aan stukken geslagen. op 't kasteel van landwijk is de schade aanzienlijker. Daar zijn eenige deuren afgebroken, een oppervlakte van 5 vierk. meters zoldering is opgebroken, eene schouw is grootelijks beschadigd, een leemen muur van 6 meters lengte en 2,50 m. hoogte is omver geworpen en het houtwerk er van is opgestookt.

Zij, die zich herinneren dat het weder uiterst koud was en die het voedsel der Duitschers gezien hebben, zullen zich over die aangerichte schade niet zeer verwonderen. De Duitschers leden waarlijk honger. ook werkten velen bij de boeren om dan van hen wat eten te verkrijgen. Hun brood was walgelijk en hunne soep bestond uit water, beetkoolen en eenige boonen. Soms kregen ze ook vischsoep, maar deze was zelfs voor de Duitschers oneetbaar. Is 't dan te verwonderen dat allen den oorlog totaal moede waren. En als 's keizers soldaten alzo gevoed werden, wat moet het voedsel dan wel in Duitschland bij de burgers geweest zijn.

Vrijdag, 11 Mei 1917. - Heden avond komen de weggevoerden Celis Victor en Strauven Jozef terug in Donck aan. Ze zien er redelijk goed uit. Zij hebben vier maanden in Duitschland gewerkt, omdat ze tot werken gedwongen werden. Op hunne paskaarten staat geschreven dat ze den 25 Mei moeten terugkeeren om hun werk te hernemen. Maar ... terugkeeren zullen ze niet. We laten ook weder eene prijslijst volgen van eenige waren waarin smokkelhandel gedreven werd. Boter aan 12 fr. de kilo. - Koren 400 à 500 fr. de 100 kilos. - Spek 15 fr. de kilo. - Aardappelen 125 fr. de 100 kilos. - Zeep 15 fr. de kilo. - Tabak 15 fr. de kilo. - Eieren 0,42 fr. het stuk.

Maandag 14, Dinsdag 15 en Woensdag 16 Mei komen twee burgers van Hasselt in Donck naar aardappelen zoeken. Zij vorderen alle aardappelen op die de burgers meer hebben dan hun vastgesteld rantsoen. Bij Macours Ferdinand vinden ze 50 kilos en bij Gijsens Gustaaf ook 50 kilos. Ze verplichten die landbouwers ze naar 't gemeentehuis te brengen en 's anderendaags, zijnde

Donderdag 17 Mei, komt een Duitscher de aangeslagen aardappelen op bevel van den zivilcommissar Haelen.

Die verloopenen Hasseltsche patattenzoekers willen ons dan nog wijsmaken dat ze de in nood bevindende Belgische burgers ter hulp komen ...

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 11 - 13 Maart 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Leugens zijn het, al zijn ze dan ook onderteekend door Freiherr von Bissing⁷, de aanplakbrieven waarin de Duitschers aankondigen dat ze niets meer opvorderen. Zij zijn het, en niemand anders, die genieten van de opvorderingen.

Dinsdag, 3 Juli 1917. - Over eenige dagen werd 't gemeentebetuur van Donck verwittigd dat er in 't kort Belgische vluchtelingen, voor Donck en omliggende gemeenten bestemd, zouden aankomen. Heden omtrent 2 uren namiddag kwam een Duitse veldgendarm aankondigen dat de vluchtelingen met den trein van zeven uren te Haelen zullen aankomen. Omtrent 70, zegde hij, waren bestemd voor Donck. De anderen zullen in Haelen en Loxbergen gehuisvest worden. Na het vertrek van den gendarm komt de secretaris mij verzoeken om, als plaatsvervanger van den Burgemeester, met hem op het gestelde uur te Haelen te wezen om er de vluchtelingen te ontvangen. Wij treffen vooreerst de noodige maatregelen om een tiental boeren met hunne karren op het bepaalde uur aan de statie van Haelen te doen komen, ten einde met

medegebrachte goed der vluchtelingen naar Donck over te brengen. Om zeven uren kwam de trein aan. De overheden der drie aangeduide gemeenten waren ter plaatse, evenals twee Duitschers, een gendarm en een soldaat.

Voor de statie wachtte de eene kar naast de andere. De vluchtelingen waren in beestenwagens vervoerd. Nauwelijks stond de trein stil of de groote schuifdeur werd ontsloten en de vluchtelingen, die reeds een ganschen dag op reis waren, springen naar buiten. Zij zien er tamelijk wel uit. Hier en daar wordt nochtans geweend en geklaagd over het lot der achtergeblevenen. Zij brengen, geholpen door de toegesnelde burgers en de twee Duitschers hunne pakken naar buiten. De bagagie bestaat uit beddegoed, kleeren, koffers, kisten, huisgerief enz. Die van ieder gezin worden zorgvuldig op een zelfden hoop gebracht en in minder dan 20 minuten is alles ontladen en de trein vertrekt.

Nog 4 Duitse landstormers sluiten zich aan bij de twee genoemden en zij beginnen de vluchtelingen te tellen. Niet allen, die verwacht waren zijn gekomen, want tot driemaal toe wordt

⁷ **Moritz Ferdinand Freiherr von Bissing** (30 January 1844-18 April 1917) kwam in 1865 in het Pruisisch leger waar hij een gestadigde carrière maakte totdat hij in 1908 als generaal op pensioen ging. was een Pruisische generaal van de cavallerie van 1865 tot 1908. Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog werd hij weer in dienst geroepen en was hij bevelhebber van het VII legerkorps van Augustus tot november 1914. Daarna werd hij gepromoveerd tot kolonel - generaal en werd hij gouverneur - generaal van bezet België. Hij stierf in April 1917 in Trois Fontaines (Brussel). Hij vernederlandste de Gentse universiteit en deelde België op in 2 administratieve districten: Vlaanderen en Wallonië.

Freiherr is een titel die men het best als 'baron' zou kunnen vertalen maar werd na 1919 ook als voornaam gebruikt

er geteld en herteld. De namen der afwezigen worden met een kruisje gemerkt en naar de redenen der afwezigheid wordt er gevraagd. Ik tel 246 vluchtelingen die heden aangekomen zijn. Het waren allen lieden van Wervik. Teneinde de telling te vergemakkelijken moeten de leden van een zelfde gezin achtereen op rij staan; eerst de vader, dan de moeder, de kinderen en andere leden van 't gezin. Ruim een uur tijds verloopt er eer het juiste getal is vastgesteld en de Duitschers beslissen dat er 42 vluchtelingen te Loxbergen, 36 te Donck en de anderen te Haelen zullen ingekwartierd worden. Zohaast het getal voor Donck bestemd, vastgesteld was maakte ik vluchtig eene lijst bevattende de samenstelling der families, en wees ieder gezin eene kar aan om de pakken op te laden. Dit geschiedde tamelijk gauw want in dien arbeid werd druk geholpen door de talrijke omstaanders. De avond was reeds ingevallen toen we vertrekken konden. Daar er op voorhand niet het minste bekend was aangaande de getalsterkte der gezinnen of der te ontvangen personen, konden er moeilijk op voorhand vaste verblijfplaatsen voor de ongelukkigen aangewezen worden, te meer daar ze zoo vurig smeekten de gezinnen toch niet te scheiden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 12 - 20 Maart 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Wij hadden wel op voorhand eene lijst samengesteld aanduidende de huizen waar de beste plaats was om de aangekomen vluchtelingen naar toe te zenden, daarmede was de last wel verlicht, maar niet weggecijferd. De secretaris en ik kwamen dan ook al ras ten akkoord de vluchtelingen voorloopig en zoohaast mogelijk onder dak te brengen, al was het dan ook maar tot nadere schikking. Wij hadden thans immers juiste aanduidingen aangaande de voor Donck bestemden en konden dan des anderendaags in gemeen overleg met het gemeentebestuur, de zaken op 't best regelen.

In Donck werden de uitwijkelingen met medelijden en broederlijk ontvangen en het kostte ons dan ook niet veel moeite ze voorloopig te plaatsen. Om 10 uren was alles afgeloopen. De families, hoe sterk ze ook waren, bleven samen.

's Anderendaags om twee uren namiddag vergaderden de leden van 't gemeentebestuur en werd er voor vast onderkomen der uitwijkelingen gezorgd. Op deze vergadering waren de hoofden der gezinnen verzocht en er werd besloten dat de uitwijkelingen bij den burgemeester zullen aanvragen wat er hun ontbreekt. Die woorden werden wel begrepen, want weldra is er op last der gemeente allerlei gerief aangekocht.

Vanaf **4 Juli** wordt er soep voor de uitwijkelingen bereid. Zij ontvangen per dag en per hoofd twee rantsoenen, zijnde 1 liter. Dien dag ook wordt er hun meel, gist, vet en waschpoeder kosteloos afgeleverd.

Bij de voornaamste ingezetenen worden bedden, stoelen, tafels, stoven, matrassen, stroo, hout, enz. afgehaald en Donderdag 's avonds is alles reeds verdeeld tusschen de vluchtelingen. Ook is het plaatselijk komiteit, dat daarin de voorschriften van het provinciaal en nationaal komiteit volgt, zeer mild voor de ongelukkigen. Kosteloos worden er hun soep, eetwaren en vele buitengewone hulpgelden uitgedeeld. Twee dagen later bekomen twee gezinnen- uitwijkelingen, bestaande ieder uit 3 personen, van den kreischef van Hasselt, machtiging om van Haelen, waar ze eerst gehuisvest waren, naar Donck over te komen. Eene achter gebleven moeder vervoegt haar gezin, en eene andere met haar kind komt zich ook in Donck vestigen, dat maakt reeds 45 vluchtelingen welke in onze gemeente een onderkomen hebben gevonden.

Den **7 Juli** worden voor de eerste maal de hulpgelden aan de uitwijkelingen uitbetaald. Al onze vluchtelingen zijn lieden die ofwel reeds voor den oorlog behoeftig waren of die door de oorlogsgebeurtenissen zeer behoeftig zijn geworden.

Den **14 Juli** wordt er door de zorgen van het plaatselijk comiteit kool uitgedeeld aan de vluchtelingen, terwijl de gemeente-overheid hun brandhout kosteloos bezorgt. Aardappelen en groenten worden kosteloos geleverd door de burgers.

Men is van gevoelen dat de uitwijkelingen nog al tevreden zijn in Donck. Het heimwee en het verlies hunner goederen doen wel is waar al eens zwarte wolken in hunnen geest ontstaan. Doch telkens ik huiswaarts keer na bezoeken aan, of gesprekken met uitwijkelingen, breng ik de overtuiging mede dat zij verduhdig hun lot dragen en dankbaar zijn voor de hun met liefde vestrekte hulp.

Zaterdag 11 Augustus 1917. - Zes Duitschers komen de palen van den telefoon uitgraven.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 13 - 27 Maart 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Maandag, 13 Aug. 1917. - Twaalf Duitschers laden de uitgegraven palen op een automobiel-camion en een boomwagen. Zij voeren er mede naar Diest, daar worden ze weder gebruikt tot hetzelfde doeleinde waartoe ze in Donck dienden. Zeven hebben ze niet uitgegraven. Zij waren het uitgegraven niet meer waard.

Overzicht van eenige prijzen.

In het voedingscomiteit : Bloem 0,56 fr. de kilo - Rijst 1,20 fr. de kilo - Boonen 1,20 de kilo - Vet 4,00 fr. de kilo - Zout 0,30 fr. de kilo.

In den smokkelhandel : Koren 400 fr. de 100 kilos. - Tarwe 500 fr. - Rijst 14 fr. de kilo. - Koffie 40 à 50 fr. - Chicorei 9 fr. - Boter 15 fr. - Boonen 12 fr. - Erwtten 12 fr. - Eieren 0,56 fr. het stuk. - Tabak 22 fr. de kilo. - Zwijntjes van 6 weken 200 fr. tot 270 fr. het stuk. - Vette zwijnen 12 à 20 fr. de kilo, levend gewicht. - Stoffen 6 maal zoo duur als voor den oorlog. - Petrol 12 fr. de liter.

Woensdag, 22 Augustus. - Twee Duitschers zoeken koperen en tinnen voorwerpen in Donck. Zij doen inleveren : Bij V. Mouling de gewichten van 100 en 200 grammen ; van 't voedingscomiteit de gewichten van 100 en 200 grammen ; bij Hip. Ruelens een koperen koffieketel ; bij Jos. Wauters den koperen ring der poort en een koperen deurhandvat.

Menigvuldige diefstallen worden er gepleegd. De dieven maken gebruik van de onmacht der landelijke politie om hun stielte uit te oefenen. Op eenige dagen tijd wordt er gestolen : bij Mouling Victor de appelen en peren ; bij Ruelens Felix brocaliezaad en kemp ; bij Vanvuchelen A. beetzaad, koolen en tabak ; bij Zurings Ed. beetzaad ; bij Nollet Louis appelen ; bij de we Ruelens Denis boonen en erwtten ; bij Hardy Henri boonen en erwtten ; bij Didon Jules tabak ; bij Geerdens Hubert tabek ; bij Jurings Jos. 18 mandels koren ; bij Reynders Karel koren, konijnen en peren. Zou men niet moeten denken dat eene ingerichte dievenbende opereert.

Den 27 Augustus 1917 vraag ik toelating om vuurwapens en schietvoorraad in huis te mogen hebben. Dit billijk verzoek wordt door den kreischef afgewezen.

Maandag, 2 September. - 8 Duitschers komen naar Donck om verlichtingstoestellen en voorwerpen uit koper, nikkel, brons of tombak bestaande, alsmede velobanden, weggestoken wol, enze., op te zoeken. Iedereen heeft zoo goed hij kan alles verborgen en niettemin, ze vinden nog ral van vensterknoppen, koperen pompuitloopen, enz.

Dinsdag, 24 September. - Controlvergadering der honden. Alle honden van minstens 0,45 m. hoogte, gemeten van den grond tot de hoogte der schouders, moeten, voorzien van een muilband, te Haelen aan de Duitschers vertoond worden. Onder de ruwe behandeling der Duitschers is het soms met de trouwe wakers niet heel pluis. 22 honden van Donck werden opgeëischt.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 14 - 3 April 1920

Bijzondere voorvallen
IN DE GEMEENTE
Donck en omstreken.

Woensdag, 25 September 1917. - Levering van hoornvee te Hasselt. De opgeëischte dieren worden betaald tegen 4,25 à 4,80 fr. per kilo levend gewicht.

Zaterdag, 20 October. - Twee Duitse gendarmen doorzoeken vele woningen. Zij vinden varkensspek bij Ruelens Isid., de we Wilms Louis, hardy Louis, de gezusters Vliegen, de we Ruelens Denis en Ruelens Jos. Zij doen alles naar 't gemeentehuis brengen ; daar wordt het gewogen. Het is 240 kilos. 't zijn meest hespen, schouders en zijden. Dit alles doen ze den volgenden dag naar Hasselt bij den kreischef brengen. De gemeente blijft verantwoordelijk voor de stipte uitvoering van dat bevel.

De Duitschers hebben zorg gedragen zelf de ribben en beste stukjes van 't versch geslacht zwijn der wed. Wilms mede te nemen voor hun vertrek. Die lekkere brokken werden niet gewogen.

Zondag, 21 October. - Didon Louis voert het aangeslagen vleesch naar Hasselt. Hij vertelt mij bij zijne terugkomst dat de Duitschers reeds te wachten stonden, dat zij de kar ontladden en hem vervolgens huiswaarts zonden, zeggende : "De gemeente Donck moet betalen."

Sinds de aankomst der uitwijkelingen van Wervik hebben verscheidene leden hunner familie zich met hen in Donck komen vereenigen. Daarenboven hebben wij ook twaalf Fransche vluchtelingen, herkomstig uit Fransch-Wervik, een onderkomen, voeding en steungelden bezorgd, zoodat weldra in Donck 62 uitwijkelingen geherbergd waren.

Donderdag, 15 November worden ons wederom 68 andere uitwijkelingen, komende van Handzaeme, Beerst en Wercken toegedeeld.

Verscheidene achtergebleven leden hunner familie komen de volgende dagen aan. Het totaal getal stijgt dan ook tot 136.

In 't algemeen gedragen zich de uitwijkelingen nog al goed, ook worden ze nog al wel geholpen door de Donckenaren. Eenige werken vlijtig, zij vragen weinig loon, maar worden gevoed door hunne werkgevers. Het gemeentebestuur doet al wat in zijn macht is om hun het verblijf aangenaam te maken en het heimwee te onderdrukken.

Opmerkenswaardig is de ver overdreven lust naar vermaken en bijzonder naar dansfeesten, van onze gasten uit Vlaanderen. Men zou haast denken dat ze zonder dansen niet leven kunnen. Kom bij dag of laat in den avond voorbij de verblijfplaats der meeste families van uitwijkelingen en de tonen der muziekinstrumenten, bijzonder die van harmonica's en van mondinstrumenten klinken u tegen. De houders van dansfeesten maken dan ook gouden zaken, daar wordt een groot deel der hulpelden, hun zoo mild geschonken door het Nationaal Comiteit, nutteloos verbrast.

Iederen avond trekken er gansche drommen naar de dansvergaderingen van Haelen en komen dan laat in den nacht huiswaarts. Ook trekken vele jongelieden, die geene uitwijkelingen zijn, mede en de geldverbrassingen, zedenbederving en ongereldheden gaan weldra zoo verre, dat het Nationaal Comiteit gebiedt al diegenen onmeedoogend van onderstand en hulpelden te berooven welke naar dansfeesten gaan. Die bedreiging houdt er eenige terug, maar op verre na niet allen.

Tot heden toe begrijp ik de gemoederen van die lieden niet. Zij hebben zooveel geleden in hunne geboortestreek van de vreemde indringers, zij hebben al hunne bezittingen verloren, zijn geplaagd, verdrukt en mishandeld geworden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 15 - 10 April 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken.

Dit alles vergeten ze om zoo te zeggen en geven zich over met hart en ziel aan de vermaken.
O volk van Vlaanderen! Wat zijt gij onbegrijpelijk! Herinnert gij u dan niet dat er eens op uwen bodem mannen leefden als van Artevelde, De Coninck en Breydel, die door hunne mannelijke heldendeugden en heldendaden het heelal in verbazing brachten !

-

Alvorens het jaar 1917 te sluiten wil ik een staaltje der Duitsche gerechtigheid aanraken.
De familie Wed. Louis Gijsens had de gansche hoeveelheid koren, die haar opgelegd was, niet geleverd. Twee Duitschers komen naar de hoeve en doorzoeken alles. Zij vinden er nog een kleine hoeveelheid koren en eene nog kleinere hoeveelheid tarwe. De gevonden hoeveelheid was niet toereikend om in hun eigen onderhoud te voorzien. Niettemin wordt de familie gedwongen het gevonden graan tot den laatsten kilo in te leveren. Dit doen ze.

Twee dagen later komen opnieuw twee veldgendarmen en twee Duitschers als burgers gekleed. Zij roepen de huisgenooten samen, duwen ze allen in eene plaats bijeen, dwingen ze de sleutels der geldkist te geven en maken zich meester van al het gouden geld en de Belgische bankbriefjes die onder hunne klauwen vallen.

Zij vertrekken met meer dan 9000 fr. Het heeft de familie zeer veel moeite gekost om het geroofde geld weer te krijgen. Eindelijk, door tusschenkomst van den advocaat Bellefroid, werd het hun in Duitsche bankbriefjes terugbetaald, na afhouding nochtans der opgelegde boete (985 fr.), wegens te min levering van koren.

Oorlogsjaar: 1918

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 16 – 17 April 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

De gedwongen werkeloosheid der landelijke politie en de steeds grooter wordende moeilijkheden om zich voldoende levensmiddelen te verschaffen zijn oorzaken dat er hier en daar nog gestolen wordt. In de nacht van 15 tot 16 Februari 1918 breekt eene dievenbende binnen bij de Eerw. Heer Pastoor van Donck. Zij zijn langs den voorkant van het gebouw aan en keukenvenster binnengebrokeu. Zij rooven er 3 brooden, 1 stuk hesp, eenige flesschen wijn, 2 paar schoenen der Meid, 1 paar van den Heer Pastoor, eenige handdoeken, eenige kousen, wat appelen en de sleutels der sacristie en der brandkast. Na alles in de benedenplaatsen dooreen geworpen te hebben verlaten ze de pastorie. Ze werden niet gezien.

In dezelfde nacht willen ze ook bij pachter Louis Nollet binnendringen. De boosdoeners zijn 4 in getal. De pachter hoort ze, doch eer hij ze op de vlucht kan jagen, slingeren ze een stuk ijzer door het venster en treffen den eigenaar in 't aangezicht. N. is erg gekwetst en verliest veel bloed, toch zal het voorval geene blijvende litteekens nalaten. De dieven hebben duwlichten. Zij verlaten Donck en trekken weg in de richting van Haelen.

Juli 1918. – In den smokkelhandel worden de volgende prijzen betaald:

Varkens; levend gewicht 22 fr. de kilo. – Koeien, 6 tot 8 fr. – Paarden, vijfmaal meer dan voor den oorlog. – Aardappelen 90 fr. de 100 kilos. – Koren 300 fr. – Tarwe 600 fr. – Boter 38 fr. de kilo. – Eieren 1, 30 fr. 't stuk. – Jonge zwijnen van 6 weken 250 tot 400 fr. – Koffie 80 fr. de kilo. – Zwijnenveesch 40 fr. de kilo. – Stoffen voor een goed Zondagskostuum voor mannen 600 tot 1000 fr. – Schoenen, 250 fr. het paar voor mannen. – Kinderschoenen, 150 fr. voor een jongen van 12 jaar.

10 november 1918. – Reeds eenige dagen passeeren groepen van 3 à 400 Duitschers in elken straat. Zij komen van het Westen en Zuid-Westen en trekken Oostwaarts. Zeer weinig orde is er bij en men zou zeggen dat de Duitschers, die vroeger aan eene ijzeren disciplien als machienen gehoorzaamden, thans hebben afbreuk gedaan met alle dwingtucht. 't Schijnt ook dat hun eenig doelwit is zoohaast mogelijk terug in Duitschland te wezen. Daarbij wordt het hun onverschillig wat er van hun oorlogsmateriaal, dat heel erbarmelijk gesteld is, geworden. In den vroegen morgen loopen in den Ganzenhoek 12 Deutsche paarden zonder geleider. Omtrent 400 waren daags te voren in de weiden tegenover het kasteel van Halbeek gejaagd en die nu in Donck rondloopen zijn er des nachts uitgebroken. Andere Deutsche paarden, zonder geleider, loopen in de Korpschestraat en in het centrum van het dorp. Iedereen jaagt ze verder, want niemand wil of durft ze stallen.

Zoo eene wanorde hebben wij in den loop der oorlogsjaren nooit gezien, 't is dus ook buiten twijfel dat er zeer belangrijke gebeurtenissen ophanden zijn. In den namiddag trekt alweer eene ordelooze groep Duitschers, meer dan 400 in getal voorbij. Ze voeren met zich ruim 400 paarden. Rond half vijf passeeren een tachtigtal wagens. Ze zijn meest bespannen met boerenpaarden. Achter eenige deze wagens volgen loslopende paarden, veulens, ezels en muilezels. In eenige wagens zijn runderen geladen, in andere zwijnen, hennen en eenden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 17 - 24 April 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

In andere, ja de meeste wagens, lag oude oorlogsrommel, meest in erbarmelijken toestand. Emmers, gevlochten draad, meubels, zetels, kasten, dit alles lag dooreen als in een echten hutsepot. Eenige zware vrachtautomobielen volgen insgelijks.

Wat verschil, welke onbegrijpelijke verandering in de houding, gebaren en manieren van 's keizers soldaten ! Ze slaan thans de oogen niet meer op. Ze hadden niet meer het voorkomen der flinke en onbeschaamde mannen van over vier jaren. Ze zijn in alle opzichten in ellendigen toestand. Voor den opmerkzamen toezienaar zijn het mannen die geklopt, ja verslagen zijn geweest.

Wat insgelijks in 't oog viel was het feit, dat er geen of ten minste zeer weinig officieren bij waren en dat de meeste soldaten noch geweer, noch revolver, noch sabel droegen. Ik kon mijne oogen slecht gelooven en toch wilde ik wat klaarder zien in de beteekenis van dien ordeloozen aftocht, die het hart der Duitschers moest pijnigen, maar dat der verdrukte Belgen met hoop en zielevreugde vervulde. Ik volgde dan de aftrekkende troepen. Op 't kasteel en de hoeve van Halbeek zullen een zeventigtal mannen en paarden logeeren. De andere trekken voorwaarts. Te Herck is een kort oponthoud. Hier blijft een aantal overnachten, de anderen vervolgen hunnen weg. Niet een officier heb ik door de manschappen zien groeten.

Maandag, 11 November 1918. - Om half elf voormiddag vernemen wij dat de wapenstilstand geteekend is. Er is nog twijfel en daarom durven we nog niet het Belgisch nationaal vaandel uitsteken. Om 11 uren komen 4 Duitse ruiters aankondigen dat Donck seffens inkwartiering voor 100 man en 70 paarden moet bezorgen. De bijzijnde officier bevestigt dat de wapenstilstand geteekend is en een oogenblik later wapperen weer onze lieve, fraaie en hartverrukende vaderlandsche vaandels aan ieder huis. O wat aandoenlijk tooneel !

Onze geliefde driekleur, evenals op de vroegere nationale en hooge kerkelijke feestdagen, steekt weer hoog in top ! De verrukte burgers, met de vreugdelach op het gelaat, bekijken elkander en wijzen lachend op de teekens onzer vrijheid. Zij ademen thans vrijer en hoopvol verwachten ze hetgeen de volgende dagen gebeuren zal. Allen trachten zoo vurig onze dappere en zegevierende soldaten terug te zien. Ja, die licht te begrijpen zucht naar het blijde weerzien van een beminden echtgenoot, vader, broeder of vriend, houdt zeer ernstig vele gemoederen gespannen. Een krachtig "bravo" wordt ter eere onzer dapperen geroepen !

De Duitschers komen kort na den middag aan. Ze zijn een goed tachtigtal en hebben 70 paarden. Ook voeren ze met zich 3 koeien en veel hennen. De meeste Duitschers zijn dronken en zijn nog in bezit van groote kruiken met genever gevuld. Ze drinken overvloedig voort en huilen als

bezetenen : “Wir haben den krieg nicht gewolt”. Rond den avond vechten ze op de dorpsplein onderen en niet een overste waagt het een einde te stellen aan hunne twisten of slempartijen. Niet den minsten eerbied betuigen ze aan hunne oversten. ‘t Gerucht wordt hier verspreid dat dezelfde ordeloosheid ook op andere plaatsen heerscht. Zoo vertelt men dat de soldaten te Diest drie en te Hasselt een der hunnen hebben vermoord.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 18 - 1 Mei 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

13 Nov. 1918. - Het terugtrekken der Duitsche legers gaat onafgebroken voort. Op den grooten steenweg passeeren in dicht gesloten gelederen soldaten, losse paarden, auto's, vrachtautomobiels, kanonwagens, zeer vele boerenkarren en meer andere zaken. Wat zeer in 't oog valt is het overgroot getal kleine Rumeensche en Russische paarden. Van afstand tot afstand leiden ze ook rundvee mede, zwijnen, hennen, konijnen, geiten en eenden hebben ze in de wagens geladen. Vele wagens zijn overdekt, dit laat niet toe het geladene te ontdekken. Rond den avond komt eene groep van verscheidene honderden in Donck logeeren. Op mijne vraag waarom de soldaten de officiers niet groeten, antwoordt mij een Beiersch officier die bij mij inkwartiering neemt, dat de soldatenraden beslist hebben dat de soldaten nog enkel hunne officiers en geen andere meer hoeven te groeten. De man is zoodanig ontmoedigd dat, ware hij geen verachtelijke vijand, men met hem hadde kunnen medelijden hebben.

14 November. - Het voorbij trekken der troepen is nog drukker. In twee dubbele rij passeeren thans boerenkarren, meest geleid door burgers die daartoe gedwongen worden, vrachtautomobiels, sodaten in rijen van zes, kanonwagens, enz. Niet zelden ziet men als een strijd om elkander voorbij te rijden en men zou zeggen dat het om leven of dood gaat om maar eerst dit oord van onheil voor 't Duitsche vaderland te ontvluchten. Dezen nacht moeten in Donck 1500 man onder dak gebracht worden. Voor de eerste maal wordt ook de kerk tot rustplaats der soldaten gebezigd. De kerkstoelen worden tegenover den predikstoel zoo hoog mogelijk opeen gestapeld. Het schip der kerk wordt vol stroo gedragen en 80 man trekken het Godshuis binnen. Wat wraakroepende ontheiliging van ons huis des gebeds. In de jongensschool logeeren er 40, in mijn huis 11 en daarbij moet ik ook een bed voor 2 officieren in gereedheid brengen. Donck steekt proppensvol. Wat hier veel beziens had, waren twee reusachtige Perzische ossen, ze geleken aan zware buffels en trokken ieder een wagen. Ze werkten goed. De Pruisen maken zich, in mijne afwezigheid, meester van het soephuis en koken in den grooten soepketel hunnen rattatoel. Toen ze vertrokken werden er vermist: twee nieuwe handdoeken, den rooster van 't kleine fornuis en eene karvracht brandhout. Den ganschen nacht komen er en vertrekken troepen. Op 15 November om half acht vertrekken de laatsten, die daags te voren waren aangekomen.

15 November. - Nog zijn de laatste Duitschers, die van gisteren hier inkwartiering namen, niet allen vertrokken of andere kwartierzoekers zijn op ronde. Het doortrekken van troepen is in den namiddag van af 2 uren uiterst druk. Troepen te voet en ruitery, wagens, kanonnen, munitiewagens, boerenkarren, koeien, ossen, automobiels, vrachtauto's, marinesoldaten, Oostenrijksche krijgers, dit alles spoedt zich als om strijd om maar eerst in Duitschland te wezen. Dezen morgen werden eenige boeren gedwongen met kar en paard mede te varen. Zeker, er wordt veel tegengestribbeld, maar toch Florent Ruelens en Emile Creten moeten medevaren. In den voormiddag verneem ik ook dat de terugtrekkende Duitschers de nieuwe schoenen van den knecht van Demeer Eg., een os van Geerdens Frans en meer andere dingen hebben buit gemaakt. De Korpschestraat vooral steekt ditmaal proppensvol Duitsche Troepen.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 21 - 15 Mei 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

Aan zijne huisdeur stond een soldatengeweer geladen met 5 kogels en eene soldatenlans. J.W. en zijn knecht zijn de troepen des morgens nagegaan. Ze zijn onverrichterzake weergekomen. In den namiddag komen andere Duitschers inkwartiering zoeken voor Saxische infanterie.

19 November 1918. - TER DOOD VEROORDEELING VAN 2 DUITSCHE SOLDATEN TE HERCK-DE-STAD. - In den nacht van 17 tot 18 November tusschen 9 en 10 uren 's avonds braken 4 Duitse soldaten in de woning van den pachter Frans Graulus van Scherpenheuvel. Ze werpen zich op den pachter, dwingen hem zijn geld af te geven onder bedreiging van revolver en karabijn. Zij stelen het spaargeld der kinderen, pakken al mede wat hun aanstaat en daarbij nog eene som van 380 mark.

Dan begeven zij zich in de bijgebouwen en leiden twee koeien en een veulen mede. Gedurende dien tijd houdt een der bandieten de huisgenooten in bedwang. Eindelijk verwijderden zij zich nadat ze bevel hadden gegeven aan den pachter en zijne kinderen eerst na verloop van twee uren buitenshuis te komen.

Na een weinig van den schrik bekomen te zijn, achtervolgen de twee oudste zonen de schelmen en zij vinden hunne dieren terug bij een Duitse kolonne op den weg van Scherpenheuvel naar Diest. Zij eischen hunnen eigendom terug, maar werden op de vlucht gedreven door de schelmen en door hen achtervolgd, met de wapens in de hand, tot in hunne woning. Dan begeven zich de pachter en zijne kinderen bij den burgemeester van Scherpenheuvel die zijnen veldwachter, vergezeld van een der zonen van den pachter, uitzendt om de gestolen dieren op te zoeken. De veldwachter kreeg bevel de gestolen dieren te volgen zoolang zulks noodig zou wezen. Zij lukken erin, dank zij de wilskracht van den veldwachter, de dieren te doen weergeven aan hunnen eigenaar. Intusschen ging de burgemeester van Scherpenheuvel bij een officier die in het "Hotel de Zwaan" gelogeed was, eene klacht indienen. Twee der misdadigers : 1e Ohrdorf Walter Meeshetier Infanterie Regiment 1 korps nr 395.

2e Frohlick Paul Sebuthe Infanterie regiment nr 461.... 2 m. G.K. werden aangehouden door soldaten van het Regiment 87 en stevig gebonden naar Herck-de-Stad gebracht, waar dit regiment inkwartiering nemen kwam. Het gerucht van dit alles verspreidde zich rap in de gemeente. Men vertelde dat des anderendaags de misdadigers voor het "Feld-Soldaten-Gerecht" gingen verschijnen en waarschijnlijk zouden doodgeschoten worden.

Inderdaad, den 19 November, rond 10 uren in de herbergzaal van L. Alen (foto) bracht men 2 soldaten aan. Hunne handen zijn op den rug gebonden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 22 - 22 Mei 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

Mijnheer Carlens, burgemeester van Scherpenheuvel, de pachter Graulus en zijne dochter treden op als getuigen. De burgemeester van Herck werd verzocht de gerechtszaak bij te wonen als toeschouwer. In de zaal, rond eene tafel, hadden plaats genomen een hoofdman, een luitenant en drie soldaten, zij stelden het Feld-Soldaten-Gerecht voor.

De hoofdman zit het rechtsgeding voor, de luitenant vervult het ambt van openbaar ministerie, hij is de aanklager. Talrijke soldaten en burgers staan in de zaal en volgen het rechtsgeding. De hoofdman stelt zijn tribunaal samen en doet de leden ervan den eed afleggen. Hij geeft het woord aan den luitenant-aanklager. deze geeft lezing van den beschuldigingsakt. Hierop volgt de ondervraging der betichten en het verhoor der getuigen. De debatten zijn nog al roerend en met veel behendigheid door den hoofdman geleid. Dan werd het woord weder gegeven aan den luitenant- aanklager voor de strafeisching.

Hij legt eerst de feiten bloot, doet de schuldigheid der betichten uitkomen, welke ten andere bekentenissen afleggen. Vervolgens geeft hij lezing van een artikel eener proclamatie van den soldatenraad, betrekking hebbende op plundering en roof en eindigt alzoo : Mijne Heeren, op 't oogenblik dat het Duitsch bestuur in andere handen overgaat en andere principen toepassen wil, moeten wij het zooveel mogelijk ondersteunen en het is niet met in Duitschland deze bandieten aan te brengen dat wij zulks doen kunnen. De vredesvoorwaarden zullen drukkend genoeg zijn voor Duitschland, zonder dat wij onze zaak nog bezwaren door misdrijven als deze die gij nu oordeelen gaat. Indien wij niet gestadig waken zullen wij voor eeuwig geknecht worden en allen, den rijken eigenaar zoo wel als den armen werkman voor altijd verdrukt wezen in ons ongelukkig vaderland. Het is noodig een treffend voorbeeld te geven.

Mijne Heeren, het eenig punt dat gij te onderzoeken hebt is het volgende : Is er ja of neen gestolen geweest? Het antwoord op deze vraag lijdt geen twijfel. Bijgevolg, hat artikel, waarvan ik u lezing heb gegeven, eischt dat ik tegen de twee beschuldigden de doodstraf vrage en ik vraag erbij dat 't vonnis onmiddellijk uitgevoerd worde.

Men verzoekt de toehoorders de zaal te verlaten om te kunnen beraadslagen. Toen de twee beschuldigden deze vreeselijke eindrede hoorden, lieten zij zich vallen, zij huilden ontzettend en gedurende de beraadslaging die vijf minuten duurde wierpen zij zich met het hoofd tegen de muren en lieten heesche schreeuwen hooren. Dit alles maakte grooten indruk. De nieuwsgierigen worden terug in de zaal toegelaten. De voorzitter kondigt aan dat het Feld-Soldaten-Gerecht met eenparigheid zijner leden de beschuldigden plichtig erkent aan diefstal en dat zij bijgevolg onmiddellijk zullen doodgeschoten worden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 23 - 29 Mei 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

Op dit oogenblik treedt pachter Graulus van Scherpenheuvel, door medelijden bewogen, tot voor het tribunaal en met ontroerde stem vraagt hij edelmoedig genade voor de veroordeelden, die hem nochtans daags te voren mishandeld hadden. Men geeft hem een onverbiddelijk antwoord en zegt dat hier het belang van Duitsland zoowel als het zijne in 't spel is.

Eene halve uur later reeds voeren twee mitrailleuzen de verschrikkelijke straf uit in den eigendom van M. de Pierpont en de twee lijken werden er onmiddellijk begraven, ondanks het verlangen van M. de Pierpont, die wenschte dat de voltrekking der straf op het kerkhof zou plaats hebben.

Intusschentijd kwam de generaal der divisie, den burgemeester van Herck verzoeken zijn ambtgenoot van Scherpenheuvel, den pachter en zijne dochter per automobiel terug naar huis te doen varen. Hij verzocht hem insgelijks het gebeurde overal bekend te maken tot zelfs in de omliggende gemeenten.

Zoo stortten dan twee Duitsche soldaten van weinig aanzien hun bloed voor hun Duitsche Vaderland, en dit geschiedde heel zeker om de Belgische bevolking en de verbonden landen wat toegevendheid af te dwingen voor Duitschland. Hoe streng is toch het Duitsch gerecht geworden sedert weinige dagen! Sliep dit Gerecht misschien in de oorlogsjaren toen branden, stelen en moorden het dagelijksch tijdverdrijf was van Duitsche soldaten en officieren? Mij dunkt: "Het zwaard van Foch werkt wonderwel!"

Den volgenden nacht werden de twee lijken ontgraven en op het gemeentelijk kerkhof ter aarde besteld.

Woensdag 20 November. - De Saxen blijven tot 1 uur namiddag. 't Riekt zeer onaangenaam waar ze gelogeed hebben. Wij zelf zijn genoodzaakt ons zooveel mogelijk buitenshuis te houden, want in huis kan men moeilijk in of uit en daarbij ziet men nog al eens dat de soldaten jacht maken op huidongedierte.

In den namiddag vermindert het voorbijtrekken der troepen. 't Schijnt ook dat heden de laatste Duitschers voorbijkomen, dit gerucht kan waarheid bevatten, want er is nog geen kwartier gezocht voor nog komende troepen. Rond den avond trekken weder talrijke groepen voorbij.

Bij de weduwe Kimps Clement loopen de koeien in eene weide en de zwijnen in den boomgaard.

Bij de koeien waakt de eigenares, de zwijnen zijn niet bewaakt. Verscheidene malen naderen de Duitschers de weide waar de koeien loopen, maar de wakkere pachteres belet elken diefstal.

Terzelfdertijd breken eenige Duitschers eene opening in de haag van den boomgaard en jagen er 2 zwijnen door. Dit geschiedt langs den achterkant. Een der zwijnen is drachtig, het andere heeft biggen van veertien dagen ouderdom.

De Duitschers jagen de zwijnen voor zich uit en een duizendtal meters verder schieten ze de gestolen dieren dood.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 24 - 5 Juni 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

De pachteres vernam toen den diefstal. Hare twee oudste dochters zetten de Duitschers na en in het Halbekerveld vinden ze het gedood zwijn terug. Het ligt op een kanonwagen. Zij vragen het zwijn terug, maar de Duitschers weigeren hardnekkig het weer te geven. Dan geschiedt er een gansch eigenaardigen strijd. Langs eene zijde trekken de Meisjes om het zwijn van den wagen te doen tuimelen, van den anderen kant houden de Duitschers het stevig vast. Beide partijen schenen hardnekkig besloten den strijd niet op te geven, toen eindelijk een officier bevel gaf het zwijn aan de Meisjes af te staan. Het drachtige zwijn werd niet teruggevonden. Heden nacht is Creten R., die met de Duitschers mede had moeten varen, met kar en paard weergekeerd. Tot verre over de Duitse grens is hij mede geweest.

Vrijdag 21 November. - Heden komt nog één Duitser voorbij. 't Zal eindelijk gedaan zijn. Alle plaatsen, waar Duitschers verbleven hebben, worden gewassen en flink gezuiverd. De wegen zijn zeer beschadigd, zij ook worden gereinigd. Niemand wil in zijne omgeving nog den reuk der Duitschers inademen.

Heden namiddag komt de eerste Belgische soldaat aan. 't Is een jongen van Tongeren, die in meer dan 4 jaar niets meer van zijne ouders vernam. Wat komt zijne khakikleeding ons lief en aantrekkelijk voor. Wat wordt hij minnelijk gegroet en onthaald ! Wij herleven bij 't weerzien van dien eersten verdediger van het Vaderland en de blijde hoop, ook weldra gansche regimenten Belgen te zien, vervult aller hart. Mochte de dappere jongen zijne ouders en familieleden in volle gezondheid aantreffen.

De laatste Duitschers zijn voorbij en iedereen wil dat de straten prachtig versierd wezen, want Belgische soldaten zullen volgen en deze wil men eer aan doen en ze zooveel mogelijk blijken van achting en waardering bezorgen. Het gemeentebestuur stelt kosteloos een paar looverdennen ter beschikking van ieder gezin. Prachtige praalbogen, jaar- en opschriften vlaggetjes en meer andere dingen sieren de straten en tooien de huizen. Gansche rijen looverdennen, smaakvol behangen met Belgische vlaggetjes en die onzer verbondenen, daarbij opgeluisterd met rozen, strikjes, sierpapier en driekleurige stof geven een allerliefst aanzien. daarbij is er geen enkel huis, waar niet de Belgische Nationale Vlag hoog in top wappert. Hier en daar prijken ook, naast ons geliefd Belgisch Vaandel, de vlaggen onzer Verbondenen, zoodanig dat de voorgevel der huizen onder de zinnebeelden der zegevierende Machten, als beschermend weggestoken blijft. De jaarschriften, dichtjes en nationale leuzen verwekken vreugd en gewettigde fierheid. Kortom alles was smaakvol en luisterrijk, want elkeen had gewedijverd om ons zegevierend leger te huldigen.

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 26 – 26 Juni 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

Het was ook **Zondag, 24 november** dat 4 Duitsche officiers, in 2 automobiels gezeten, terug in Herck aankwamen. Zichtbaar waren ze niet op hun gemak, ze vreesden thans de bevolking en vroegen schuilplaats bij den Eerw. H.F. Silverijzer aalmoezenier der E. Damen Ursulinen. Ze kwamen om met de Belgische Overheid te onderhandelen over het materieel van den ijzerenweg Hasselt-Diest-Aarschot-Mechelen.

De staf der doortrekkende Belgische regimenten is samengesteld uit de heeren: Notebaere van Brugge, Wagemans, de Thier van Verviers, Dr Walravens van Doornik, neef van Mgr. Walravens van Doornik, Holley, Jonbert en Vanderstichelen. Ook deze Heeren treden bij den Eerw. H. Silverijzer binnen. De heer Notebaere geeft bevel aan de Duitschers de wapens neerteleggen. Dit doen ze oogenblikkelijk. Hij vraagt of ze er nog andere medevoeren dan die welke ze op tafel hebben neergelegd. Zonder aarzelen antwoorden de Duitschers: "Neen". Mr. Notebaere beveelt Vanderstichelen de auto's te onderzoeken. Hij vindt in de auto's nog revolvers brengt ze binnen en legt ze op de tafel. Door dit ergerijk feit, waarbij hij de Duitschers op heeterdaad van leugen bevindt, is Mr. Notebaere vertoornd. "Is dat uwe eerlijkheid" roept hij hun toe. "Wij vreezen, wij vreezen!" was het beteuterd antwoord. Mijnheer Notebaere zegt verder dat hij of zijn staf niet bevoegd is te onderhandelen over de kwestie der ijzerenwegen. Hij zendt de Duitschers verder naar Aerschot, laat een zijner officiers hen

F. Silverijzer

begeleiden en doet al hunne wapens neerleggen bij den heer Burgemeester van Herck.

Als de Duitschers vertrokken waren, werden de dappere Belgen door den E. Heer SilverIJzer goed onthaald. Wat verkiest gij, beste Heeren, onze vrienden? Roept hij ze toe. Even gauw antwoordt Mr de Thier, "natuurlijk Bourgognewijn!".

Een ferm glaasje, een lekkere sigaar en vriendelijken kout verdreven weldra de zwarte gedachten, die het bijzijn van Duitschers eerst hadden verwekt.

Des nachts om 12 uren keeren ze weder, ze wekken den Burgemeester te Herck, nemen hunne wapens en vertekken dadelijk naar Cortessem, waar de achterhoede van 't Duitsch leger zich bevond.

Het is ook in den nacht van **24 en 25 november** dat Zurings Bona in Donck aankomt. Hij is de eerste soldaat van Donck dien wij sedert het uitbreken van den oorlog weerzien. Hij ziet er zeer flink en sterk uit, al is hij ook tweemaal gewond geweest. Hij behoort nu tot de 9^e artillerie, 3^e batterie.

Maandag, 25 November. Het voorbijtrekken onzer legers vordert onafgebroken. In den namiddag komt de 1^e luitenant Damry Charles, de grafstede zijner moeder zaliger een bezoek brengen. De moedige jongen heeft 3 jaar en half in Duitsche gevangenschap doorgebracht. Hij poogde driemaal te ontluchen en lukte er eindelijk in de Hollandsche grens te overschreiden. Vandaar trok hij naar Engeland, kwam verder in Frankrijk en verwoegde het leger. Nu trekt hij terug naar het Duitsche Rijnland, niet meer als gevangen, maar als bevelhebber.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 27 – 3 Juli 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

Rond den avond komt Thys Isidoor af. Hij is smid bij het 14e linietransportregiment. Ook hij is wel te pas.

Maandag, 25 November. Steeds meer jongens van Donck, die het geluk hadden aan de frontlijnen te blijven, komen na 4 jaren en 3 maanden in hunne haarstede terug. Allen zien er goed uit. Den ganschen dag passeeren Belgische troepen. Niemand werkt nog, uren achtereen, ja halve dagen staan volwassenen en kinderen vaardig om onze zegevierende soldaten te zien, en op zegezing en toejuiching te ontvangen.

Dinsdag, 26 November. Heden passeert de 4de legerdivisie. Wat flinke jongens. Wat prachtige paarden ! dik, vet en sterk ! Welke schoone orde !

O wat groot verschil met de vuile en veldgrauwe Duitschers !

Dien dag mag Donck ook troepen inkwartieren. Ik heb het genoeg 50 manschappen en 1 officier Mr Gheysen van Hasselt, inkwartiering te bezorgen.

Woensdag, 27 November. Om 9 uren vertrekken de troepen. Zij zullen voor den volgenden nacht in Loon kwartier nemen en zich verder naar het Rijnland begeven.

Dien dag en de volgende dagen passeeren zooveel Belgische soldaten, dat men zich afvraagt waar ze allen vandaan komen. 't Zijn er haast meer dan er Duitschers doorgetrokken zijn.

Onvermoeibaar staan groote lieden en kinderen vaardig om onze zegevierende troepen toe te juichen en ze zooveel mogelijk blijken van eerbied, achting en toegenegenheid te bezorgen. Nu en dan ook zien ouders, vluchtelingen, of anderen voor de eerste maal een welbeminden zoon, broeder of kennis tusschen de soldaten. aandoenlijk is zulk weerzien en meer dan eens worden dan stille tranen gestort te midden der vreugde. Meer dan eens ben ik ooggetuige geweest van zulk blijde weerzien. Ook wordt er één of twee dagen verlof toegestaan aan soldaten, die hunne ouders-vluchtelingen weervonden. Zoo verlopen die nooit te vergeten dagen. Moge nu het stille leven van voorheen langzamerhand weerkeren. Mogen ook onze krijgsgevangenen uit Duitschland en onze geïnterneerden uit Holland in hunne haardsteden weerkomen. Mogen de gewonden en zieken weldra de gezondheid bekomen. laten wij ook den goeden en almachtigen God vurig smeeken opdat Hij kalmte, gelatenheid en leniging schenke aan ouders, familieleden en vrienden van hen, die op 't veld van eer vielen en met hun bloed de zege hielpen beHaelen. Zij immers vooral streden en vielen voor de verdediging onzer heilige rechten. Mochten de naastbestaanden der vermoorde burgers, onschuldige slachtoffers der Duitsche barbaarschheid, eindelijk wat opbeuring en vertroosting vinden. Onze gesneuvelden en vermoorden vergeten, dat zullen wij nooit !

Mochte weldra in onze kerken, scholen en openbare plaatsen gedenkteekens opgericht worden, die onze dierbare gesneuvelden en vermoorden in eeuwig aandenken houden.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 16 nr. 28 – 10 Juli 1920

Bijzondere voorvallen in de gemeente
Donck en omstreken

De feestvieringen in Donck en in de omliggende gemeenten waardoor hulde en dank betoond werd aan de soldaten die den oorlog meemaakten werd vroeger medegedeeld. Wij zullen daarom dit nu niet meer herhalen.

Hulde aan onzen dapperen Koning en zijn heldenleger.

De Duitsche dwingeland trok zijne legerscharen
Aan België's grens te zaam, verkrachtte eed en recht ;
Hij wil, van zijne macht bewust, hier henenvaren
Om't Westen van Euroop te dwingen tot zijn knecht.
Zou 't onrecht zegevieren, zou roof, en brand, en moord,
Zou lafheid en verraad, gepaard met woest geweld,
De vrijste volk'ren knechten in eigen land en oord ?
O neen ! Ons aller Vorst en Vader hield het zwaard geveld ...
Aan 't hoofd van België's Zonen verijdelt hij het plan,
Gebaard uit hoovaardij, den Duitschen adel waardig ;
Hij strijdt, verdedigt kloek en krachtig, velt menig man,
Maar 't booze Duitschland maakt steeds sterk're legers vaardig,
In d'ongelijksten strijd en kamp wordt België vertrapt,
Zijn kinderen verdrukt, verjaagd, verliezen haaf en goed,
Zijn heldenleger wijkt en tot d'IJzer voortgestapt,
Verbazen zij 't heelal en fnuiken door hun taaien moed
De gruwelijksten grachtenkrijg, dien ooit de wereld zag :
Zij strooien schrik en dood, verwarren 's vijands kamp,
Vergeten eigen leed, benad'ren de zege ied'ren dag
En brengen zoo den reus een doodelijke ramp.
O hulde ! Groote Vorst, die 't slavenjuk verving,
Den vijand nedersloeg en 't onrecht weer herstelt.
Uw trouwe onderdanen staan vol bewondering
En roemen uwen moed, die reuzen heeft geveld.
Triomf ! O Vorst en Vader ! ons aller liefde waardig,
Ons dankbaarheid zal eeuwig blijven voortbestaan
En ieder streek van 't Vaderland onthaal'U offervaardig,
Want onbeschroomd staart België weer de toekomst aan.
A. Vanvuchelen

Einde.

Hier eindigen de Bijzondere voorvallen in de gemeente Donck en omstreken

Na-oorlogsjaar: 1919

Publicatie in 't Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 43 – 12 October 1919

Donck.

Huldebetooging aan de Oud Strijders
op **Maandag 6 October 1919.**

- Om half negen vergaderden de Oud-Strijders en hunne jongere wapenbroeders in 't gemeentehuis. Allen waren tegenwoordig en om kwart voor negen trokken zij in dubbele rij naar de kerk, waar een plechtige dienst om negen uren gecelebreerd werd. Zij namen hun voorbehouden plaatsen in. Eivol was de kerk. Onder de consecratie gaf J.P. een der oudste soldaten de commando's: "Garde à Vous!" en "En position". Na de consecratie: "Place repos!" Aandoenlijker, schooner en stichtender heb ik nooit een dienst bijgewoond. Het begin was uitnemend. De huldebetooging zou de kroon op 't werk spannen.

Op het vastgestelde uur (om half twee) waren de 24 groepen, welke den stoet vormden op de aangeduide plaats: Grootsch, prachtig, heerlijk, smaakvol schouwspel! Eene overgrootte menigte toeschouwers was er en toch liep alles goed van stapel, want iedere groep nam ordelijk de voor hem bestelde plaats in.

1° O! Zie dien kluchtigen, kleurrijk gekostumeerden vaandeldrager. Hij opent den stoet.

2° Hem volgen gidsen en gendarmen, in uniform van voor den oorlog.

3° Ernstig en van kop tot teen gewapend houden onze dapperen, verscholen op hunnen wagen achter hagen en boomtakken iedere Duitsche patrouille op afstand.

4° Koddige en komieke gekostumeerde sukkel vlucht met hare drie kinderen op eene ossenkar; terwijl eene andere boerin het beter vond alleen, gezeten op haren os, te vluchten.

5° Koningin Elisabeth, omringd door hare vele helpsters, allen in kostuum der Roodkruisusters brengt hulp en troost aan gekwetsten en vluchtelingen.

6° Grootsch, prachtig, welgelukt was de wagen der vermoorde burgers. Juist herinnerde hij de plaats waar ze vermoord waren; majestatisch was de engel die de kroon der martelaren toonde.

7° Daar wordt nu de schilderij met de portretten, namen, geboorte en vermoordings- of sneuvelingdatum's onzer martelaren en helden gedragen. Hij wordt door in rouwgekleede en treurende maagden begeleid.

8° De Belgische Leeuw volgt; hij die geen onrecht dulden kan zal wraak nemen op de daders van al die euveldeaden.

9° De Duitschers richten de maandelijksche control in. Ze zijn barsch en ruw op hunnen welopgesmukten wagen. Ze geven of weigeren de gevraagde paspoorten volgens goeddunken.

10° Wat drollig vent is Willem geworden. Ziet hem op zijn geiten wagen, met kalveroogen en ooren. Hij is flink gedecoreerd en gebiedt onder eene doornenkroon.

11° Lief en smaakvol mag hij heeten de wagen waarop de honden gekeurd werden. Wanneer de beangstigde dieren werden neergeworpen, met de pooten omhoog op de keuringstafel en de ruwe behandeling der Duitschers moesten doorstaan was 't niet pluis.

12° Treffend en heerlijk was de boot, tot zinkenstoe beladen met eetwaren van Amerika. Zij zeilde onder de vlaggen der beschermende landen. De flinke matrozen deden goed werk.

13° De Duitschers verliezen pluimen. Twee kanonnen herinneren die welke in 1914 in Donck werden achtergelaten.

14° Hij wil "Nach Paris" maar de gast wist zeker niet dat hij 't achterste naar voor was gezeten en op Berlijn aanvoer.

15° Wel gemaakt en sierlijk opgesmukt was de wagen met de portretten van 't H. Hart, den Koning en de Koningin. Lief en grootsch was de opvatting der versiering.

16° De Engel der Overwinning met zijn talrijke groep maagdekens die palmtakken droegen, gaf goede indruk.

17° De Koning en Koningin te paard, in zegekleeding, trokken ieders aandacht en bewondering. Zij waren prachtig.

18° Onze oud-soldaten vormden een talrijke groep.

19° De weggevoerden naar Duitschland vertelden elkanders wedervaren.

20° De Harmonie St Cecilia van Herck speelde hare schoonste stukken.

21° Maagdekens strooiden bloemen en trachtten nu de wegen te verzachten waarop onze strijders doortrokken.

22° Onze strijders die den oorlog van 1914-1918 medemaakten stapten als overwinnaars van den Pruis nu fier en flink. Zij oogstten de welverdiende hulde.

23° Onze jongere soldaten volgden hunne stappen en wij twijfelen er geenszins aan: zij ook zullen desnoods toonen dat ze dappere Belgen zijn.

24° De geestelijke en wereldlijke Overheid volgde met groote voldoening de welgelukte inrichting. In deze orde, overal door eene ontelbare schare vreemdelingenen gemeentenaren toegejuigd, werden de voornaamste wegen bewandeld.

Bij de ontbinding van den stoet werden aanspraken gehouden door schoolkinderen ; de onderwijzer voerde het woord in naam van het gemeentebestuur en der gemeentenaren. Eenige passende en gelegenheidsliederen werden door schoolkinderen gezongen. Aan iedere strijder werd een lief bloemruikertje aangeboden. De Harmonie speelde het Belgisch Vaderlandslied. Vervolgens werden de helden van 't feest, alsook de leden der Harmonie, op een ferm glas wijn onthaald.

't Feest mag welgelukt heeten en overtrof zelfs ieders verwachting. De inrichters Haelen er eer van. Wij zullen de redevoeringen in ons volgend nummer opnemen.

Publicatie in 'T Nieuws der week: Jaargang 15 nr. 44 - 18 October 1919

Redevoering uitgesproken te Donck door M. Vanvuchelen, bij gelegenheid der vaderlandsche feesten.

Beste Vrienden.

In naam van het Gemeentebestuur en van alle Gemeentenaren kom ik U onzen innigen gelukwenschen en eeuwige dankbaarheid uitdrukken voor uw heldenwerk tijdens den oorlog verricht.

Laat ons heel kort eenige van die gebeurtenissen herinneren, welke onafscheidbaar van den wereldoorlog zijn, die gij gelukkig tot een goed einde hebt weten te brengen.

Hoe beefden en trilden ons aller harten toen gij den 31n Juli, den 1n en 2n Augustus 1914 werd opgeroepen ! Herinnert gij u nog hoe uwe familieleden, hoe anderen en ik U de hand drukkende U een haastig en gelukkig weerzien wenschten? - Herinnert gij u nog hoe angstvallig en hoe benauwd ons aller afscheid was? En toch, goede vrienden, als één man, den ernst van het plichtgevoel op 't gelaat, en vast besloten tot het einde de zware taak, die U was voorbehouden, te vervullen, verliet gij allen, die U dierbaar waren. Gij, als gewezen soldaten, wist nochtans beter dan wij, aan welke onmenselijke gevaren gij gingt blootgesteld wezen. - Wij beseften in het eerste dit alles niet en bleven voor U doen wat we konden : Wij baden voor U !

Want reeds toen had de Deutsche dwingeland een groot deel zijner legers aan de Luiksche grens samengetrokken ; hij had zijn eed en ons recht verkracht en wilde het Westen van Europa tot dienstbaarheid dwingen.

Het fiere en krachtige antwoord van onzen grooten en geliefden Koning op het Deutsche ultimatum gegeven : "Neen ! hier niet passeeren ! " had den Meinedigen Willem meer dan ooit verbitterd. Wellicht ook had de ongemeene vrijheid, rijkdom, welvaart en geluk van ons klein, maar dapper volkje, hem afgunstig gemaakt en het leed geen twijfel meer, hij wilde Belgenland aan Duitschland hechten. - Maar ... de reus en dwingeland wist niet dat België's zonen zich nooit laten knechten. -

Twee, drie dagen later kregen verscheidene van U reeds den vuurdoop in de gevechten van Luik en omstreken. De hevigheid van dien eersten strijd verbaasde de gansche wereld, hij deed de eerste vooruitzichten van Duitschland in duigen vallen, maar had ook tot gevolg dat er van Deutsche zijde bevel werd gegeven in België te rooven, te plunderen, te branden, te moorden. Duizenden onschuldige burgers ; mannen, vrouwen en kinderen vielen als slachtoffers. Bij de eerste wandaden lieten het de Duitschers niet. Zij gingen voort met hun plunderings- en moordwerk. Ook Donck werd niet gespaard en in de nooit te vergeten dagen van 12n tot 21n Augustus 1914, werden hier met onmenselijke wreedheid vijf rustige en onschuldige burgers om het leven gebracht en 38 huizen afgebrand. Zal ik hunne namen noemen! Och! Gij kent ze allen, zoowel als wij, het waren Adriaens Henri, Adriaens August, Hardy Jozef, Gysens Felix en Guypen Remy.

Wat die martelaren geleden hebben zal hier nooit iemand juist weten, maar zeker is het dat hunnen dood allervreeslijkst is geweest. Gode zij hun genadig !

Ik weet, Goede Vrienden, dat U door de strijdlijnen heen of over de Hollandsche grens dit verschrikkelijk nieuws ter oore kwam en uwen moed en vasten wil verdubbelden om zulke verachtelijke vijanden te bestraffen voor hunne euvel daden. - Ja, uw aller onversaagdheid, uwe onbetwiste dapperheid, uw stalen wil om te overwinnen getuigen de achtereenkomende gevechten van Namen en omstreken, waar uw dapperen medekamper Saels Emile het leven verloor; de vele uitvallen van uit Antwerpen waar menigeen van u, als door een wonder, aan den dood ontkwam; de gevechten aan den IJzer, waar drie dorpsgenooten den heldendood op 't veld van eer verwierven: den korporaal Gemis Em., den vrijwilliger Dendas Vital en Grammen Henri;

de gevechten aan en in het Houthulsterbosch, enz. Op veler borst van U prijkt ook het teeken der dapperen.

Goede Vrienden, weet dat ons aller harten trilden van vreugd bij 't minste oorlogsnieuws, al was het dan ook gecensureerd, dat u en ons gunstig was ; maar ook, wij beefden als ons ongunstig nieuws ter oore kwam. daarbij leden wij hier droevige, onrustige en bange uren. De controlvergadering, of beter gezegd de slavenmarkt van 2 December 1916 te Hasselt gehouden en waar acht onzer medeburgers als ballingen werden weggevoerd, was een van die hatelijke knevelarijen die het verachte Duitschland nog verachtelijker maakte. - En toch, Goede Vrienden, ons aller lijden kan met het uwe niet vergeleken worden. - Dagen, weken, maanden, jaren doorbrengen in modderige loopgrachten, altijd aan doodende kogels, stikkende gassen, alvernielende bommen blootgesteld wezen, koude en ellende doorstaan, afgesloten zijn en van alle nieuws, aangaande diegenen die u duurbaar waren, verstoken blijven, slapelooze nachten en vermoeienissen van allen aard doorstaan; - of als krijgsgevangen in het verwenschte Duitschland, of als geïnterneerden in Holland leven, dat was uw droevig bestaan gedurende de vier en half jaren oorlog. - Gij nochtans, dappere strijders, die het geluk hadt tot het laatste aan de gevechtlijn te blijven, hadt de voldoening met gedurig meer en meer volmaakter wapens, den vijand te kunnen bekampen en hem ten lange laatste hazenbloed in 't lijf te jagen en te helpen hem een vernederende vrede op te dwingen.

Triomf, Goede Vrienden, gij zijt ons aller liefde en bewondering waardig, ook zal ons dankbaarheid eeuwig blijven voortbestaan, want, dank aan uwe dapperheid en onversaagden moed, staart België weder onbeschroomd de toekomst tegen!

Lang Leve onzen beminden Koning!

Lang Leven onze dappere strijders!

Dat de heildronk, die U door uwe dankbare dorpsgenooten aangeboden wordt, U welkom weze!

GEMEENTE DONCK

Gesneuvelden

Saels Joannes Emile, 10^e linieregiment, geb. te Donck 25-8-1889, gesneuveld te Namen 23-8-1914.

Dendas Louis Vital, 11^e linieregiment geb. te Donck 31-3-1897, gesneuveld aan de IJzer 28-9-1918.

Grammen Henri Joseph, 5^e linieregiment 2^e div. Geb. te Donck 6 -7- 1894, gesneuveld aan de IJzer 14-10-1918

Gemis Emile, 11^e linieregiment Geb; te Donck 27-3-1892, gesneuveld aan de IJzer

Vermoorde burgers

Adriaens Joannes-Henri

Adriaens August

Gijsens Louis Felix

Guypen Remi

Hardy Joseph

